

XII
a
68

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III

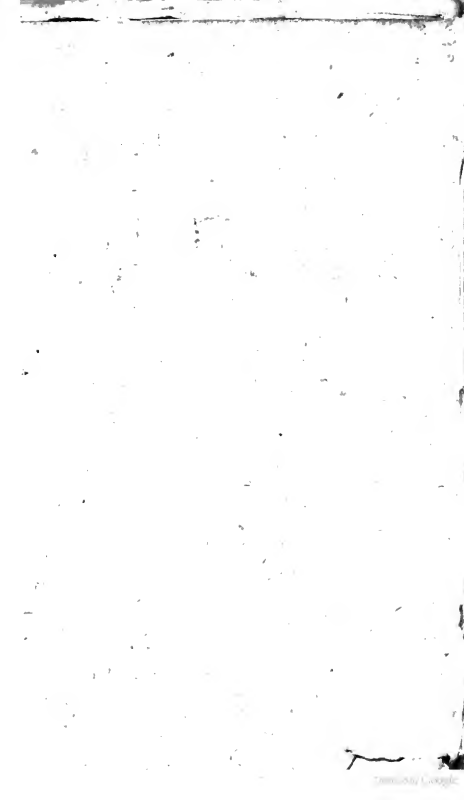
XXVI

A

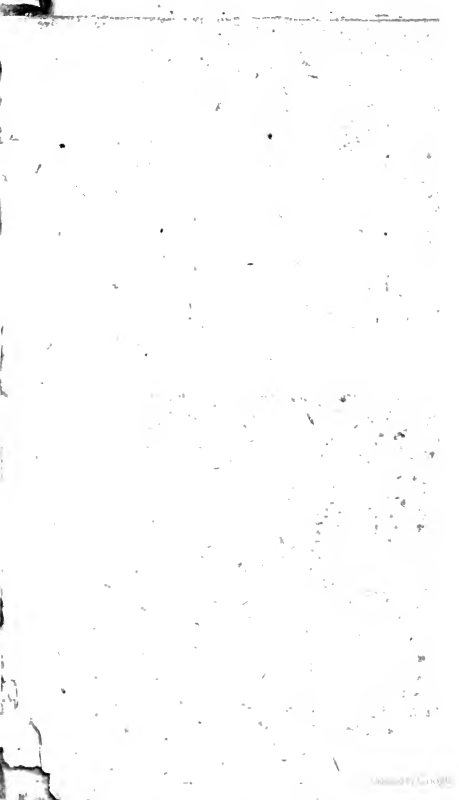
68

NAPOLI

XXVI

a

68

2
JOAN. TOBIÆ GEISLERI,
Miletensis

De
STATU POLITICO;
Secundum Præcepta
Taciti formatô ;
Scriptum Meletema.

AMSTELODAMI
Apud JOANNEM JANSSEN

M. DC. LVI.

Ad

LECTOREM;

LECTOR AMICE;

S Atis prudentia civilis ha-
tenuis haustum, clamabis,
verè clamabis. Nec enim
sine farragine Præceptorum Ordo
Politicus. Scripsere multa litera-
tiores Viri, iique magni, quorum
etiam edecumata scripta loquitur
& miratur jam Universitas nô-
stra. Ideò calamum feriarî jussi
Novâ spe autem excitus vel co-
namen hoc meum doctiori orbi
gratius fore, nolui tacere, sed per
mea Me etiam Meditamenta uti-
lem, utinam utilem! offerre desi-
derantibus. Habes autem Medi-
tamenta ex Tacitô Politicorum
supremo Magistro, habes canones

AD LECTOREM.

Et axiomata eruta pro statu & statu Ratione. Quia is monstrat statum, quia explicat versuras & flexuras Statûs, ostenditque machinamenta; brevibus, quia Taciti oculus prudens & perspicax oculus, ideo amplexatus hos labores: Principem, Ministros, Populum indagat, & quomodo istum molliter tractare, illos fideliter habere, hunc firmiter formare debeamus, temperare verò omnes. Nihil de ipsâ Republicâ dicam, nihil de Naturâ, Moribus, Actionibus Regentium, Obedientium: non tacet noster Tacitus, quando tacitis consiliis finguntur actiones, quibus prudentissimum objectat sufflumen, ubi alter in recessus animorum penetraverit. Omnia pro civili Statûs Bonô explicat

AD LECTOREM.

plicat illustre ingenium. Lege itaque Lector, quæ vides multa curæ in hoc parvò libellò. Lege, sed sine affectu adversus Scriptorem. Si vides oculis tuis, quæ forte an aspera forent, si censes iniqua Menti civili vel animæ Christianæ, priusquam judices, rimare finem Scripti. Non enim te ledere, sed ubi ledi forte possis, quantum in me, Tibi exhibere promissimè discupio. Ipse Ego sum Christianus, & Christiani nihil à me alienum volo. Planè damno dolosos Politicos flexus, & quicquid in perniciem aliorum molliuntur injustâ regulâ, propria tantum salutis cupidi. Interea Tuâ etiam & Meâ interest, ipsorum fucatos animos scire & introspicere, ut intelligas, Verba

AD LECTOREM.

ipsorum deviare à verò animo
 & decentibus actionibus. Inter-
 est, obliquum Statum intelli-
 gere, & prodest contraria formare
 sinistrè eunti Statûs Hosti, quæ
 cautè exponit noster Apex &
 Gulmen temperati Statûs, sapiens
 Tacitus. Si ita prudens Rerum
 & Actionum, si Statûs intelli-
 gens, si temperans, inter præci-
 pites casûs, quibus subjecta Respu-
 blica, merebere verendum No-
 men Politici, & salutarem fa-
 mam benè dispositi Regiminis.
 Hanc ut non fingo, ità Te, Le-
 ctor Amice, modò rogito, ut
 Præcepta mea, & Præceptorum
 Scopum attendas. Licet enim il-
 la brevia, licet hic non benè
 expositus, multa tamen paucis
 dicere necesse habui, cum me
 suc-

AD LECTOREM.

succinctum voluit, imò jussit Nomen parvi libelli. Exiguus hic, ut ipse cernis, sed si per ingenium tuum, per Rationes, per Exempla Præceptorum longiorem feceris, nec Ego dicam Tibi scripturus, nec tuas reprehensurus cogitationes. Præsentia boni consule, & si te benignum meo labori videro, veluti expeto, videbis & audies me occupatum tui Gratia enixissimè. Fave intereà operi & operæ, & Mentem animi æstima, si conscriptum nauseas fastidisque Meletema, quæ solum indagavit Statum, quæ veram, si non invenit, quasi vit tamen Status Rationem, ut Respublica tua maneret intacta & illibata. Civile factum, ubi civilia tractamus & omnigenam Populorum

AD LECTOREM.

*salutem & grande Incrementum
scrutamur: talem quisquis aude
rodere animum, sine animò il-
le, & stigma circumfert sini-
stri Iudicii, inustum justissimè.
Vale.*

JOANNIS TOBIÆ GEISLERI,
Miletensis

DE

STATU POLITICO;
secundum Præcepta
Taciti formatò.

In Nomine JESU CHRISTI!

CAPUT I.

De Definitione Statûs Nominali.

NOTÆ.

- §. 1. *Prefatio Autoris, & Commendatio Studii Politici sed brevis.*
2. *Quid in omni Definitione Rei alicujus observandum.*
3. *Etymologia Statûs examinatur: ubi, quid Vocabulum Stare, & Politicis & ICtis.*
4. *Inter Græcos quanam Statûs origo Grammatica, & Acceptio: & num Aristoteli nota fuerit Ratio Statûs?*
5. *Ratio Statûs num ab Italis primùm inventa?*
6. *Status Vocabulum quales habeat Consignificationes.*
7. *Status quot modis accipiat.*

A 5

8. Sta-

8. *Status quoad Rem quid significet ?*
 9. *Status Personarum quid innuat : vel Genus vitæ, quod Persona agit, vel inherentem qualitatem communem, vel singularem dignitatem : ubi : Quid Questio Status.*
 10. *Specialiter quomodo Status Vocabulum accipiat, vel κατ' ἐξοχὴν, vel propriè.*

1. **D**iscursus de Statu Cibus est Stomachorum magnorum ut cum Antonio Perezio Besoldus in Prolegom. ad Politic. judicat. Ideò huic Materix scribendæ non defuere decora & eximia ingenia, quæ colit Politicorum Chorus omnis. Hinc quid Ego ipse, qui
 ἀπὸ λυμῶ καὶ ἀναλκίς
 Οὐτε πόλ' ἐν πολέμῳ ἀναείθμῳ, ἔτ' ἐνὶ
 βελῇ ?

Verum, cum optimum actione rerum & Reipublicæ tractatione & officiis civilibus se detinere, imò animum ad rerum civilium certamen parare, longè pulcherrimum : qui enim utilem se efficere Civibus, Mortalibusque propositum habet, simul & exercetur & proficit, ut censet Advocatus bonæ mentis Seneca cap. 3. de Tranq. Anim. En ! Ego illud optimum & pulcherrimum eligens prodesse tibi volo, ut proficiam, si non voce, non consiliò, tamen Ingeniò, quando de S T A T U scribo.

2. Omnis

2. Omnis autem, quæ à Ratione suscipitur, de re aliquâ Institutio, debet à definitione proficisci, ut intelligatur, quid sit id, de quô disputeretur. *Cic. lib. v. offic. pr.* Τῶν γὰρ πρὸς ἐκείνῳ μέθοδον φιλοσοφῆναι καὶ μὴ μόνον ἀναδύεσθαι πρὸς τὸ πρᾶττειν, οἰκείον ἐστὶ τὸ μὴ παρορᾶν, μηδὲ τι καὶ λαίπειν, ἀλλὰ δηλῶν τιτὺ πρὸς ἐκείνον ἀλήθειαν, 3. *pol. 5.* Quibus servatis & Nominationem Statûs præmitto, & cognatam significationem, & tandem Errorum Matrem Æquivocationem, quam tamen ultimam ex tricis variarum acceptionum explicaturus.

3. Nomen Statûs à Stare venire, & ille scit, qui primas didicit Romanorum literas. Verbum hoc nec sine ambiguitate. Quandoque enim Consistere significat. Sic *Cicero orat. pro Cn. Planc.* Stare omnes debemus, tanquam in Orbe aliquâ Reipublicæ. Non diutius Imperium hoc stare potest, inclusis illis in Republicâ pestibus, *Id. orat. pro Syll.* Ipsò. scilicet Verre, absolutò Rempublicam stare non posse, credit dictus Romanorum Orator, *lib. 1. in Verr.* Ita Tiberius apud *Tacit. l. vi. Ann. c. 30.* Getulicum incolumem multâque gratiâ relinquit, reputante eò, publicum sibi odium, extremam ætatem, magisque Famâ, quàm vi stare res suas. *Liv. lib. 5. dec. 1.* dicit, stare Rempublicam, manentibus in Magistra-

tu, Sergiis, Virginiisque non posse. Roma se securam non speravit fore, si nomen usquam stantis maneret Carthaginis, *sec. Vellej. Paterc. l. 1. c. 13.* Quandoque denotat etiam hoc verbum Stare vigilantem esse, quod innuit Imperatorum ille *ap. Tranquill. c. 24.* dicens: Imperatorem stantem mori debere; quod Turboni etiam *Dion. in Adriano tribuit. Tiberius Gracchus ap. Vellej. Paterc. lib. 2. c. 2.* Octavio pro bono publico stanti Imperium abrogat. Tandem & propriè Stare, stare suis pedibus, & pro positione corporis cum immobilitate accipitur, quale Honorem erga superiorem, & quandam submissionem demonstrat. Ita *Seneca epist. 47. pr.* Rideo istos, qui turpe existimant, cum Servo cænare. Quare? Nisi quia superbissima Consuetudo cænantis Domino Stantium Servorum turbam circumdedit. Sic *Tacit. lib. 3. Ann. c. 14.* dicit, cum Pisonem, ac si in convivio Germanici, cibos ejus manibus infecisset, deferunt Accusatores: quippe absurdum videbatur, inter aliena Servitia & tot Adstantium visu, ipsò Germanico coram id ausum. De Advocatis dicunt *Impp. Valent. & Valens l. quisquis. 6. C. de postul.* Nec putet quisquam honori suo aliquid detractum esse, cum ipse necessitatem elegerit Standi & contemserit sedendi. Nec enim Advoca-

catus,

Græcos sumatur. Cum primis Aristoteles id innuit; sic *lib. 5. Polit. c. 1.* dicens : καὶ ὅσιν ἄνιστοι ὄντες ἀπὸ ὧν ἄνιστοι ὑπολαμβάνουσιν εὖσαι· οἱ δὲ ὡς ἄνιστοι ὄντες, πλεονεκτεῖν τηλοῖσι· τὸ γὰρ πλεῖον ἄνιστον, καὶ διὰ ταῦτ' αὐτὴν αἰτίαν, ὅταν μὴ κτ' αὐτὴν ὑπόληψιν, καὶ ἐκπεριτρίχυνουσιν ἔχοντες, μετέχουσι, τὴν πολιτείαν σασιάζουσι (*seditiones movent*) Πάνηλον δὲ δικαιοσύνη μὴ ἂν σασιάζουσι, ἡ κίεσι δὲ τῆτο πρᾶττεσιν οἱ καὶ ὄρεται διὰ φέρουσι. Et paulo post : ὄρεται μὴ, ὡς εἶπεν, αὐτὰ καὶ πηγὰς τῆς σασιάζουσι, ὅθεν σασιάζουσι. Et eodem : πανταχὶ γὰρ διὰ τὸ ἄνιστον ἡ σάσις : quò vocabulò & in sequentibus de Seditione agentibus capitibus utitur. Aliàs pro vocabulo σασιάζουσι, cum Statum significat, ponitur κατὰστασις & καθεστηκῆα πολιτεία. Sic Aristoteles *d. l. 5. pol. c. 1.* notabiliter de Statu : Διὸ καὶ αἱ μετέδοται γίγνεται διχῶς· ὅτε μὴ γὰρ πρὸς τὴν πολιτείαν, ὅπως ἐκ τῆς καθεστηκῆας ἀλλὰ κατὰστασιν· οἷον ἐκ Δημοκρατίας ὀλιγαρχίας, ἢ Δημοκρατίας ἐξ ὀλιγαρχίας, ἢ Πολιτείας καὶ Ἀριστοκρατίας ἐκ τῆτων, ἢ ταύτας ἐξ ἐκείνων ὅτε δ' αὖ πρὸς τὴν καθεστηκῆαν πολιτείαν, ἀλλὰ τὴν μὴ κατὰστασιν παραρρινωται τὴν αὐτὴν. Ita *Act. 7. v. 28.* Τίς σὲ κατέστηκεν Ἄρχοντα καὶ δικαστὴν; & *Tit. 1. v. 5.* Καὶ κατὰστασις κτ' πόλιν Πρεσβυτέρης. Vocatur etiam κατὰστασις ῥυθμός in illò Democriti : ἐδεμία μηχανὴ τῶν ταῦ κατὰστασις ῥυθμῶν, μὴ σὺν ἀδικεῖν

ἀδίκειν τῆς ἀρχῆς, ὡς καὶ πάντα ἀγαθοὶ ἔωσι·
 fieri non potest, quia etiam optimi Principes, ut nunc rerum Status est, iniquè aliquid agant.

5. Ex hisce perspicuum satis, Statum vel Rationem Status non primùm ab Italis, ut nonnulli volunt, inventam, sed potius excultam; quibus vocatur Ragione di Dominio, di Signoria, di Regno: Regione vel Ragionamento di Stato; ut Gallis *Raison d'Etat*, ut Germanis, *der Stat* / quomodo ad differentiam *der Stad* vocabulum hoc, Germanâ Civitate donatum scribendum. Prima igitur Origo Statûs, non tamen secundum Rem, sed Nomen, à Græcis promanavit ad Latinos, & alios.

6. Non autem Status adeò solus, ut non & circa se alias admittat voces cognomines. Vocari potest conditio. Ea est conditio liberorum Populorum, præcipuequè hujus Principis Populi & omnium Gentium Domini & Victoris, posse suffragiis vel dare, vel detrahere, quod velit, cuique; *Cicer. orat. pro Cn. Planc.* Dici etiam Ratio potest Status secundum Eundem *lib. 1. Ep. 8.* Commutata tota Ratio est Senatus, Judiciorum, totius Reipublicæ. Si quis etiam Res Urbis, cum *Tac. lib. 4. Ann. c. 32.* vel Formam Principatus, cum *Nerone l. 13. Ann. c. 4.* aut Civitatis, secundum Mar-

Marcellum *ap. Eund. l. 4. Hist. c. 8.* appellaverit, non illum errorem erraturum credo. Modum nominat *Vellej. Paterc. l. 2. c. 89.* Cato sic impendentia ex ruinis incendiisque Urbis & Commutatione Statûs publici pericula exposuit, ut universus Senatus transiret in ejus sententiam & Imperium ad pristinum redactum Modum; L. Piso Thracas in pristinum pacis redegit Modum; *Id. d. lib. 2. c. 99.* qui & Statum Civitatis, Civitatis Habitum *d. c. 99.* vocitat, quemadmodum *Tacitus lib. 1. Hist. c. 4.* Statum Provinciarum, Provinciarum Habitum.

7. Satis autem ambiguus Status, quem nisi rectè acceperis, vix intelliges, quid sit Status, nedum quid Ratio Statûs. Status igitur sumitur vel generaliter pro quâlibet conditione alicujus Rei vel Personæ: vel specialiter.

8. In generali Acceptione quoad Rem Cicero dicit *lib. 2. Epist. x1.* Qui sit omnium Rerum Status noster, vides. Talis est Sapientis animus, qualis Mundi Status supra Lunam, semper illic serenum est, *Senec. ep. 59.* Jctis autem sumitur pro statâ ætate, annorum scilicet 25. *l. cum Pater. 77. S. Curatoris. 14. ff. de legat. 2. l. cum de ætate. 13. ff. de probat. l. ex his verbis. 5. C. quando dies Legat.*

9. Ratione Personæ Status denotat vel
genus

genus Vitæ, quale habet illa. Ego me non putem tueri meum Statum sic posse, ut neque offendam animum cujusquam, nec frangam dignitatem meam, inquit *Cicero lib. 9. Epist. xvi.* Is meæ Vitæ Status est, dicit idem Orator pro A. Cluent. ut omnis mihi Cura atque opera posita sit omnium periculis defendendis. Vel indicat inhærentem qualitatem communem, ut Cicero orat. pro P. Sextiô innuit: Dicam de omni Statu Sextii, de Genere Vitæ, de Natura, de Moribus. Sic & Justitiæ Sacerdotes de tali communi Statu Hominum disponunt, *ff. h. t.* Imò & Libertinorum Statum, communem quidem, sed non omnibus ægrè talem, quin potius genere αὐτῶν ἐνὸς αἵματος ἐν, tripartitum antea fuisse dicunt; §. *Libertinorum. 3. Inst. de libertin.* Hæc præter omnia & suos Statu liberos habent. *ff. h. t.* & nè de Statu, hoc est, de communi illâ, quam vivi habuerunt, qualitate. *arg. l. de Statu. 1. §. siquidem. 4. ff. ibid. & l. si in obscuro. 41. pr. ff. de liberat. caus.* Defunctorum post quinquennium quæratur, an Liber vel Servus, fanciunt: vel denotat etiam qualitatem Personæ singularem; Dignitatem nempe solam. *Tacit. lib. vi. Annal. c. 26.* de Nervâ dicit, quod integrô Statu consilium moriendi cœperit: Et *lib. 3. Ann. c. 28.* quod per leges Augusti multorum excisi Statûs:

Et

Et *lib. 1. Histor. c. 9.* quod Mucianus lubricô Statu in secretum Asiæ repositus. Mense Januario nostrum Statum recuperavimus, *Cicero orat. post Redit. in Senat. loquitur.* de administratione Reipublicæ scribam, quid sit meus sensus & Status; *Cic. lib. 1. Ep. 1x. qui l. ante quinquennium. 3. nè de Stat. defunct.* ut distinguatur à communi acceptione Statûs, vocatur Status honestior. *L. Homo liber. 21. ff. de Stat. Hom.* dicitur, quod homo liber, qui se vendidit, non ad suum Statum revertatur, sed fiat libertinæ Conditionis. Sic diffamari Statum Ingenuorum prohibetur. *l. diffamari. 8. C. de Ingen. manum.* Nec absurde quæstio Statûs intelligi potest quæstio contra Dignitatem alterius mota, ut *l. cui necessitas. 39. §. 2. & 3. ff. de liberal. caus.* Est enim quæstio hæc ex Præjudiciis, per quæ quæritur, an aliquis liber, vel libertus, vel legitimus, *§. præjudicialiter. 13. Inst. de action.* contra quæ si quis quæstionem movet, anne contra Dignitatem Personæ movebit. Tandem autem Vocabulum Status Dignitatem Personæ denotare patet clarissimè, cum Principes & Megistanes Imperii, Status Imperii vocantur; ut sunt Principes Germani Status*Romani Imperii, quales vel Mediatos, vel Immediatos apud Juris publici Scriptores legimus: quorum Naturam si quis desiderat, illos evolvat.

10. Specialiter autem, & quem ipse hic meditor explicandum, accipitur Status pro qualitate Reipublicæ certæ ratione administrandæ: & vel *ἡ πολιτεία* vocatur Status. *Tacit. l. 4. Ann. c. 33.* conversum dicit Statum. Tiberius Gracchus, promulgatis legibus agrariis, omnibus Statum concupiscentibus summa iūris miscuit, & in præreptum atque anceps periculum Rempublicam adduxit, *Vell. Pat. lib. 2. cap. 2. & cap. 6.* de Cajo, fratre Gracchi dicit, quod nihil quietum in eodem Statu reliquerit. Sic *d. lib. 2. c. 91.* dicit: erant, qui felicissimum Statum (Reipublicæ, tempore Augusti,) odissent; vel nominatur etiam Status propriè talis. Status publicus: *Vell. Pat. lib. 2. c. 89.* Cato ex commutatione Status publici ostendit pericula: Status Civitatis, *Cicer. orat. ad Quir. post redit.* Qui custodes Reipublicæ esse debuerunt, salutem meam, Statum Civitatis, dignitatem Imperii vendiderunt. Versò Civitatis Statu nihil unquam prisci & integri moris mansit, *Tacit. l. 1. Ann. c. 4.* Status Urbis, *lib. 1. Hist. c. 4. & Agric. c. 7.* Status Patriæ; *Cic. pro M. Lelio.* Divi quæritis; quæ lex ad Imperium, ad Majestatem, ad Statum Patriæ, ad salutem omnium pertinet. Status Reipublicæ. Status Reipublicæ me non delectat, *Cic. lib. 1. Ep. c. 7. & lib. 2. ep. 11.*
Velim

Velim ad me de omni Statu Reipublicæ quàm diligentissimè scribas. Status rerum communium *d. l. 2. ep. xi.* Status rerum, *Tacit. l. 1. Ann. c. 2.* Status rerum urbanarum, *Id. lib. 1. Ann. c. 16.* Status Rei, *S. ult. Inst. de Inst. & Iur.* Status Imperii, *l. b. 4. Hist. c. 85.* Statio Principatus, *in orat. c. 17.* & quæ aliæ sunt descriptiones, quas habent Politici & Historici.

CAPUT II.

De Definitione Reali Statûs.

1. *Continuatio dicendorum.*
2. *Status num sit Regnum, ex mente Hippolithi à Lapide? quod Negatur.*
3. *Num sit Forma Reipublica? examinatur, & refutatur; ubi quod, Romanum Imperium pura Monarchia contra Dr. CarpZovium.*
4. *Status num sit Administratio Reipublice. Distinctio inter Administrationem Imperantis & delegatam resolvitur: & Statum Administrationem Reipublicæ esse negatur; sed per distinctionem.*
5. *Status definitio, & quid sit?*
6. *Definitio examinanda proponitur.*
7. *Statûs Genus, num Qualitas? Probatur ex Taciti lib. 4. Ann. c. 33.*
8. *Diffe-*

8. *Differentia in Status definitione quid contineat?*
9. *Causse Statûs vel Interna sunt, vel Externa.*
10. *Externa est Efficiens Magistratus: Impellentes dantur remissivè, cap. VI.*
11. *Externa altera est finis; nempè Salus Publica.*
12. *Interna est Forma Status, RATIO.*
13. *Materia circa quam, sive objectum sunt Personæ, Res civiles, Actiones tales, & probatur per Tacit. l. 4. Annal. c. 32. Subiectum autem Status integra datur Respublica.*

§. 1. **V**Idimus Statûs Explicationem generalem, & ambiguitate liber spatatur, nondum tamen satis cognitus. Dicturus igitur, quid non sit, & quomodo definiri non possit, post ea etiam, quid ille? & quodnam Genus, ceu legitimum, agnoscat.

§. 2. Hippolithus à Lapide, quisquis ille. *prolegom. sect. 11.* Statum dicit esse Regnum, Imperium, Rempublicam, vel quocunque modo Dominatum. At Statum non esse Rempublicam, neque Dominatum puto, quod semper & apud Historicos & apud Politicos non jungantur rectè, sed obliquè: quod non unum per aliud explicetur,

cetur, sed expositivè determinetur, quid sit Status, quid Respublica. Nunquam enim dicitur, quod Status sit Respublica, sed quod sit Reipublicæ. Prior est Respublica, posterior Status. Status est in Republica, tanquam in subjecto recipiente: Respublica versatur circa Statum, ut objectum. Neque propter Statum Respublica est, ut quæ per se consistere potest. sed propter Rempublicam Status formatur. Respublica est *πάξις πόλεως ἢ τε ἄλλων δόχων ἢ μάλιστα ἢ κηρίας πάντων*, lib. 3. polit. c. 1. & 4. & lib. 4. cap. 1. At Status non est ordo, sed est in ordine, non secundum præcepta politica ordinato, sed hanc vel illam Rempublicam, pro Natura loci, Populi & temporis ordinante. Sic Respublica potest esse Monarchia, cujus de essentia, ut Princeps absolute imperet: ea enim est, *ὅν ἢ εἷς ἀπάντων Κύριόν ἐστι*, 1. Rhet. c. 119. Tacitus E. lib. 3. Annal. c. 26. dicit: Nobis Romulus, ut libitum, imperitaverat: at potest in Monarchia statui, ut legibus obtemperet, quod de Tullio idem Tacitus dicit d. l. 3. Ann. c. 26. Servius Tullius Sanctior Legum fuit, quibus etiam Reges obtemperarent. Ita pulso Tarquiniô adversum Patrum factiones multa Populus paravit tuendæ libertatis & firmandæ concordia: multæque leges dissensione Ordinum, & apiscendi illicitos honores, aut pellendi
claros

claros viros, aliaque ob prava per Vim latae sunt : *Id. ibid.* Antea vera fuit Politia , ut videre est apud *Livium lib. 2. Histor.* at in hac Republica multa alia voluit Populus , per quæ qualificata illa , & hæc qualificatio vocatur Status. Omnium clarissimè autem Rempublicam & Statum dictus Tacitus distinguit *l. 4. Ann. c. 23.* Cunctas Nationes & Urbes Populus, aut Primores, aut singuli regunt : delecta ex his & constituta Reipublicæ forma laudari facilius , quàm evenire, vel si evenit, haud diuturna esse potest : Habes Rempublicam. Noscenda igitur Vulgi Natura , & quibus modis temperanter habenda , Senatusque & Optimatum ingenia maximè perdiscenda : En Statum à Republica separatum. Hunc etiam à Regno separat *Iustinus lib. xi. Hist.* dicens : Mundus non potest duobus Solibus regi, neque orbis duo summa Regna, salvo Statu terrarum habere.

§. 3. Sed Status num erit forma Reipublicæ ? Ita quidam Politicorum, præsertim etiam Hippolithus à Lapide *part. 1. cap. 1.* opinantur ; sed opinantur. Multum enim differre statum & formam Reipublicæ quis non videt ex allegato loco Taciti , §. antecedi. Ut ut concedo Statum , formam Reipublicæ nominari posse , abusiva tamen erit locutio. Etenim forma dat esse Rei , & facit,

cit , ut res sit. Sic Forma Monarchiæ est in Unitate Imperantis ; Aristocratix in indiviso Optimatum Imperio : Politix in universali & indiviso Populi regimine: datâ igitur hâc formâ , datur etiam vera Reipublicæ species. Non idem est in Statu , ut qui Formæ jam existenti supervenit. Neque statim sublatô Statu , tollitur Respublica , ut sublatâ & extinctâ Formâ. Extirpatâ unitate Regiminis , cessat Monarchia ; sed non ea extinguitur , si Regi potentia circumscribitur datis legibus , vel quædam alia ei pro salute Populi injunguntur, aut aliter atque è re veræ Monarchiæ, formantur , qui Status Monarchiæ. Electores in Romano Imperio eligunt Imperatorem ; quatenus unum & supremum; vides Monarchiam perfectam , quia Formam Monarchiæ habes : quatenus ex accidente astringitur ille certis legibus , secundum quas Imperium regere debet ; quatenus ratione provinciarum & Iurium datorum, Electores, Principes , cæteri, subjecti illi, & ut Capiti, pro observantia legum obediunt ; Ecce ! Statum Monarchiæ vides : quô sublatô non tamen statim universa Monarchia corrui. Puram E. Monarchiam esse Romanorum Imperium , quicquid dicit Vir aliàs magnæ Fidei Carp-Zovius cap. 13. sect. 8. Comment. ad L. Reg. evidentissimè apparet. Accidens enim non potest

potest mutare Rei formam vel Essentiam : at Status Romani Imperii est talis, E. Et licet audiat Imperator Serenissimos Electores in gravioribus causis ; non tamen audit eos , ut simul & æquali modò imperantes, sed ut consulentes : & hâc qualitate affectos nec audit ut Monarcha , qui quia unicus, semper per se talis, sed quatenus per Accidens ad hunc Statum Reipublicæ obligatus. Diversa sic erunt status & forma Reipublicæ.

4. Putabam Statum definiri posse, quod sit Administratio Reipublicæ cum Ratione à Magistratu suscepta ob bonum publicum : sed optimè dubitavi , num Status sit Administratio Reipublicæ ? Sunt, qui Statum & Administrationem Reipublicæ, ceu diversa, non statuunt ; sunt, qui inter administrationem ipsius Imperantis , & delegatam alteri distinguunt : illam, ut essentialem Majestatis sequelam æstimant , & sic à Statu non diversam : hanc verò , ut quidem Majestatem Imperantis non minuentem, sed tamen à Reipublicæ Statu seperatam, non tamen statui contrariam. Priores, credunt Statum esse Reipublicæ formam : Administrationem igitur concludunt formatum, quod formæ debet respondere. Non ergò diversa haberi debent Status & Administratio Reipublicæ, fuit enim hæc à statu,

ceu Formâ Reipublicæ , tanquam à suâ im-
 mediata causa. Verùm, formam Reipu-
 blicæ non esse Statum §. *anteced.* diximus.
 Imò detur, formam esse, scilicet accidenta-
 lem : at hæc nunquam agit, cum admini-
 stratio in actu consistere debet. E. corrui-
 t suâ sponte hæc Opinio. Qui distinguunt
 inter Administrationem Magistratuum &
 Delegatorum, benè quidem administratio-
 nem distinguunt , ut non eandem numerô,
 licet non specie, sed non statum ab admini-
 stratione Delegatorum. Quia hi omnia
 nomine superioris administrant , & quod
 quis per alium facit , per seipsum facere pu-
 tandus. Delegatorum & Magistratuum Ad-
 ministratio in Republica stabit sub uno Ge-
 nere , & formabitur Quæstio, utrum Sta-
 tus Reipublicæ talis sit administratio?
 Quæstio hæc tres alias sub se comprehende-
 re videtur : an status administret Rempubli-
 cam ? an administretur à Republica ? an sit
 actus administrandi Rempublicam ? Primæ
 Quæstioni obstat , quod status non causa
 efficiens , non enim Persona est Imperans,
 E. nec tribui potest effectus : Mediæ, quod
 ipsa Respublica non administret , sed admini-
 stretur : nunquam enim patiens, quâ tale,
 est Agens ; nisi vox Reipublicæ pro Perso-
 nis Rempublicam gubernantibus accipia-
 tur. Neque ideo verum, Gubernator enim
 non

non administrat Statum : non enim circa Hunc occupatur , sed circa Rempublicam, ut proprium & adæquatum objectum ejus secundum Rerum Statum : quomodo hic quidem etiam Objectum erit , sed formale, sive Modus considerandi : ut illa , scilicet Respublica Materiale , sive Res considerata. Optimè. Hæc Explicatio Huic , quod non sit Actus, obstat ultimò. Aliud enim Modus , aliud est Actus. Cum autem Actus duplex : exercitum intelligo , qui æquipollet Modo considerandi , non signatum. Ex adductis facilis Decisio , Statum Reipublicæ non hujus esse administrationem , nisi distinxeris inter administrationem Reipublicæ nudè consideratam , & qualitatibus certis affectam. Habes igitur , Status quomodo à Republica, quomodo à Forma Reipublicæ , quomodo ab Administratione Reipublicæ differat, & differre debeat.

§. 5. Post monstratos Errores , in hoc Labyrintho filum pono ; & sic Statum meum definitio : *Status est Qualitas Personarum & Rerum civilium , urgentibus causis, Reipublicæ , à Magistratu, certâ Ratione , ob salutem publicam accommodata.*

§. 6. Definitio præsens si examinanda, suum habet Genus , suam etiam differentiam.

§. 7. Genus est Qualitas. Induit quippe

Rempubicam Status hifce talibus, monet-
que quod noſcenda vulgi Natura, & qui-
bus modis temperanter haberi poſſit, *Tacit.*
l. 4. Ann. c. 33. Et *d. l. 4. c. 6.* dicit: Con-
gruens crediderim recensere cæteras quoq;
Reipublicæ partes, quibus modis ad eam
diem habitæ. Vide ſtatum ipſum; & con-
clude ejus Genus Qualitatem. Quin & ſi
per Modum ſivè Formam, non Reipublicæ,
talem enim nequaquam eſſe, antecedentia
probârunt, ſed Rempubicam adminiſtran-
di definiſeris, non errabis, cum ad unum
hæc omnia referenda Prædicamentum. Imò
& hic Status vocatur Habitus, *l. 1. hiſt. c. 4.*
Tacito, at Habitus eſt Qualitas. E. Neque
aliò modò, quàm qualis ſtatus ſit hic Rigæ
vel Lipſiæ, vel in Germania aut Suecia,
quærimus?

§. 8. Differentia Cauſas complectitur,
Subjectum, Objectum in ſequentibus capi-
tibus curatiùs memoranda & explicanda:
hic brevius.

§. 9. Cauſæ ſunt externæ & internæ.
Illæ Efficiens, cui annexæ cauſæ impellen-
tes, poſt Efficientem nominandæ, quas in
Definitione Urgentes diximus, & habemus
Cap. vi. & Finis: hæ Forma & Materia circa
quam, ſivè Objectum.

§. 10. Efficientem dedimus Magiſtra-
tum. D E U M autem non excludimus,
quem

quem considerabimus etiam piò animò,

Cap. 1v. §. 2. Seneca in Thyeste satis piè :

Vos, quibus Rector Maris atque Terræ

Ius dedit magnum Necis atque vitæ,

Ponite inflatos tumidosque vultus.

Magistratus est, ὃ ἀποδίδεται βυλαίσαθ' αἱ τε
 αἰεὶ πᾶσι, καὶ κείναι, καὶ ἐπιτάξαι, καὶ μέλιστα
 τῷ το: cui data est de quibusdam deliberan-
 di, judicandi, & maximè imperandi pote-
 stas; 4. pol. 15. Cum hanc potestatem ha-
 bet, qui non formare poterit statum, qui in
 illis Rebus potestati ejus commissis consi-
 stit. Sunt enim Principes & Reges Tuto-
 res Statûs publici, sec. Senec. lib. 1. de Clem.
 c. 3. Facilius est errare Naturam, quàm si
 dissimilem Menti formare Magistratus pos-
 sit Rempublicam, Cassiod. lib. 3. epist. x.

§. 11. Finis additur post Efficientem,
 qui Salus Publica. Aurea Ciceronis verba,
 semper magni æstimanda l. 5. de Republ. Ut
 Gubernatori cursus secundus, Medico Sa-
 lus, Imperatori Victoria: Sic Moderatori
 Reipublicæ beata Civium vita proposita
 est, ut ea opibus firma, copiis locuples, glo-
 riâ ampla, Virtute honesta sit. Hactenus
 causæ externæ.

§. 12. Internas inter Causas est forma
 Statûs, quæ Ratio. Verè dicam: Anima
 Civitatis Respublica: Reipublicæ Anima
 Status: Status autem Anima Ratio. Im-

mensa multitudo, huc enim Ego Senecæ Verba *lib. 1. de Clem. c. 31.* voco, hujus Animâ circumdanda, hujus Spiritu regenda, hujus Ratione flectenda: pressura se ac fractura viribus suis, nisi consiliô sustineatur: Imò, ex *cap. 3.* cum Eodem loquor, illa est Vinculum, per quod Respublica cohæret, illa Spiritus vitalis, quem hæc tot millia trahunt, nihil ipsa per se futura, nisi onus & præda, si mens illa Imperii subtrahatur.

§. 13. Reliquum nobis subiectum & objectum: Illud est Respublica Magistrâ Definitione. Non enim in Civitate materialiter considerata est, non in Muris, non in Domibus, sed in ordine Imperantium & Obedientium, in Republica. Nec Respublica Statûs, sed Status Reipublicæ dicitur Historicis & Politicis, *cap. anteced. §. ult.* quod & hujus. *cap. §. 2.* evicimus. Hoc, Objectum, sive Materia circa quam sunt Personæ & Res civiles, non quatenus purè tales, sed quatenus illæ justâ & æquâ Ratione regendæ; hæc eodem modô administrandæ. Inde accedunt etiam Actiones civiles. Nuda Personarum & Rerum civilium consideratio Objectum censetur Materiale: altera determinata, formale. Personas autem, sive eæ imperantes sunt, sive obedientes, sic enim has *cap. viii.* dividemus, & Res in Statu esse, docet Tacitus *lib. 4.*

Annal.

Annal. c. 32. ib. mœstæ Urbis Res & Princeps proferendi Imperii incuriosus erat. Et hæc pro Explicatione Definitionis.

C A P U T III.

De Divisione S T A T U S.

N O T æ.

1. *Status ad modum Reipublicæ dividendus.*
2. *Respublica quomodo dividatur?*
3. *Status quotuplex?*
4. *Status simplex quid? & Quotuplex?*
5. *Status Monarchicus : quomodo obtinendus : num 1 Sam. 8. descriptus? num apud Tacit. lib. 6. Annal. c. 1. vel l. 5. Hist. c. 9?*
6. *Status Aristocraticus.*
7. *Status Politicus : quenam Popularia?*
8. *Status mixtus an detur? Quotuplex? quæ Regulæ circa hunc servandæ?*
9. *Status corruptus : an verus Status? quotuplex?*

§. 1. **V**T in Definitione, sic in Divisione nullam video Pharum, nullam lampada: audeo proprium Martem, & statuo Statum ad modum Reipublicæ dividendum. Etenim cum respectum ille ad Species Rerumpublicarum habere solet, non video, qui melius dividi possit.

§ 2. Respublica autem vel simplex est vel mista : Illa vel bona siyè recta , τὸ κατὰ φύσιν συμφέρον σκοπεῖται , 3. pol. 6. estque triplex, docente Aristotele 3. pol. 5. Senec. ep. 14. & Tacitô l. 4. *Annal.* c. 33. ut Monarchia, Aristocrata, Politia : Vel corrupta, τὸ κατὰ νόμον συμφέρον σκοπεῖται , d. l. 3. pol. c. 6. qualis φθώρα & παρέκκλασις vocatur, 8. *Ethic.* c. 12. 3. *polit.* 6. & 7. & 4. pol. 2. & in Tyrannidem, Oligarchiam, & Democratiam distinguitur. Mista est Respublica, ἢ ἡ πλείονες ἐκ τῶν κύριων χειροσφύρας ἔχουσι.

§. 3. Status Reipublicæ ita etiam vel simplex crit, vel mistus : uterque vel bonus, vel corruptus.

§. 4. Simplex vel Monarchicus est, vel Aristocraticus, vel Democraticus, siyè rectius, Politicus.

§. 5. Status Monarchicus est Qualitas Regiminis Monarchici à Rege applicata ad Monarchiæ salutem. Dum autem Statûs Monarchici finem pono Monarchiæ salutem, non excludo Bonum publicum : hoc enim in illâ contineri, quis non videt? Quod verò Statum Monarchicum cernit, in hōc Vis Principatus non resolvenda, cuncta ad Senatum vocando, cum ea Conditio sit imperandi, ut non alitèr Ratio constet, quàm si uni reddatur, inquit satis civiliter
apud

apud *Tacit. l. 1. Ann. c. 6.* Sallustius, Crispus; simulque ex suo usu. Et unum hic Reipublicæ corpus, atque unius animo regendum, benè monet Gallus apud *Eund. ibid.* Differunt autem Monarchia & Status Monarchicus, quantum Respublica & Status. Monarchia est Respublica, ubi unus imperat: Status Monarchicus autem, ubi Imperans actiones suas, pro qualitate Personarum & Rerum ad Monarchiæ salutem applicat, hoc est, ut solus ipse regnet. Quod facit, si paulatim, hoc est, vel vi nonnunquam, vel precibus, vel clam, insurgens munia Senatûs, Magistratum legum in se trahit, quos sibi fidos credit, opibus & honoribus extollit, subsidia Dominationi quærit, se & Domum suam ante omnia, pacemque sustentat, populum annonâ & dulcedine ocii pellicit, ferocissimos per Acies aut proscriptione tollit, & quæ sunt alia arcana, qualia observata in Augusto Monarcha scribit *l. 1. Ann. c. 2. & 3.* Tacitus, ut & in Claudio *l. xi. Ann. c. 5.* & Muciano *l. 4. hist. c. 11.* videre licet. Præcipuum autem esse creditur, ut Militem donis devinct, vel aliis modis, nullique alii militiam sibi præreptam concedat. Hoc etenim observans Tiberius, aliàs sensa regiminis condere apprimè doctus violenter increpat Junium Gallionem, de Militiâ disponentem.

dicens : Quid illi cum Militibus ? quos neque dicta Imperatoris , neque præmia , nisi ab Imperatore accipere par esset , *Tac. l. vi.*

Ann. c. 3. Claudii præcepta Meherdati data ap. eundem *l. xii. Ann. c. xi.* Monarchiæ etiam Statum concernunt : Satis enim politè dicit : Non Dominationem & Senes , sed Rectorem & cives cogita : Clementiamque & Justitiam , quantò ignara Barbaris ; tantò tolerantiora capesse. Accipe hic fundandum Monarchiæ Statum inter Barbaros : de quibus omnibus plura *cap. ult.* dicturus. Adde Aristot. certè etiam accuratè informantem. *l. 5. polit. c. xi.* ubi plurima pro Statu Monarchicò : atque in eò *ὁ εἰς αὐτὸν ἀγαγεῖσθαι τὸ ἥθῶς, ἥτοι καλῶς πρὸς δόξαν, ἢ ἡμίχρηστον ὄντα καὶ μὴ πονηρὸν, ἀλλ' ἡμιπονηρὸν.* Non ergò adeò rejiciendus est Status Monarchicus , *1 Sam. 8. v. 11.* descriptus : modò ea omnia Rex non temerariâ cupiditate , sed communi Reipublicæ utilitate , & suadente necessitate vindicet , prout sentit Tholosanus *3. de Rep. c. 2. §. 9. & l. 9. c. 1. §. 7.* Tantum etiam abest , ut hic locus Samuelis contrarius , *Deuter. c. 17. vers. 16. & seqq.* ut potius inspectò genuinò textuum sensu optimè possint ambo conciliari. Planè autem rejicio morem Regium Tiberij , à Tacito descriptum , *l. vi. Ann. c. 1.* nisi hic abusivè intelli-

telligendus, quod plerumque de factò ex more Regum, Reges sic facere soleant. Neque approbo Antonii Felicis Imperium, qui per omnem sævitiam & libidinem, benè similis Tiberii, Jus Regium, servili Ingeniò exercuit : *Id. l. 5. Histor. c. 9.*

§. 6. Status Aristocraticus est Qualitas Imperii, quod, pro Natura Aristocratiae Optimates instituunt ad Aristocratiae, & Populi salutem. Status igitur hic vel intuitu Optimatum, vel Populi formandus. Optimates omnes simul & indivisim regere debent : neque aliter constare potest Ratio Status Aristocratici : aliàs, si majorum aliquis præ cæteris habuerit auctoritatem vel potentiam, parabit viam ad Monarchiam, docente Aristotele 5. *pol. 7.* De reliquò Cicero optimè disserit orat. pro P. Sextio : Optimates ii habentur, qui ita se gerunt, ut sua Consilia optimo cuique probentur : sunt enim hi Principes Consilii publici, sunt maximorum Ordinum Homines, quibus patet Curia, negocia gerentes, integri, sani, benè de rebus domesticis constituti, qui *Voluntati, Commodis, Opinioni* (habes Statum) in Gubernanda Republica serviunt : Propositumque his Reipublicae Gubernatoribus, quod intueri, & quò cursum suum dirigere debent, quod est præstantissimum maximeque optabile omnibus sanis & bo-

nis & beatis, cum Dignitate, (quæ ex Virtute 4. *pol.* 8.) Ocium. (Collige sic etiam Populi salutem, in definitione nostra Statûs Aristocratici positam.) Hujus autem Dignitatis fundamenta, hæc Membra, quæ tuenda Principibus, & vel Capitis periculo defendenda; Religiones, Auspicia, Potestates Magistratum, Senatûs Autoritas, Leges, Mos Majorum, Judicia, Jurisdictio, Fides, Provinciæ, Socii, Imperii Laus, Res Militaris, Ærarium: Enitendum itaque omni Scientiâ & Diligentiâ, ut conservatis his, quæ Ego paulò ante fundamenta ac membra esse dixi, tenere cursum possint, & capere ocii illum portum & Dignitatis. Hæcenus Romanorum orator, de Statu Optimarium. Caveat autem sibi plebs nè opinione sui elata parem se Virtute reliquis cum Pattheniorum Gente æstimet. Mutat hoc Statum Aristocraticum, nedum Aristocratiam ipsam, contra quam militare hanc Plebis præconceptam opinionem *l. 5. pol. c. vii.* concludit Stagirita, qui *c. seq. viii.* multa proponit, quæ statui huic poteris accommodare.

§. 7. Status Politicus est Qualitas Imperii, Politicæ à Populo applicata ob Libertatem & publicam tranquillitatem. *Αἰσιοκρατίας γὰρ ὁρᾷ δόξῃ, ὀλιγαρχίας, ὁ πλεῖθος, δῆμου δὲ ἰσότης, 4. pol. viii.* Populum autem

autem dum nomino , Pauperes simul & divites intelligo. Est enim Politia *μείζις τ' ὀλιγαρχίας* , (ubi divites imperant) καὶ *δημοκρατίας* , (ubi pauperes ,) 4. *pol.* 8. Quomodo aliàs Populus & Plebs differat , docet. §. Lex est. 4. *Inst. de Iur. nat. Gent. & civil.* Omnes igitur hic conjunctim & indivisim admitti debent ad Magistratûs. Sed successivè , ut remaneant Parentes. Hoc enim Populare. Item ; ne omnia in unô reponantur , ut censet Catulus apud *Vellej. Paterc.* l. 2. c. 32. quod refutat Cicero orat. pro L. Manil. sed ex Pompeii & suô , non Politiae Romanæ commodo . Itidem præceptum hoc Populare. Popularia enim solus Status Politicus considerat. Ideò Leges à Prudentioribus sancitæ , & Populi autoritate firmatæ imperare debent : ὅπερ γὰρ μὴ νόμοι ἄρχουσιν , ἢ κίεσι Πολιτεία· δεῖ γὰρ τὸ μὴ νόμον ἔχειν πάντων , ἀλλ' ὃ κατ' ἕκαστον τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν Πολιτείαν κρίνειν. Sic enim omnes Jus æquale numerô obtinent. Sed quodnam illud Jus ? Num hoc , quod iis justum videtur , quorum major domi res & patrimonium ? At sic introducetur Tyrannis : post enim aliquis omnibus esse ditior. Num hoc , quod ii approbant , qui minori licet re , majori tamen sunt in civitate Numerô : at à Plebe divitibus periculum imminabit. igitur illud æquale in Politia , quod pluri-

pluribus placet. Plures verò sunt Pauperes & Divites misti, vel cum ex utroque ordine pares deliguntur numero; ut, quod vel utrisque vel pluribus videtur, id ratum: si dissentiant, ut illi vincant, qui numero & censu potiores: vel si Concio in duas partes scinditur, ut aut sorte, aut ratione simili discernatur, prout Aristoteles hunc nodum solvit, *VI. pol. 3.* Præterea popularia sunt sorte creare Magistratum: ex censu nullo esse Magistratum, aut quàm minimo: eisdem bis nunquam mandare Magistratum, exceptis bellicis muneribus, sed summâ urgente necessitate: Magistratum non esse diuturnum; Concionem omnium esse Dominam; quæque alia collegit Philosophus *VI. pol. 2.* & Cicero *d. orat. pro P. Sextio.* Hæc omnia pertinere ad Qualitatem sive Statum Imperii Politici, Sole meridiano clarius, Politia cum suo Populo, cum suo fine, libertate & Salute publicâ contenta: Modum sive Formam gubernandi seipsam non habet, non computat; quam Status ejus suppeditat, ut illa benè valeat, ut floreat.

§. 8. Circa mistum Statum æquè moveri potest Quæstio, ac circa Rempublicam, num detur? Non dari mistam Rempublicam, credunt nonnulli, quia Majestas individua, quia contraria non miscentur: at

Monar-

Monarchia & Democratia contraria : quia
miftio, ut Accidens, non mutare poteft Re-
rum publicarum Effentias : quia ex miftio-
ne trium Rerumpublicarum fit Popularis.
E. At Majeftatem formalitèr confideratam
individuum effe concedo, non materialitèr.
Nec Monarchia & Democratia contraria,
fed diverfæ species ; Miftionem non muta-
re, benè tamen mifcere poffe rerum Effen-
tias in aprice : neque ea hic Accidens Præ-
dicabile, de quo Canon loquitur, fed Præ-
dicamentale. Tandem ultimum nullius
ponderis. Nego, ex miftione trium Rerum-
publicarum fimplicium fieri popularem.
Differunt Formâ. In populari fuma po-
teftas eft penes omnes indivifim : in illa au-
tem penes quemlibet pars aliqua Majeftatis
divifim : E. dari miftam Rempublicam, dari
miftum Statum firmiter concludi poteft.
Qualis enim Respublica, talis Status. Nam,
in qua Republica, fua Regi eft Ratio & Po-
teftas, fua Optimatibus fimul, ibi eft miftus
Status : at in Monarchico-Ariftocratico Re-
gimine fua Regi eft Ratio & Potestas, fua
Optimatibus, E. Miftus autem Status, fic
eum definitio, eft Qualitas Regiminis, miftæ
Reipublicæ conveniens, & eft ille vel Mo-
narchico-Ariftocraticus : vel Monarchico-
Politicus, vel Monarchico-Ariftocratico-
Politicus : qui quartum miftum faciunt
Statum

Statum Rerumpublicarum, plurium simplicium, earundem numerò, hoc est, plurium Monarchiarum, in una Monarchia, ille statuit duos vel plures æque tales Status in uno, quod absurdum. Unum enim non potest esse duo. Et qui statuit Statum Monarchicum mistum, ille statuit unum mistum: at omne compositum tantum est mistum. Quod si regeritur, unitatem hic intelligendam numerò, quæ cum altera misceri potest, Mixturem non æqualium, sed dissimilium esse debere replico: tantumque abest, ut sic fuerit mixtio, ut potius inconcinna Rerumpublicarum Confusio. Neque hic Status, ut reliquæ Species Statuum mistorum à simplicibus formaliter & essentialiter differt. Ita Status Monarchico-Aristocraticus non est Monarchicus, quia penes unum non est summum Imperium: nec est Aristocraticus, quia non penes solos Optimates. Ita, quando apud Seleucenses trecenti opibus aut Sapientiâ delecti, ut Senatus, & sua etiam vis Populo, *sec. Tacit. l. vi. Ann. c. 42.* Status Aristocratico-Politicus: non Aristocraticus, quia obstat vis Populi: non Politicus, quia Senatus. In misto autem Statu probè observanda Ratio combinans & conservans. Rationi combinanti summoperè & necessariò quærenda est Concordia. Tacitus *l. vi. Ann. c. 42.*

appo-

appositè de Seleucensibus : Trecenti opibus aut Sapientia delecti , ut Senatus : sua Populo Vis : & quoties Concordes agunt, Parthus spernitur : ubi dissensere , dum sibi quisque contra æmulos subsidium vocant, accitus in partem , accersus omnes valescit. Britanni tandem docti in *Agric. c. 29.* commune periculum Concordiâ propulsant, & Legationibus & Fœderibus omnium civitatum vires exciunt : antea enim dum singuli pugnârunt, universi victi ; *Tacit. in Agric. c. 12.* Ratio conservans intendit , ut præstantior Status semper altero , habeatur majoris Autoritatis. In Republica Monarchico-Aristocratica, Monarchia : in Aristocratico-Politica, Aristocratia. Id enim, quod dignius, semper majoris honoris censet Natura & Ratio. Demus cum multis, non pro assertione, sed Illustratione Mentis nostræ, Romanum Imperium mistum, Monarchico-Aristocraticum. Aspice Imperatorem Monarcham, majorem Electoribus, Statibus Imperii. Specta illum , ut sanctissimum Numen majoris Honoris, Venerationis, Dignationis , imò & potestatis excellentioris. Et quem sperabis Statum , ubi minus digna præcellit Respublica ? Contra Harmoniam Rerum , corruet citissimè : atque, hæc ad Statum mistum.

§. 9. Utrumque Statum , Simplicem & Mistum,

Mistum, vel bonum esse, vel corruptum diximus Statum simplicem & mistum bonum vidimus. Cognitō unō contrariorum, faciliē cognoscetur alterum : Cognitō, qualis bonus Status sit, qualis malus, faciliē etiam cognosci potest, præeunte Tacito *l. i v. Histor. c. xi.* Statum Romanæ Reipublicæ post cæsum Vitellium describente. Vocatur hic etiam Status corruptus, est que verus Status : quemadmodum corrupta Respublica, vera Respublica : lex iniqua vera lex, bellum injustum, verum bellum, sed ratione Existentiæ, non Essentiæ, cum ea falsa & corrupta. Unicum autem hic Status proprium Commodum Imperantis quærit, nullum Subditorum; modis etiam injustis. Status autem corruptus est vel simplex, Tyrannicus, *ὡς τὸ συμφέρον τῆς Μοναρχίας*, 3. *pol. 5.* qui descriptus legitur 5. *pol. xi.* & in Dionysio Juniore apud Justinum *l. xx i. c. i. 2.* Oligarchicus, quem *οἱ πᾶς ἐσίας ἔχοντες ὡς τὸ τῷ δυνάμει συμφέρον* instituunt. *d. cap. 3. pol. 5. 4. pol. 8.* Democraticus, ubi *οἱ ἐλάττω καὶ ἀπὸ τοῦ ὡς τὸ τῷ δυνάμει συμφέρον ἀποδίδονται*. 3. *pol. 5. 4. polit. i i.* vel Mistus, Tyrannico-Oligarchicus : Oligarchico-Democraticus, Tyrannico - Oligarchico - Democraticus : quos omnes intelliges, si rectos Status intellexeris. Adde 3. *pol. v i. 4. vii. 4. pol.*

pol. IV. V. VI. & 5. pol. V. VI. VII. & cum primis 6. polit. I. & seqq. ubi multa inveniunt, Statui huic & simplici & misto accommodata: benè percepta formabunt Judicium, formabunt Statum, qualemcunque volueris: ita tamen, ut bonum eligere malum verò & corruptum repudiare & à Republica Christianorum exterminare noveris. Species quidem singulæ singulis Statibus addi debuissent, sed quia historiarum monumenta illas exhibent, & nimis longum ire per exempla, æqui bonique consule ea, quæ impræsentiarum dedimus, & sperare Te jubemus in posterum Meliora.

C A P U T IV.

De Efficiente S T A T U S.

N O T Æ.

1. *Continuatio dicendorum.*
2. *Efficiens Status, D E U S.*
3. *Num formet Statum bonum & malum?*
4. *Altera causa Efficiens, sed minus principalis, Magistratus.*
5. *Num Status cum Republica esse cœpit?*
6. *Populus num causa Efficiens Status?*
7. *Utrum Potestas immediatè à Deo, vel mediante Populò?*
8. *Adducitur jus divinum.*

9. *Ius*

9. *Ius Naturale.*
10. *Inter homines num Iure naturali fundata superioritas? & quam ob causam?*
11. *Ius Gentium?*
12. *Ius civile publicum.*
13. *Sapientum Sententia.*
14. *Immediatè Potestas à Deo; & quomodo?*
15. *Quid Populi Consensus præstet?*
16. *Quid Fortuna?*

§. 1. **C**ONSIDERAVIMUS Divisionem Statûs, quantum è re nostra. Efficientes veniunt, & succedunt, quæ Statum constituunt: & sunt D E U S & Magistratus.

§. 2. D E U S est principalis Autor & fundator Statûs. Hic largitur Spiritum Sapientiæ, ut Imperantes intelligant, quomodo Rempublicam gubernare debeant, quomodo possint. Promittit supremum illud Numen, Spiritum Sapientiæ septuaginta Viris de Senioribus Israël, quos Magistros Populi eligere debuit ejus Cancellarius Moyses, *Num. XI. 7. 16.* Per me, inquit *Proverb. 8. 7. 15.* Principes regnant, & Legum Conditores justa decernunt. Hic Salomoni Sapientiam Populum regnandi & discernendi inter bonum & malum, petenti dedit illam, *1 Reg. 11. 7. 9.* Benè piè Imperator D E U M, Statûs sui Autorem reveretur, dicens: Per ipsum,

ipsum, D E U M intellige , Africam defendere , & sub Imperium nostrum redigere nobis concessum est. Per ipsum quoque , ut nostrô moderamine rectè gubernetur , & firmè custodiatur , confidimus. Unde per ejus Gratiâ etiam civilium Administratio-
num Judices & officia , singulis Africanis Provinciis constituimus , attribuentes quidem Emolumentum , quoad unusquisque percipere debeat. Ad ejus igitur Providentiam etiamnum animum nostrum referentes , & armatas militias & Duces Militum ordinare disponimus, *l. 2. pr. ff. de offic. Praef. Prat.* Idem Ethnici Ethnicum in morem fecerunt , Jovem , Optimum Maximum Statorem & Autorem Reipublicæ credentes. Jupiter Capitoline , & Autor & Stator Romani Nominis protege hunc Statum , precatur *Vellej. Paterc. lib. 2. c. ult.* Romulus apud *Liv. lib. 1.* Templum Statori Jovi, quod monimentum sit Posteris , vovet. Et *Tacit. lib. xv. Ann. c. 41.* has ædes Statoris Jovis , vota Romulo Numæque regia, exustas memorat. Cicero & Jovi Statori & reliquis Diis Statum sacrât , *orat. pro Cn. Rabirio.* Quare ab Jove Opt. Max. cæterisque Diis, Deabusque immortalibus, quorum ope & auxiliô multò magis hæc Respublica, quàm Ratione Hominum & Consiliô gubernatur, pacem & veniam peto. Helvidius

vidius Priscus in 'fundatione novi Capitoli
ap. Tacit. l. 4. hist. c. 53. Jovem, Junonem,
 Minervam invocat, Præsidesque Imperii
 Deos. Vide Autorem Imperii, Regum,
 Statûs; D E U M sanctum, quem & Ethnici
 & magis Christiani Imperatores confiten-
 tur & reverentur talem. Format autem
 Statum & bonum & malum: hunc ut ma-
 lum poenæ, illum, ut signum Gratiæ, for-
 mat Statum hodiè, non ut immediatus
 Stator, sed mediante jam Magistratu, cui in-
 fundit Prudentiam regnandi, Magistratus
 E. est altera causa efficiens.

§. 4. Diximus Magistratum causam effi-
 cientem Statûs. Hujus enim proprium mu-
 nus, intelligere, se gerere Personam Civita-
 tis debereque ejus Dignitatem & Decus su-
 stinere, servare Leges, Jura describere, ea
 Fidei suæ commissa meminisse, *Cicer. lib.*
offic. 1. v. 124. & Idem lib. 3. de LL. Magi-
stratib. opus est, sine quorum Prudentia &
 Diligentia Civitas esse non potest: quorum
 descriptione omnis Reipublicæ Moderatio
 continetur: neque iis solum præscriben-
 dus est imperandi, sed etiam civibus ob-
 temperandi Modus: Accedit, quod Sta-
 tus consistat in Administratione Reipu-
 blicæ: at cui alii, competit hæc, nisi Ma-
 gistratui. Hujus finis Bonum commu-
 ne, qui per Statum quærendus. Format
 igi-

igitur pro fine illum, & utilem communi Utilitati.

§. 5. Errant indè, qui cum Republica Statum statim cæpisse opinantur. Prior Respublica, posterior Status. Subjectum prius Adjuncto. Vetustissimi mortalium, nullà adhuc malà libidine, sine probro, scelere, eoque sine pœna & coërcitionibus agebant, neque præmiis opus erat, cum honesta suo pte ingenio peterentur, & ubi nihil contra morem cuperent, nihil per metum vetabantur. At postquam exui æqualitas, & pro Modestia ac Pudore Ambitio & Vis incedebat, proveniēre Dominationes, hoc est, modi & Qualitates dominandi, *Tacit. lib. 3. Ann. c. 26.* Principiò Rerum, Gentium, Nationumque Imperium penes Reges erat, quos ad fastigium hujus Majestatis non ambitio popularis, sed, spectata inter bonos Moderatio provehebat. Populus nullis legibus tenebatur, arbitria Principum pro legibus erant, *Iustin. lib. 1. Histor. cap. 1.* At Status Reipublicæ, ut in aliis, ita etiam in legibus moderatè ferendis consistit, ut dicemus infra. Imò, quod rei jam existenti demum supervenit, id non statim cum eo esse incipit, quod verum in Statu. Adjunctum est necessarium Reipublicæ, non ejus Essentia, quæ cum illa incipit. Forma Reipublicæ, Ordo : Materia circa quam Imperantes

rantes & Obedientes. Potest esse nudus ordo, possunt esse nudi Imperantes, nudi Obedientes, & tamen Respublica, qualem in Statu Innocentiæ crediderim inter Homines: ubi Ordo Qualitatibus certis contextus, ubi Imperantes, ubi Obedientes qualificati, ibi Status.

§. 6. Magistratui igitur meritò Statum Reipublicæ formandum adscribo: sed cur non Populo? Videtur enim hic potius præscribere modum Imperandi, & sic Statum Regentibus. Potior enim hic Imperante: quippe qui ab illo, & propter illum constituitur, & Magistratus tantum ἀρχὴν καὶ νόμον, sec. Petrum 1 Epist. c. 2. v. 14. Cicero orat. de L. Agrar. contra Rullum dicit: omnes potestates, Imperia, Curationes, ab universo Populo Romano proficisci convenit. Occiso Pseudo-Smerde, cum Proceres omnes Virtute & Nobilitate pares, difficilem ex his Populo electionem fecit, referente Justino lib. 1. cap. x.

§. 7. Recurrit hic Quæstio in primo Dubio, utrum Potestas Imperantis immediatè à Deo veniat, vel mediante Populi Consensu per Electionem vel Successionem conferatur? Disputat cum Populo Gallico in Comitibus congregato Gramond, qui lib. 1. Histor. hanc immediatam Potestatem Regi suo soli tribuit. Nos in genere considerabimus

bimus Jus Divinum , Jus Naturale ; Jus Gentium , Jus Civile , & Sapientiorum Effata, quid judicent : quid Ratio decernat.

§. 8. Jus Divinum immediatam Magistratus Constitutionem agnoscere videtur. *Num. xi. v. 16.* D E U S Mosi dicit : Congrega mihi septuaginta Viros de Senibus Israël, quos tu nosti , quod Senes sint Populi & Magistri, & auferam de Spiritu tuo , tradamque eis. *Deut. 16. v. 18.* Judices & Magistros constitues , quos Dominus, D E U S tuus dederit. Per me Principes regnant. *Prov. 8. v. 15.* D E U S deponit Reges & instituat, *Daniel. 2. v. 21.* Ita censet ipse Christus, *Ioh. 19. v. 11.* Gentium Doctor, *Rom. 13. v. 1.* Adonia , 1 *Reg. 2. v. 16.* Regina Æthiopica, 3 *Reg. 10. v. 9.*

§. 9. In Jure Naturali quærenda Superioritas : quâ datâ videtur ipsam Naturam constituiſſe Magistratum unâ cum suo superiore. Romanorum Orator *lib. 2. de Natur.* Decor. præclarè ita : Natura est , quæ continet omnem Mundum , eumque tuetur , & ea quidem non sine sensu & Ratione. Omnem autem Naturam esse necesse est , quæ non solitaria sit , neque simplex, sed cum aliquo conjuncta atque connexa habere in se aliquem Principatum, ut in Homine Mentem , in Belua quiddam simile Mentis, unde oriatur Rerum Appetitus. In

Arborum etiam & earum Rerum, quæ gignuntur è terra, Radicibus, inesse Principatus putatur, qui optimus, omniumque Rerum potestate & Dominatu dignissimus. In omni igitur Re Superioritas fundata, si ipsi Ciceroni credimus. Imò ipsa Rerum Domina est Natura, quæ ei semper confert Imperium in aliud; ei, quod dignius, quod nobilius, quomodo & superius. *Senec. l. 1. de Clem. c. 19.* Natura commenta est Regem, quod & ex animalibus licet cognoscere, & ex Apibus, quarum Regibus amplissimum cubile est. Sic Leo Rex Quadrupedum, Aquila Rex Avium: Sic Serpentibus sui Reges, & Gallus Gallinarum Ductor.

§. 10. In Homine magis Canonem naturalem adductum valere certissimum. Ob præstantiam enim & nobilitatem Virtutum alter alteri Naturâ imperat. *Τὸ διωάμρον τῇ Διανοίᾳ πρῶτον δέχον φύσιν καὶ δευτέρως φύσιν τὸ δὲ διωάμρον τῷ σώματι ταῦτα ποιεῖν, δέχόμενον ἔκ φύσιν ἄλλον*, ut loquitur Aristoteles 1. *pol. cap. 1.* Inter Homines pro summo optimus, & is potentior, qui Melior. Primi enim mortalium, quique ex his geniti, Naturam incorrupti sequebantur, eandem habebant & Ducem, & Legem, commissi Melioris arbitrio, *sec. Senec. ep. 90.* Patienda Meliorum Imperia, Avitus dicit ad Frisios *ap. Tacit. lib. XIII. Annal. cap. 56.*
Cicc-

Cicero rursus *lib. 1. Officior.* ita : Quanquam omnis Virtus nos ad se allicit , facitque ut eos diligamus , in quibus ea inesse videtur : tamen Justitia & Liberalitas maximè efficit. Magna illa Communitas est , quæ perficitur ex beneficiis ultrò citroque datis , quæ mutua & grata dum sunt , inter quos ea sunt , firmâ devinciuntur Societate. Omnium autem Societatum nulla gratior , quàm ea , quæ cum Republica unicuique nostrum. Ut quisque magnitudine animi maximè excellit , ita maximè vult primus omnium esse , vel solus potius , Plato in *Lachete & Cic. lib. 1. Offic. 7. 72.* Iis , qui habent à Natura adjumenta rerum gerendarum , abjectâ omni cunctatione adipiscendi Magistratûs sunt , & gerenda Respublica est , nec enim aliter aut regi civitas , aut declarari animi Magnitudo potest : & apertius *lib. 2. Offic. 7. 41.* Mihi quidem , non apud Medos solum , ut ait Herodotus , sed etiam apud Majores nostros servandæ Justitiæ causa olim benè morati , Reges constituti. Nam cum premeretur initiô , multitudo ab iis , qui majores opes habebant , ad unum aliquem confugiebant , Virtute præstantem , qui cum prohiberet Injuria tenuiores , æquitate constituenda summos cum infirmis pari jure retinebat. Atque inde venit Heroum Monarchia. Ita *Iustin. lib. 1. hist. 1.*

cap. 1. spectatam inter Bonos Moderationem adducit. Et meritô: cum Naturâ gloriosa est Virtus, & priores anteire cupit, *Senec. 3. de benefic. c. 35.* Satis ex hisce colliges, & benè concludes, Naturam Meliori deferre Imperium. Jam quod à Naturâ, hoc à Deo: illa enim subordinata Causa, quæ cum sua Principali vix bellum movebit.

§. XI. Jus Gentium dabit causas constituentès, Imperantes. Quidam dicunt, Populos Necessitate compulsos coisse, quidam ob admirationem Ignis, quod Scythæ allegant apud *Iustin. c. 2. lib. 2.* quidam ob commodum benè vivendi: quidam ob solam naturalem inclinationem: quidam ob vim Potentiorum, quomodo deinde in unum coacti cœtum, Regem vel Superiorem elegerint ipsi. Non vera Magistratûs Origo, quæ sola in seipsa constitit, & immediatè cœpit dominari Populo, sine ejus consensu. Ita enim scitissimè Cicero, *orat. pro Publ. Sextio.* Ita Naturam Rerum tulisse, ut quôdam tempore Homines nondum neque naturali, neque civili Jure descripto, fusi per agros & dispersi vagarentur, tantumque haberent, quantum Manu ac Viribus per cædem ac Vulnera, aut eripere, aut retinere potuissent. Qui igitur Virtute & Consilio præstanti extiterunt, ii per-

perspectô genere humanæ docilitatis atque Ingenii, dissipatos unum in locum congregarunt, eosque ex feritate illa ad Justitiam atque Mansuetudinem traduxerunt: tùm res communem utilitatem continentes, quas publicas appellamus, tùm domicilia conjuncta, quæ Urbes dicimus, tùm conventicula Hominum, quæ postea Civitates nominatae sunt, inventa, & divinô & humanô Jure seplerunt.

§. 12. Jus civile publicum & privatum consentit. Adhuc hodiè utuntur Maggates hisce Verbis: Von Gottes Gnaden/ Frideric. III. in der Reform. zu Franckf. Ann. 1442. Maximilianus in der Reform. der Frenschöppen/ vnd das Heimliche Gericht zu Westphalen/ zu Wormbs/ Ann. 1495. pr. Sintemal von Gottes Gnaden/vnverdinster Sachen. Friedrich von Hohenstanden / Dux Sueviæ, apud Crus. part. 2. Annal. lib. 7. c. 1. Friedrich von Verhängnis Göttlicher Mildigkeit / Herzog zu Schwaben. Der Kaysar hat seine Gewalt / ohne mittel von Gott; Goldast. tom. 2. Reichsatz. Justinianus fatetur *l. ult. C. de quadr. præscript.* se nutu divinô Imperiales suscepisse Insulas, per J. Christum jura Imperii *l. 2. C. de offic. Praef. Prat. Afric. & Nov. 6. pr.* Imperium à coelesti Majestate traditum, *l. 1. C. de vet.*

Iur. enucl. quod confirmat Jus Canon. c. Constantinus. *dist.* 96. c. *quæsitum.* 24. q. 4. c. *quoniam.* c. cum in Scripturis. *dist.* x. c. duo sunt. c. *Imperator.* *dist.* 96. c. cum ad verum. *cod.* c. *legimus.* *dist.* 63.

§. 13. Quod Sapientum Effata cernit :
 μηδ' ἐκ Διὸς ἐστὶν, Homerus canit. Fatô
 potestates dari, censet Titus Imperator
 apud *Aurel. in Tit.* Omnis Deorum im-
 mortalium Potestas translata est ad Magi-
 stratus, aut certè cum illis communicata :
Cicer. pr. pro L. Murem. Senec. ep. 90. credit,
 penes Deos Imperium esse. Ad regni po-
 testatem Majestate Numinis Reges impel-
 luntur, quod de Sandracoto *Iustin. dicit*
lib. xv. c. 4. Galba apud *Tacit. lib.* i. *h. stor.*
 c. 15. dicit, se Deorum hominumque con-
 sensu ad Imperium vocatum. Vespasia-
 nus dicitur *l.* 4. *hist.* c. 81. divino Ministerio
 electus Princeps ; ubi plura legere potes de
 inclinatione Numinum. Ægyptiî νομίζον-
 τες, ἅμα ἐκ αἰῶν δαιμονίων πρὸς θεογονίας αὐ-
 τῆς τυχεῖαι τῶν ὅλων ἐξουσίας, *Diodor. Sicul.*
lib. i. de Ægypt. Satis operosè in hac Quæ-
 stione *H. Grot. l.* i. de *Iure Bell. et Pac.* c. 3.
 §. 8. sudat, & jam Salmasius contra An-
 glum, qui legendi.

§. 14. Immediata E. Magistratûs Pote-
 stas, à Populo, vel ejus Consensu non de-
 pendens. Prior enim Rex tali modô, Po-
 pulô.

pulô. Prius autem aliquid dicitur, vel Naturâ, vel Dignitate, vel Ordine, vel Tempore Magistratum priorem Dignitate & Ordine esse Populô, nullus dubitabit: quod enim præstantius, illud dignius: Naturâ etiam priorem asserimus, quia Natura prius intendit, quod perfectius: atqui Imperans perfectior obediente, qualem §. 9. & 10. dedimus. Num Imperans prior Populô sit tempore, quæritur. Formari ita potest Quæstio: an, antequam Populus, vel civilis Societas fuit, Imperans extiterit? Videntur hæc Relata esse, quæ simul surreperunt. In Republica jam constituta verum esse, vix quisquam inficiabitur. In Republica constituenda disquiri potest, utrum Imperans vel obediens prior? Imperantem priorem esse constat ex eo, quod Regens prius eô, quod regendum. Agens prius Patientem. Et id Cicero curatius confirmavit, supra, §. xi. Quia prior, inde dignior, inde superior Magistratûs, nedum Rex subditis Meritò E. ex hoc fundamento Imperatorem Imperio majorem æstimamus, quicquid dicit *Carpz. c. 1. sect. x. Comm. ad L. Reg.* meritò Regem superiorem Populô: cum & ille in ipsa Relatione prior & dignior. Quantò Pater Filiô, Dominus Servô excellentior, tantò Rex Regnô. Nefas Filio, nefas Servo. Patrem, etiam impium, Dominum, etiam im-

pium, trucidare, nedum Populo. Pater enim, etsi impius, tamen Pater est: Dominus, etsi atrox in Servos, tamen Dominus. Ità Rex, ità Magistratus, etsi injustus, tamen Rex, tamen Magistratus. Prior E. sic Rex & Magistratus & in Republica constituta, quia Agens; & constituendâ, cum prior Magistratus, ceu dignior Persona, obediens, ut viliori.

§. 15. Sed Populi Consensu eligitur, & per Populi tacitam approbationem vel Electionem succedit. E. Populus universus major Electio. Eligens enim majus Electio, Constituens Constitutio. Præcipuum hoc contra Majestatem Regum & Magistratum. Nego Universalitatem. Ubi enim manent Regna jure belli, jure Donationis, jure Dotis, jure Testamenti, ad quæ Populus nullum confert consensum, occupata? Eligeris, ut tale, & dum actu eligit, non tam majus, quàm potius Electio. Qui eligit Imperantem, ille major est Eo. Falsum. Servus eligit sibi Dominum, E. major. Errant, qui Populum Causam Efficientem Magistratus statuunt, cum sit Instrumentum. Hallucinatur Propositio: DEUS & Populus constituunt Regem. Non æqua Potestas. Absit. DEUS ut immediatus Autor per Populum eligentem, ceu Organon constituit, ubi Populus eligit. Organon dirigitur, & nullum

nūllum per se producit effectum ita populus dirigitur à Deo : per se enim non aptus ad Regem constituendum. Quî E. Rege major ? Potestas E. immediatè à Deo. Reliqua dubia verè talia , quæ cum demonstrat Grotius, cum lege : dabit ponderosas Resolutiones : nos, nè simus prolixiores, revocat noster Scopus, qui de Statu scripturit. Ex hisce tantum concludimus, Populum, ut obedientem , secus in Politia ut Imperantem, tunc enim est Magistratus , non esse causam Efficientem Status , sed solum Magistratum.

§. 16. Videtur Fortunæ hic etiam esse officium. Omnes spe , Famâ, Veneratione potius destinabantur Imperio, quàm quem futurum Principem Fortuna in occulto tenebat, inquit *Tacit. l. 3. Ann. c. 18.* Ita occultâ lege Fati , & ostentis & responsis destinatum Vespasiano Liberisque ejus Imperium post Fortunam credidit Idem, *lib. 1. hist. c. x.* Post Galbam Fortunam initia Causasque Imperio sequentium struxisse , commemorat Idem *l. 2. hist. c. 1.* Verùm instabilis Dea. Quemadmodum Urbium , Imperiorumque : ita Gentium nunc floret Fortuna, nunc senescit, nunc interit, ut inquit *Vellej. Patric. l. 2. Hist.* quod testatur Mater Neronis apud *Tacit. l. 14. Ann. c. 11.* quam publicâ Fortunâ extinctam scribit Nero Tyrannus. Testatur Militia Pæti, *l. 15. Ann.*

c. 13. cui Fortuna contra data. Inde optimam Fortunam credit orandam Cribulo, d. l. 15. *Ann. c. 17.* quam affore consiliis Othonis putant Titianus & Proculus l. 2. *Hist. c. 33.* ut proinde etiam omnia prospera ad eam referat Noster l. 14. *Ann. c. 38.* sed ut Ethnicus. Nos pro Fortuna meliori & sanctiori modo divinam in cœlis Pronam colimus & veneramur. Hæc enim est, quæ præsidet mundo, quæ universa vi suâ temperat, quæ humani generis tutelam gerit, curiosa singulorum. Habeant igitur Ethnici cæcam hanc Deam; nos nequaquam Fortunam, ut causam Imperii vel Statûs agnoscimus. Deus enim est, qui quantum cuique restet, primâ nascentium Imperiorum horâ disposuit.

CAPUT V.

De Fine STATUS.

1. *Finis Status, Salus publica.*
2. *Probatur.*
3. *Errores quinam circa Finem Status.*
4. *Finis Status num Religio?*
5. *Num Fama?*
6. *Num Potentia?*
7. *Num Pax?*
8. *Num Libertas?*

S. I. Post

§. 1. **P**ost Efficientem Finis spectandus , quem in Definitione attigimus . Is autem est Salus publica.

§. 2. Bellè Cicero *Epist.* 1. ad Quintum Fratrem : Est autem non modò Ejus, qui sociis & Civibus, sed etiam ejus, qui servis , qui mutis pecudibus præsit, eorum quibus præsit, Commodis utilitatique servire. Et idem, *1. offic. c. x.* Omninò, qui Reipublicæ præsumt, duo Platonis Præcepta teneant, ut, quicquid agant , ad eam referant , obliti commodorum suorum : alterum , ut totum Corpus Reipublicæ curent , nè , dum partem aliquam tuentur , reliquas deserant. Ut enim Tutela, sic Procuratio Reipublicæ , ad Utilitatem eorum, qui commissi sunt , non ad eorum , quibus commissà est , gerenda est. Et Salus Populi suprema lex est. Naturale enim, nedum civile, ut eorum salutem intendam , qui me suspiciunt , pro me laborant, à me tutelam & vitam petunt , quam obsequiò sibi, ceu Liberi , Parentum *Gæzus l. nec ei. 17. §. prater ea. 13. ff. de adopt. parare videntur.* Malè indè apud *Tacit. l. xiv. Ann. c. 38.* Julius Classicianus, Suetonio discors audit , quod bonum publicum privatis simultatibus impediatur : contrà laude dignus *l. xv. Ann. c. 20.* Thrasea, occasione temerariæ loquelæ Claudium Tinnarchum Cretâ depellens, illamque ad Bonum publi-

publicum vertens : erat enim prævalidus provincialium , & opibus nimis ad injurias Minorum elatus. Benè etiam Patres Romani Salienum Clementem adhortantur, nè publicis malis ad occasionem privati odii abuti videntur , *d. l. 15. Ann. c. 73.* cujus tamen immemor fuit Irelus *l. 1. hist. c. 33.* quem privati odii pertinacia in publicum exitium stimulavit ; cum tamen fas privata odia publicis Utilitatibus remittere *l. 1. Ann. c. x.* Obliviscendum enim est Injuriarum , ubi Ratio Salutis publicæ intervenit : ibi enim Unius , hic multorum versatur commodum.

§. 3. Errare igitur creduntur , qui vel Religionem, vel Famam, vel Potentiam per bellum acquirendam , vel solam Pacem, vel Libertatem pro Fine Statûs habent.

§. 4. Rerumpublicarum Fundamentum Religionem esse , fatentur omnes. Neque de Diis immortalibus , ut loquitur Cicero *l. 1. de Natur. Deor.* opinio ficta est ab Homnibus sapientibus Reipublicæ causa , ut quos non Ratio , Religio ad officium cogeret, sed verè debet præsidere Mentem Regentium & Obedientium. Non tamen Finis, ut concludunt multi. Intelligimus autem hic Religionem Christianam , non naturalem : illam, ut Verbô Dei, hanc ut ex naturali Theosophia patefactam. Sine Christiana
nâ

nâ Religione floruerunt multa Imperia : non tamen sine ulla. Nulla enim Gens tam immanis & barbara , quæ non aliquam de Diis habuerit cognitionem. Sed non idè Finis Reipublicæ. Religio non est ipse Finis , sed id per quod acquiritur finis , si ea observatur , nec planè negligitur. Si Religio finis , omnes actus propter eam instituendi , nulli propter Principem , neque ulli etiam propter Subditos ; qui cum contra ipsam Rempublicam , qui non etiam contra ipsius finem ? Diversa sunt Salus Subditorum æterna & temporalis , hanc spectat per se Respublica , vel Status ejus : illam in Republica Religio. Quia tamen hâc omnes movemur , omnes etiam hâc Rectrice vivere debemus.

§. 5. Quibus Fama pro fine Status est , Tiberium aspiciunt Politicum. Ita enim ille apud *Tacit. l. iv. Ann. c. 40.* Sejanus Cæteris mortalibus in eo stare consilia , quid sibi conducere putent : Principum diversam esse sortem , quibus præcipua rerum ad Famam dirigenda. Precatur ille *dict. loc.* ut , quandocunque concesserit , cum laude , & bonis recordationibus facta atque Famam nominis sui prosequantur homines. Cætera enim Principibus statim adsunt , unum insatiabiliter parandum , prosperam sui memoriam. Nam contemptu Famæ con-

temnuntur Virtutes. Non hæc summis Mortalium spernenda, quæ & à Diis æstimatur; *l. 15. Ann. c. 2.* Principes multa debent etiam Famæ dare, censet Seneca *l. 1. de Clem. c. xv.* Et Regnantis Facultas ditior, cum acquirit thesauros Famæ, neglectâ Utilitate Pecuniæ, *Cassiod. lib. 1. epist. 3.* At finis Status non in Salute privata, sed communi Subditorum, in Bono Publico. Non E. finis Status Fama, sed consequens illius finis; quemadmodum apud morales Philosophos summi Boni Consequens Conscientia bona, Dignitas, Honos: Vel si Finis, secundarius nominabitur.

§. 6. Multis Imperantibus pro Fine Potentia habetur. Cæsar apud *Sueton. in ejus Vit. c. 30.* existimat, omne Jus violandum esse regnandi gratiâ, in aliis rebus Pietatem colendam. Ita Lepidus apud *Salust. l. 1. hist. c. 29.* omnia retinendæ Dominationis honesta dicit. Et sunt apud Historicos, qui Religionem, qui fidem, qui Virtutem exuerunt, ubi Potentia acquirenda, vel acquisita commodò retinenda. Quid Augustus, quid Tiberius, quid Claudius & Nero fecerint, Potentiæ Ergò, demonstrat Tacitus. Usque adeò libido dominandi cunctis affectibus vehementior, *sec. Tacit. l. 15. Annal. c. 53.* Inde otho omnia facit servilitèr pro Dominatione, *lib. 1. histor. c. 36.* Phareismani cupid

pido regni Fratre & Filio potior. *lib. xii.*
Ann. c. 47. Nihil abnuit Macro, dum Do-
 minationis apiscitur, *l. vi.* *Annal. cap. 45.*
 Agrippina nihil domi impudicum, nisi do-
 minationi expediret. *l. xii.* *Ann. c. 7.* cun-
 ctis malæ dominationis cupidinibus fla-
 grans, *l. 13.* *Ann. c. 2.* quæ puellaribus an-
 nis stuprum cum Lepido, spe Dominationis
 admisit, *l. 14.* *Ann. c. 2.* Decus, pudorem,
 corpus, cuncta regnô viliora habens, *l. 12.*
Ann. c. 65. Cleofis apud *Iustin. l. xii. hist.*
 propter Regnum fit Scortum Alexandri M.
 Philippus Rex Macedoniæ, velut è specula
 quadam, Libertati omnium Græcarum Ci-
 vitatum insidiatur, dum contentiones alit,
 auxilium Inferioribus ferendo, Victores
 pariter victosque subire regiam servitutem
 coëgit, *Iustin. lib. 8. c. 1.* apud quem sua il-
 lius pro Potentia suscepta consilia, & bella
 & machinamenta *d. l. i ix. & lib. ix.* pluri-
 bus describuntur. Præprimis ità inhiant a-
 lienæ Ditioni qui potentiores bellô & Vi-
 ribus. Vix Justitiam causæ pensitant, rum-
 punt Leges, rumpunt æquum & bonum,
 Quando Ambitio & Vis incessit, provenêre
 Dominationes, *Tacit. lib. 3.* *Ann. cap. 26.*
 Galli respondent Romanis: se in armis Jus
 ferre, & omnia esse fortium virorum, apud
Liv. l. 5. Tiridates apud *Tacit. l. 15.* *Annal.*
cap. 1. dicit; In summa Fortuna id æquius,
 quod

quod validius : sua retinere privatae domus,
 de alienis certare, laus Regia. Tenebrorum
 Legatus apud Concilium Agrippinensium
 fatur : ut lucem diemque omnibus Homi-
 nibus : ita omnes terras fortibus Viris Na-
 tura dedit, *L. 4. histor. c. 64.* Dii Fortioribus
 adsunt, ceu judicat Civilis. *d. l. 4. hist. c. 17.*
 Bajozetes Turca Legatis Sigismundi Impe-
 ratoris pro Jure Armamentarium exhibet,
Piccart. dec. 17. Obs. 8. Lyfandro apud *Plu-*
tarch. μούχαιρα est βέλεια πρὸς ἡν ὄραν ἀγ-
λέυσαι ; cuidam Coluber æneus est Ratio
 ultima Regum. Athenienses Medios allo-
 quuntur apud *Thucyd. lib. v. δυνατὰ οἱ δυνα-*
τοὶ πρῶτοι, καὶ οἱ ἀδυνεῖς συγχωρεῖσι. Mar-
 cus præ strepitu armorum Leges non au-
 dit, nec Philippus, nec Alexander M. quem
 ideò omnium Gentium Latronem Legati
 Scytharum nominant apud *Curt. lib. 6. ut*
& Senec. ep. 49. & l. 1. de benef. c. 13. furore
 actum aliena devastandi : qualem etiam
 Josuam dixerè Chananæi apud Suidam in
 Chanaan : *ἡμεῖς ἔομεν χαναναῖοι, οἷς ἐδίδωξεν*
Ἰησοῦς ὁ λευῖς. At Potentiam regnorum
 augendam vix diffuaserim, auctu enim Im-
 perii adolefcunt etiam privatae opes, *Tacit.*
l. 2. Ann. c. 33. sed ubi fas, ubi Jus impel-
 lit : Peccat æquè qui sua negligit, quàm qui
 aliena diripit. Potentiam autem pro fine
 Status non vendito: non enim propter eam
 consti-

constitutus principalitèr Magistratus , sed propter Subditos , eorumque salutem. Si eam per se spectat , satisfactum Statui : per accidens etiam & data occasione per legitimas & bonas artes Regna & Imperia amplificandi, Potentiam quærere, nec Statui ad eò contrarium reor & existimo. Augere ita debent Imperium Imperantes, non minuire : ideoque à Tacito *l. 4. Ann. c. 32.* Tiberius reprehenditur , ceu Princeps proferendi Imperii incuriosus : Proconsules *l. 4. Hist. c. 48.* quod securitati magis quàm Potentiæ consuluerint. Demetrius apud *Iustin. l. 35. c. 1.* ampliare fines regni & opes augere finitimorum bellis statuit, Mithridates ad regnum accedens statim non deregendò sed de augendò eò cogitavit ; *Id. lib. 37. c. 3.* Atque inde Augusti etiam vocantur Dynastæ mundani.

§. 7. Ultimi tandem Politicorum pro Pace , pro Tranquillitate Imperii dimicant, tanquam pro fine Status. Clamant cum *Silio, lib. xi.*

— — Pax optima Rerum,
Quas homini novisse datum est , pax una
triumphis

Innumeris potior : pax custodire salutem,
Et cives servare potens.

Pacis nomen dulce : Res ipsa verò cùm jucunda, tùm salutaris, *secund. Cicer. orat. Philipp.*

lipp. xiii. Fructus Pacis omnes sciunt, omnes expetunt : non E. hic Autorum dicta colligo amplius. Certè fessis bellò pacis amor redire solet, *Tacit. lib 4. Hist. c. &* post civilia bella Pacis interfuit omnem potestatem ad unum conferre, *l. 1. hist. c. 1.* quomodo cuncta discordiis civilibus fessa Augustus nomine Principis sub Imperium accepit ; *l. 1. Ann. c. 1.* Romani toties, lacerassiti Jure Victoriæ Tributum solum vitis addiderunt, qui Pacem tuerentur, Cerialis dicente apud *Tacit. l. 4. c. 73.* quam ob causam ad Britannos tantum mittit Polycetum Nero, *l. 14. Ann. c. 39.* Non tamen segni ocio honestum pacis nomen imponendum, judicante Tacito *l. 14. Ann. c. 39.* Cæterum si infensa & infida pax, non Duci, non Militi requiem permittit. *sec. P. Ostorium, l. xii. Ann. c. 31.* si misera, vel bellò benè mutatur, *l. 3. Ann. c. 44.* Præterea in pace suspecta tutius bellum credunt profugi Urbi è Vitellianis, apud *Tacit. l. 4. hist. c. 49.* Et secundum Ciceronem, *orat. Philipp. xii.* Pax repudianda, si sub nomine Pacis bellum latet, si turpis, si periculosa, si esse non potest, qualem rejicit idem ille orator *orat. Philipp. 7.* Ita Nero consuluit inter Primores Civitatis, bellum anceps, an Pax inhonesta placeret, nec dubitatum de Bello, *l. xv. Ann. c. 25.* præsertim si Gen-

tes

tes præferoces hostes, quæ ad pacem tardius inclinant, *l. xiv. Ann. c. 38.* Vides igitur, num Pax Finis Statûs : hoc est, num propter pacem, qualem, qualem, Magistratus tantum constitutus. In bello Pacem : in Pace bellum volvere debet, & utrumque facere, nè quid Salus publica detrimenti capiat. Propter Pacem Magistratus facere debet potissima, sed non omnia. Finis E. Statûs non universalis & supremus, sed particularis, & è Re Subditorum modò primarius, modò secundarius. Hoc dico : Pax melior bellô. Vologeses apud *Tacit. l. xv. Ann. c. 2.* magis amat æquitatem, quàm Sanguinem : Causam quàm arma ; sed tamen bellum movet. Pacem nè turbent Victores Cherusci, Fortuna elati providet Claudius, *l. xii. Ann. c. 29.* ad hanc etiam adhortatur Vologesen Corbulo *l. xiii. cap. 9.*

§. 8. Extremi Libertatem quærun. Sed ubi Libertas & Pax concurrunt, dubium, quæ ponenda. Populum Rom. servire fas non est, quem Dii immortales omnibus Gentibus imperare voluerunt : aut vincatis oportet, aut quidvis potius faciat, quàm serviatis. Aliæ Nationes servitutem pati possunt : propria Pop. Rom. est Libertas. Collige, quid Cicero pro Pace, quid pro Libertate, *orat. Philipp. 7. fin. differat.* Thra-

ces

ces pro Libertate se morituros dicunt, apud *Tacit. lib. 4. Annal. c.* Et hoc primum videndum est, cum omnibus nè Pax esse possit, an sit aliquod bellum expiabile, in quo Pactio pacis lex sit Servitutis. *Cicer. orat. Philipp. xi i i.* Haud enim facile Libertas & Domini miscentur, ut judicat Tenciterorum Legatus *l. 4. hist. c. 64.* apud *Tacit.* Videtur igitur Libertatem prævalere. At Julius Auspex è Primoribus Romanorum, Vim Romanam & bona pacis dissertat. *d. l. 4. hist. c. 69.* ad quam ibidem Cerialis Treviros & Lingonas hortatur, nè contumaciam cum perniciè, quàm obsequium cum securitate malint. Verùm Libertas potior pace, ubi illa per Bellum obtineri potest: ubi pro Libertate pugnans, æqualium virum, parisque potestatis. Aliàs pax magis necessaria, licet non satis honesta, ut loquitur Annibal ad Scipionem apud *Liv. lib. 30.* Res autem aliàs periculosa, Libertas, quam si Populus pro Fine Statûs habet, probè videat, nè ea, quæ ad veram Libertatem pertinent, negligat, & Libertatis Defensoribus nimium confidat. Satis enim prudenter Cerialis, Treviros & Lingonas ad concionem vocatos alloquitur apud *Tacit. l. 4. hist. c. 73.* Cæterum Libertas & speciosa nomina prætexuntur, nec quisque alienum Servitium & Dominationem sibi concupivit,

vit, ut non eadem ista Vacabula usurparet. Ut Imperium evertant, libertatem præferunt: si perverterint, Libertatem ipsam aggre-
diuntur, judicat Politicus Romanus, *l. xv. 1. Annal. c. 22.* Pro exemplo adducit *l. 4. hist. c. 25.* Germanorum civitates, quæ adversus Romanos armatæ spe Libertatis: & si exuissent servitium, cupidine imperitandi: Imò *d. l. 4. hist. c. 55.* prorumpunt, nempe coalitâ libertate dispecturas Gallias, quem Virium suarum terminum velint. Usque adeo multum latet sub Schemate Libertatis: quanto enim majore libertatis imagine omnia teguntur, tanto eruptura ad infensius servitium: *l. 1. Annal. c. ult.* Facile autem videre licet falsum libertatis Vocabulum, si obtenditur ab iis, qui privatim degeneres, in publicum exitiosi, nihil spei, nisi per discordias habent, ut censet *Tacit. l. xi. 1. Ann. c. 17.* malignitatisque falsa species libertatis inest. Potest igitur etiam Finis esse, sed in Politia potissimum, prout pluribus *q. pol. viii. 1.* Aristoteles deducit: Principalis semper Scopus manet Salus Publica.

CAPUT VI.

De Causis Impellentibus Statûs.

NOTÆ.

1. Continuatio dicendorum.
2. Enarratio Causarum impellentium.
3. Causa impellens, num seditiosa Hominum Natura?
4. Prima Causa Impellens, Dignitas Reipublicæ.
5. Quid sit ea? & in quibus consistat?
6. Amor multitudinis quomodo acquiri possit?
7. Quomodo Fides?
8. Quomodo Admiratio?
9. Quando, & in quibus rebus dignitatis Ratio habenda.
10. Secunda Causa, Necessitas, quæ definitur & dividitur.
11. Absoluta Necessitas quæ?
12. Limitata Necessitas Quæ? & in quibus rebus?
13. Tertia Causa est Utilitas: quid ea? & quotuplex? & quibus in rebus servanda?

§. I. **P**ost Finem causas impellentes ad Statum, si vè administrationem Reipublicæ qualificatam placet contemplari; quæ

quæ nempè illæ Causæ sint, quæ movent, ut tali vel tali modò Magistratus imperet & Populum gubernet : sive hæc vel illa in Republica exercent.

§. 2. Causas has sumunt alii ex seditiosa Hominum Natura : alii vel Dignitatem Reipublicæ, vel Necessitatem, vel Utilitatem statuunt.

§. 3. Ad Statum-impellere seditiosam Hominum Naturam, forte an colligi potest ex *Tacit. lib. 3. Annal. c. 26.* Vetustissimi Mortalium, nullâ adhuc malâ libidine, sine probro, sine scelere, eoque sine pœna & coercionibus agebant. At postquam exui æqualitas, & pro Modestia & Pudore Ambitio & Vis incedebat, provenire Dominationes, multosque apud Populos æternùm mansere. Quidam statim, aut postquam Regum pertæsum, leges maluerunt. Ita primus omnium Ninus, Rex Assyriorum, veterem & quasi avitum Gentibus morem nova Imperii cupiditate mutavit, *Iustin. lib. 1. hist. c. 1.* Seneca *epist. 90.* scitissimè : Primi Mortalium, quique ex his geniti, Naturam incorrupti sequebantur, eandem habebant & Ducem & Legem commissi Melioris Arbitrio. Naturæ enim est, potioribus deteriora submittere. Indè inter Homines pro summo optimus, & qui melior, is potentior. Sed postquam surrepentibus vitiis

vitiis in Tyrannidem regna versa sunt, opus esse cœpit Legibus, quas & ipsas inter Initia tulêre Sapientes. Avaratia enim luxuria dissociavit mortales, & ad rapinam discurrere: inquit Idem & Cicero pro *Sext. cap. IV. to. §. XI.* Non indiguit igitur Status humani Generis primus hœc Statu: apud Sapientem enim regnum fuit, qui Paci favit, qui Genus humanum ad Concordiam vocavit, qui beatum Statum quæsit, *sec. Senec. d. epist.* Mutatis animis Hominum in deterius, Status alius Regiminis vel ab ipso Imperante cervici impositus Subditorum, vel à Populo, ob vitia irrepentia, ob majorem Vitæ & Rerum securitatem: tribus; ob communem salutem rogatus. Imò & imponi & rogari debuit. Vix Princeps avitum in morem Populum nequiores regget; vix Populus pristinum in modum Principi parebit. Novus E. in Republica mutata formandus Status, hodiernis Imperantium & Obedientium moribus conveniens.

§. 4. Naturam Hominum corruptam monstrare alium modum Imperandi, satis probavimus. Sæpiùs autem Naturam Reipublicæ etiam flectit ad Statum, ejus Dignitas & Autoritas. Legimus propter solum eam tot bella à Purpuratis gesta, tot prælia commissa, tot Artes Politicas pro illa exercitas.

citas. Benè multa Romanus pro hac Digni-
 tate. Quid est propositum , inquit, Reipu-
 blicæ Gubernatoribus, quod intueri, & quò
 cursum suum dirigere debeant ? Id quod
 est præclarissimum , maximeque optabile
 omnibus sanis, & beatis, & bonis , cum Di-
 gnitate omnium. Hoc qui volunt , omnes
 Optimates , qui efficiunt , summi Viri &
 Conservatores Civitatis putantur , *orat. pro*
P. Sext. & lib. 1. Epist. 9. Optatissimum
 est, vincere, secundum est , nullum Casum
 pro Dignitate & Libertate , non ferendum
 putare , *orat. Philipp. xiii. fin.* Mihi ante
 oculos versatur Reipublicæ Dignitas , quæ
 me ad se rapit : hæc minora relinquere hor-
 tatur , *Id. orat. pro P. Sext.* Experiendo ma-
 gis, quàm discendo cognovi , neque salutis
 nostræ Rationem habendam esse sine Digni-
 tate : neque Dignitatis sine salute : *lib. 1.*
Epist. 7. Tiridaten Primoresque Vitellius
 monet , decus quisque suum & fidem reti-
 neret , *Tacit. l. iv. Ann. c. 37.* Vologeses
 Concilium laudat, quod Gloria ejus & Vis
 in integrò , *l. xv. Ann. c. 2.* Omnes pro di-
 gnitate anxii. Pro hoc decoro Reipublicæ
 & pro Dignitate hac multum disputant
 apud *Tacit. lib. 2. Ann. c. 35.* Piso & Gal-
 lus , in quæstione : utrum dignior Status
 Reipublicæ Senatûs & Equitum , si munia,
 absente Principe , vel si coràm & sub oculis

D

Cæsaris

vitiis in Tyrannidem regna verſa ſunt, opus eſſe coepit Legibus, quas & ipſas inter Initia tulêre Sapientes. Avaratia enim luxuria diffociavit mortales, & ad rapinam diſcurrere : inquit Idem & Cicero pro *Sext. cap. iv. to. §. xi.* Non indignit igitur Status humani Generis primus hœc Statu : apud Sapientem enim regnum fuit, qui Paci favit, qui Genus humanum ad Concordiam vocavit, qui beatum Statum quæſivit, *ſec. Senec. d. epiſt.* Mutatis animis Hominum in deterius, Status alius Regiminis vel ab ipſo Imperante cervici impoſitus Subditorum, vel à Populo, ob vitia irrepentia, ob majorem Vitæ & Rerum ſecuritatem : tribus, ob communem ſalutem rogatus. Imò & imponi & rogari debuit. Vix Princeps avitum in morem Populum nequiores regget ; vix Populus priſtinum in modum Principi parebit. Novus E. in Republica mutata formandus Status, hodiernis Imperantium & Obedientium moribus conveniens.

§. 4. Naturam Hominum corruptam monſtrare alium modum Imperandi, ſatis probavimus. Sæpiùs autem Naturam Reipublicæ etiam fleſcit ad Statum, ejus Dignitas & Autoritas. Legimus propter ſolum eam tot bella à Purpuratis geſta, tot prælia commiſſa, tot Artes Politicas pro illa exercitas.

3. Benè multa Romanus pro hac Digni-
 . Quid est propositum , inquit, Reipu-
 e Gubernatoribus, quod intueri, & quò-
 um suum dirigere debeant ? Id quod
 oræclarissimum , maximeque optabile
 nibus sanis, & beatis, & bonis, cum Di-
 ate omnium. Hoc qui volunt , omnes
 imates, qui efficiunt , summi Viri &
 servatores Civitatis putantur , *orat. pro*
ext. & lib. 1. Epist. 9. Optatissimum
 vincere, secundum est , nullum Casum
 Dignitate & Libertate, non ferendum
 re, *orat. Philipp. xiii. fin.* Mihi ante
 os versatur Reipublicæ Dignitas , quæ
 d se rapit : hæc minora relinquere hor-
 r , *Id. orat. pro P. Sext.* Experiendo ma-
 quàm discendo cognovi , neque salutis
 ræ Rationem habendam esse sine Digni-
 : neque Dignitatis sine salute : *lib. 1.*
l. 7. Tiridaten Primoresque Vitellius
 et , decus quisque suum & fidem reti-
 t , *Tacit. l. iv. Ann. c. 37.* Vologeses
 cilium laudat, quod Gloria ejus & Vis
 tegrô , *l. xv. Ann. c. 2.* Omnes pro di-
 ite anxii. Pro hoc decoro Reipublicæ
 ro Dignitate hæc multum disputant
Tacit lib. 2. Ann. c. 35. Piso & Gal-
 in quæstione : utrum dignior Status
 ublicæ Senatûs & Equitum , si munia,
 ite Principe , vel si coràm & sub oculis

D

Cæsar

Cæsaris sustinerentur ? Imò , si crudelis in se, qui Famam negligit , magis is crudelior in Rempublicam , qui ejus Dignitatem & Majestatem. Vix autem hæc Dignitas conservari poterit , nisi per prudens Imperium, quale est in Statu. Eam igitur ad hoc incitare Magistratum quis non concludet ?

§. 5. Est autem Dignitas Reipublicæ Existimatio illæsi & secundum Virtutes civiles instituti Regiminis : & consistit ea in Amore Multitudinis , in Fide , in Admiratione cum quodam Honore.

§. 6. Amor Multitudinis habetur, si ipse amat Rempublicam, *Arist. 5. pol. 1x.* Æque huc refero Senecæ illud *Epist. 9.* Ego Tibi monstrabo Amatorium sine Medicamento , sine Herbâ , sine ullius veneficæ carmine : Si vis amari , ama. Et clarior paucos inter senum Regum Bardanes fuisset , si judicio Taciti *lib. xi. Annal. cap. x.* perinde Amorem inter Populares , quàm Metum apud Hostes quæsisisset. Getulicus apud Eundem *l. 6. Ann. c. 30.* mirum Amorem assecutus, quia effusæ Clementiæ & modicus severitate. Unô verbô, sit æquabilis in suos, cum Artabano, *d. l. vi. Ann. c. 30.* Hunc Statum, & per hunc Dignitatem Respublica acquirit Beneficiis : Quoad illum, non decet gratum Animum sollicitudo sed contra , summa fiducia sui & ex conscientia veri

Amoris dimissa omnis Anxietas, *sec. Sen. de benef. c. 41.* Et Naturæ, Amare be-
torem. Quoad Hanc: magna Commu-
st, quæ conficitur ex beneficiis ultro
que datis. Omnium Societatum nulla
or, nulla charior, quàm ea, quæ cum
blica est, *Cic. lib. 1. officior. c. 30.* Hanc
e officiorum qui prosequuntur, cum
ia Utilitate Reipublicæ, magnam ipsi
centur Gratiâ & Gloriam, *Cicer. l. 2.
or. & d. lib. 2. à contrar.* Habere quæ-
tēpublicam, non modò turpè est,
sceleratum & nefarium. Inde Tibe-
ncendium Romæ ad Gloriam vertit,
tis domuum & Insularum precii, *Ta-
vi. Annal. c. 45.* At per Honesta be-
ntia exercenda: Tiberius erogandæ
onesta pecuniæ cupiens, quam etiam
tem diu retinuit, cum cæteras exue-
b. 1. *Annal. c. 75.* Idè etiam satis fir-
idversus Pecuniam laudatur, 3. *An-
18.* qualis magnifica largitio, ut ho-
, etiam commendatur, 2. *Annal. 48.*
e dum 4. *Annal. 20.* erga pecuniam
m diligens describitur. Meritò autem
Sapientes cassâ benè habentur, quæ
e dari, neque accipi, salvâ Republica
nt, *lib. 3. Histor. c. 55.* Crescit Amor
gnitas etiam per Clementiam. Solet
ritas atque benignitas Morum, in altio-

ri Dignitatis gradu facile omnium animos sibi reddere obnoxios, quemadmodum ver-
 nō tempore splendidi flores prætereun-
 tium oculos in se convertunt; *Niceph. Gre-
 gor. lib. vi. de Andronicô : τὸν ὁμιληκὸν
 πρὸς πᾶσι ἀπαντες ἡδεῖσθαι ὑποφέρουσιν*, *Isocrat.
 ad Demonic. Seneca lib. i. de Clem. c. xi.* hanc
 humani Generis incomprehensibilem A-
 morem, & ornamentum Imperiorum vo-
 cat. Ut severitas assiduitate amittit auctori-
 tatem. *d. l. i. c. 22.* ita nihil gloriosius Prin-
 cipe impunè læso, *cap. xx.* Nihil tam pecu-
 liare Imperialis Majestatis, quam Huma-
 nitas, per quam solam Dei servatur imita-
 tio, *l. si unus. 27. C. de donat. inter Vir. &
 Vxor.* qualem in Italo laudat *Tacit. lib. xi.
 Annal. c. 16.* prout à contrario *Iustin. lib.
 xii. Histor.* sævitiam Alexandri M. taxat.
 Nihil enim tam deformè, quam ad sum-
 mum Imperium acerbitem Naturæ ad-
 jungere, *Cicer. l. i. epist. 1. ad Quint. Fratr.*
 Imò & ipsâ Famâ Virtutum, amorem sur-
 gere & Dignitatem crediderim. Meritò E.
 grave censet Famæ Tiberius, apud *Tacit. l. 6.
 Annal. c. 26.* ubi Corcejus Nerva, proxi-
 mus Amicorum, nullis moriendi rationi-
 bus vitam fugit. Famam enim ejus per hoc
 multum imminutum iri benè credit. Ni-
 titur enim Salus & Ratio omnium, qui ad
 Rempublicam accedunt, non Veritate tan-
 tum,

tum, sed etiam Famâ, *Cicer. lib. 1. epist. 1. ad Q. Fratr.* quæ ex Virtute solâ, qualem præ Templô, Honori ejus ponendo, præoptat Tiberius, *Tacit. lib. 4. Annal. cap. 38.* Virtutis, E. etiam Famæ Virtutis & Beneficentiæ Merces est Gloria, 8. *Ethic. 14.* Et comes Virtutis Hominum bonorum Amor.

§. 7. Dignitas autem Reipublicæ acquiritur, non modò si Amor Hominum, per Beneficentiam, Clementiam, Famam Virtutis obtinetur: sed & si illi fidem adhibent, si credunt ita esse: Opus igitur hic est Prudentia, & ut talem Reipublicæ Moderatores habere existiment, opus Justitiâ. Has geminas Virtutes requirit in supremo Magistratu Philosophus; 5. *pol. ix.* quas sine dubio ad Dignitatem ratus pertinere. Prudentia tamen sine Justitiâ nihil valet ad faciendam fidem: quò enim quis versutior & callidior, hoc invisior & suspectior, detractâ opinione Probitatis: accuratè *lib. 2. Officior.* Connexæ E. sunt Virtutes, quarum una sine alterâ esse non potest. Prudentia autem est, quæ Honesta à Deterioribus, utilia à noxiis discernit, *l. 4. Annal. Tacit. cap. 33.* nè quid Suis desit, providens, secundum Senecam, *epist. 90.* Qui igitur cautis, qui prudentibus magis, atque acribus consiliis, ut Potentiam, *lib. xi. Annal. cap. 29.* sic Dignitatem scit habere, imò qui-

bus modis temperanter possit illa obtineri, *Tacit. l. 4. Annal. c. 33.* & obtinet; Fidem sic Prudentiâ facit Populo, facit Exteris, aug-
getque Dignitatem Reipublicæ salutarî Me-
diô, quale in sola Honestate & Justitia fun-
datum requirit Tacitus, *d. l. 4 Annal. c. 38.*
Et Cicero *lib. 2. Offic.* Romanos omnia
Honestatis splendore ductos fecisse, scribit,
prout pluribus Idem *lib. 5. de Finibus Bo-*
norum & Malorum deducit, quemadmo-
dum totus Ille-Ipse in aureo, quem de Offi-
ciis scripsit, tractatu Naturam Honesti &
Justi explicat, prudentique Reipublicæ Mo-
deratori, ob Decus & Dignitatem, ob alios
fructus Homo πολὺ καὶ τιμῶν commendat,
quem Tibi æquè, qui mentem meam vis
firmare, atque ille Justum & Honestum
committo.

§. 8. Tandem Admirationem, cum Ho-
nore quodam conjunctam volo, cum *Cice-*
rone lib. 2. Officior. Si Dignitas Reipublicæ
provehenda, Honorem volo, non solùm
Admirationem. Multa enim admiramur,
quæ non honoramus. Miramur ortûs occa-
susque & properantis mundi volubilem
cursum, & alia digna miratu, nocturnos
Ignium tractûs, & sine ullo lètu sonituque
fulgores cœli patifcentis, columnasque &
Trabes, & varia simulacra flammarum: mi-
ramur Ambitionem, Luxuriam, Impoten-
tiam,

tiam, *Senec. epist. 93.* alla : sed miramur non honoremus. Nulla ex hac Admiratio-
ne Dignitas, quam nos ei deferimus. Ast,
ubi Virtute, ubi Sapientiâ aliquem præire
reliquos videmus, illum admiramur, illum
honoramus : & hoc conciliat Dignitatem.
Quò E. quis majori potentiâ, eò & majori-
bus pollere debet Virtutibus, majori Pru-
dentiâ. Ità eum admirabuntur omnes, ita
venerabuntur, atque ita crescet Imperantis
Dignitas & Reipublicæ Majestas.

§. 9. Dignitas autem sola vix sufficiens
semper ad flectendum Statum. Quid si
Necessitas concurrat? Cujus potior Ratio.
Equidem Necessaria Gloriosis præponen-
da, *sec. Vellej. Paterc. lib. 2.* Et Otho, ut in
multa pace munia Imperii obibat, quædam
ex Dignitate Reipublicæ, pleraque contra
Decus ex præsentis Usu properando : *Tacit.
lib. 1. Histor. c. 77.* Dignitatis Ratio haben-
da, sed cum Modo; quem desiderat in *Pæto*
Idem *l. xv. Annal. c. 8.* In fortuitis non-
nunquam Gloriam cum Tiberio quærere,
l. 2. Annal. c. 48. vel in urbibus condendis,
cum Nerone *l. xv. Ann. c. 40.* cognomento
Regum appellandis, Regum enim in hoc
Ambitio, vel Gloria variè vulgata *l. x i i.*
Annal. c. 24. vel in minimis, cum Thra-
sea, Dignitatis publicæ Studio so, *l. x i i i.*
Annal. c. 49. vel in decretis non mutandis.

l. 14. Annal. c. 49. Prudentis habetur. Vix inde Senatus Romanus apud Eundem *l. 4. Annal. c. 74.* excusandus, cujus parva cura fuit, an Imperii extrema dehonestarentur. Prudenter Corbulo *lib. 13. Annal. c. 34.* ratus dignum Magnitudine Populi Romani, parta olim à Lucullo Pompejoque recipere: cum contra malè audiant apud Eundem *lib. xi. Annal. c. 8.* Armenii, quod minora sine curâ habuerint. Ptolemæus apud *Iustin. lib. xv. Annal. c. 1.* etiam propter Dignitatem, non propter prædam bellum suscipere voluit: & ideo Orho laudatur apud Nostrum, *lib. 1. Histor. c. 71.* quod cuncta ad decorem Imperii composuerit.

§. 10. Post Dignitatem Necessitas addenda. Est ea, quæ etiam sæpè Imperantem movet, ut Reipublicæ Statum alium affingat. Necessitatis autem Vocabulum ambiguum: Quandoque Mortem apud Tacitum significat; Nonnanus imminentem Necessitatem sponte prævenit, *l. xi. Annal.* Necessitas ultima Senecæ indicitur, *lib. xv. Annal. c. 61.* Pollutia Filia, iratô Nerone, nunciat Patri, Uti Necessitate; *d. l. 16. c. x.* Supremas clarorum Virorum Necessitates, ipsamque Necessitatem fortiter toleratam, *lib. 1. Hist. c. 3.* Noster dicit. Quandoque Mentem vel Sapientiam perfectam innuit, cum aliter fieri non possit, atque ab ea constituta.

stitutum, *sec. Cicer. Academ. Quæst. lib. 1.*
 Quandoque Rem absolutè talem & inevi-
 tabilem, qualis est Fatum, quod quamvis
 significatum, vitari non potest, ut loquitur
Tacit. lib. 1, Histor. c. 18. & l. 6. Ann. c. 22.
 Hôc locô, cum Necessitatem, ut Caussam
 impellentem Statûs pono, intelligo illam,
 cum cogitur Magistratus ad aliquid in Re-
 publica faciendum, quod aliàs optimâ Ra-
 tione omitteret: estque sic Necessitas Vis
 eogens Magistratum ad temperamentum
 Reipublicæ, h. e. ad Statum. Illa verò in
 absolutam & limitatam dividi potest.

§. 11. Absoluta Necessitas est in Re, quæ
 aliter fieri vel esse non potest; & huic pa-
 rendum, *Cicer. lib. 2. Offic. hortatur*, quam-
 ne Dii quidem superant, ultimum & maxi-
 mum Telum, *secund. Vectium Messium*
apud Liv. lib. ix. Et talis consistit in Virtu-
 tibus veris Politicis, in Fide, Justitiâ, Reli-
 gione: ut Fides est servanda: Justitia est
 exercenda: Religio est colenda. Imò &
 habetur in rebus extra Voluntatem no-
 stram positis. Ita, sive velit, sive nolit,
 Rhescuporis, gnarus Necessitatis in Urbem
 trahitur, *Tacit. l. 2. Annal. c. 67.* Athenien-
 ses oppressi Mithridatis armis, & ab Amicis
 oppugnati animos extra mœnia, & corpora
 Necessitati servientes intra Muros habebant,
Velloj. Paterc. lib. 2. c. 24. Atque hæc, quæ
 D 5 nullô

nullò modò mutari possunt , comprobanda, præeunte Galbâ apud *Tacit. lib. 1. Histor. cap. 7.*

§. i 2. Limitata Necessitas est , quæ in se habet Conditionem, ut , si velit Rempublicam vel subditos beatos & obediētes , imò si velit Magistratûs seipsum benè firmatum, hoc vel illud faciat, & hæc potissimùm Statum constituere solet. Probare id videtur *Tacit. l. 6. Annal. c. x.* exemplò Pisonis, qui nullius servilis Sententiæ spontè Autor , & quoties Necessitas ingrueret, sapientèr moderans. Hæc autem vel vera est , vel simulata. Simulata Necessitas est , cum facio talem , ubi nulla est . Ita Nero Provincias Orientis, maximè Ægyptum, secretis Imaginationibus agitans, vel Numine exterrente, vel Facinorum Recordatione, nunquam timore vacuus, fingit Necessitatem, dicens : Ergò ut in privatis Necessitudinibus proxima pignora prævalent, ita Populum Romanum vim plurimam habere , parendumque retinenti , *Tacit. lib. xv. Annal. c. 36.* Senatus apud eundem *lib. 1 v. Histor. c. 47.* Mutuum sexcenties Sestertium à Privatis accipit : verane pauperie, an uti videretur , dubitat Autor , quia multò post Necessitas abiit, sive omīssa Simulatio. Simulare Necessitatem , uti videmus, aliquando licet, cum primis quia ad securitatem Regni utile :
cum

cum dissimulare autem Necessitatem, inutile, certè hoc prohibitum. Peccavit inde Vitellius, Necessitatem dissimulans abunde ratus, si frueretur præsentibus, *Tacit. l. 2. Histor. c. 95. ut & lib. 3. Histor. c. 54.* Prudentior Tiberius *lib. 1. Annal. cap. 24.* qui auditò Militum tumultu, Drusum statim Filium ex Re consulturum cum primoribus Civitatis mittit: Ipse Idem, quidem *l. 3. Annal. c. 44.* ob periculosa Treverorum, Æduorum, Galliarum, Hispaniarum machinamenta, utut optimus quisque Reipublicæ curâ mœrebat, & reliquus Tiberium increpabat, impensius in securitatem compositus, non quod Necessitatem dissimulare voluit, sed comperiens, modica esse & vulgatis leviora: prout Idem *l. 4. Annal. 74.* dissimulat damna à Frisiis illata Romanis: sed nè cui bellum permetteret, & quia Frisios non multum Romano Imperio nocituros, cum extrema modò tangerent, credebatur. Sic Res externas dissimulat etiam Nero, *l. 15. Annal. c. 18.* ad securitatem annonæ sustentandam. Ita dissimulare quidem licet Necessitatem ratione subditorum, sed non Procerum vel Consiliariorum: illi enim auditâ hâc moventur, prout videre licet *l. 3. Annal. c. 44. & l. 1. Annal. c. 47.* hi verò Necessitati mederi debent: Cæterum aliquando dissimulatam

Necessitatem, nè, si jam nota, in majus cre-
 datur, ultra asseverare licet Imperanti,
 exemplò Galbæ *l. 1. Histor. c. 18.* quam, *G.*
 adest, nec Consiliarii tacere, ut Cæcina &
 Valens *l. 2. Histor. c. 92.* sed præsentēs mō-
 nere debent, cum Hordeoniò Flaccò, *l. 4.*
hist. c. 13. quâ ingruente non omittere li-
 cet Caput Rerum, vel Rempublicam in ca-
 sum dare, *lib. 1. Annal. c. 46.* sed Modera-
 tione omnia magis, quàm Vi cum Helvidiò
 Prisco *l. xi r. Annal. cap. 49.* componere.
 Post simulatam, sub qua etiam dissimula-
 tam comprehendi, Vera videnda Necessi-
 tas, quæ revera talis est, & suadet aliquid,
 quod aliàs non fieret, si salva esse posset Res-
 publica. Et hæc rursus est vel in Pace, vel in
 Bello. In pace priorum temporum turbā-
 torum Necessitates abrogandæ, ut censet
 Mucianus *l. 4. Histor. c.* Quæ Tributa E-
 poscente bellò indicta, ea obtentò Pacis
 Munere, meritò remittenda. At Mucianus
 Jus aut Verum in Cognitionibus nequa-
 quam, sed solam Magnitudinem opum spe-
 ctans audit Delutiones, & locupletissimum-
 quemque in prædas corripit: quæ gravia
 atque intoleranda, sed Necessitate armo-
 rum excusata etiam in pace mansere *lib. 2.*
Histor. c. 84. Verum contra Pacem ex in-
 dulgentia Fortunæ vel pravis Magistris.
 Nulla autem Necessitate urgente, contra
 leges.

leges quicquam non statuendum esse, cen-
 set benè Thrasea l. 14. *Annal. c. 48.* Interea
 subjacet Necessitati Merces Superioris: Mer-
 ces ab eo, qui jubere potest, Vim Necessita-
 tis habet; & Nero stipes dedit, quas Boni
 Necessitate, Intemperantes Gloriâ consu-
 merent: d. lib. 14. *Annal. c. 14. & 54.* Ma-
 gistratus interdum Constitutio: Ex Necessi-
 tate Dictator creatus dicitur Livio *decad.*
1. lib. 4. Bonus Successor: Ita Galba apud
Tacit. lib. 1. Histor. c. 16: Eò necessitatis
 jampridem ventum est, ut nec mea Senectus
 plus conferre Populo Romano possit,
 quàm bonum Successorem. Fides quoque
 & Amor, non quidem Conscientia liberâ,
 quomodo semper ad absolutam pertinent
 Necessitatem, sed Metu & Necessitate huc
 illuc mutatur, quemadmodum Statu Vi-
 telli perturbatò, de Aquitaniâ gravissimus
 hic Autor scribit lib. *Histor. c.* Otho
 plurima Jura distribuit Subditis: alios Di-
 gnitate, alios Largitione aggreditur; nova
 Jura Cappodociæ, nova Africæ dedit,
 ostentui magis quàm mansura: Inter quæ
 Necessitate præsentium Rerum & Instanti-
 bus curis excusata, Idem ille Politicus lib. 1.
c. 78. Ita Largitio; ita Dignitatis Conces-
 sio, ita alii modi demulcendi Populum no-
 vum vel irrequietum, Necessitati Regimi-
 nis subjacent. Nero post casum Britanni-
 cum

cum potissimos Amicorum largitione auget ; inde alii Necessitatem adhibitam credebant à Principe , sceleris sibi conscio , & veniam sperante , si Largitionibus validissimum quemque obstrinxisset , *lib. 13. Ann. c. 18.* quod Idem facit trucidatâ Matre , *l. 14. Annal. c. 12.* Tyrannus. Præcipuè Necessitatem deposcunt Commoda publica : quemadmodum Populus Rom. Necessitate Victus & commodis suis , Bruti salutem unâ voce depoposcit : *Cicer. orat. Philipp. xiv.* Haftenus exempla Necessitatis pacatæ. In bellô etiam Necessitatem sæpius Dominam esse quis non videt ? Imò belli tempore Reipublicæ Statum multis Necessitatibus esse obnoxium , quis non decernit ? Non tam Pacis amore , quàm belli Metu Legationes mittunt pro Pace ad Philippum Macedonem Græciæ Civitates : *Iustim. l. 8. Histor.* Causæ Belli sæpè necessitatem faciunt. J. Cæsar, redditâ Ratione Consiliorum suorum in Senatu & in Concione , ac miserrimæ Necessitudinis , cum alienis armis ad arma compulsus esset , Hispanias petere decrevit , *Vellej. Paterc. lib. 2. c. 5.* Ita Sapientes apud *Tacit. lib. 1. Annal. c. 9.* de Augustô judicant , ipsum Pietate erga Parentem , & Necessitudine Reipublicæ in qua nullis tunc Legibus locus , ad arma civilia actum , quæ neque parari possent , neque haberi

haberi per bonas Artes. Q. Pomponium acerbitate Accusationis ad Necessitatem bellicivilis detrufum dicit *Tacit. lib. 13. Annal. c. 43.* Imò Necessitas post belli Causas, Donativum Militare imperat: Inde queruntur Milites *l. 1. hiftor. c. 18.* dum Galba Pisonis Adoptionem iis intimat, usurpata, in pace etiam, Donativi Necessitatem bello se perdidisse. Commendat Necessitas sæpe Conflictum. Cæcino contractos in Principia Milites Temporis & Necessitatis admonet; *lib. 1. Annal. c. 67.* Jazyges obfidionis impatientes, & proximos per campos vagi necessitudinem pugnae attulere, quia Liguis Hermundunisque illis ingruerant. *l. x11. Annal. c. 30.* Ubi major Potentia, Submissionem, quemadmodum Vologeses; *lib. xv. Annal. c. 6.* necessitate Romanorum mitiora obtendit, metu abstruso; Pactionem: Ita Mithridates Necessitate victus diem locumque fæderi accipit, castelloque egreditur, *l. x1. Annal. c. 46.* Sed Necessitate premente num Vita petenda vel conservanda? Dirus apud Nostrium *l. Annal. c.* proventus senectâ & longò Ufu Vim atque Clementiam Romanam edoctus, ponenda arma suadet: Unum id afflictis Remedium, quem sequuti, quibus major Vitæ quàm Gloriæ cupido. De obsessis Mogontiacis quoad Eidem Idem *l.*

Annal.

Annal. c. Hinc Fides, hinc Egestas inter Decus & Flagitium distrahebant. Cunctantibus solita insolitaque deerant, absumptis animalibus, quæ profana fædaque in usum Necessitas vertit, donec tandem egregiam laudem sine turpi macularent. Vitam orantes. E. Vita, E. Fides major Necessitate; sed quibus major Vitæ quàm Gloriæ cupido. Tandem Pax concisis rebus necessaria, quæ ferè Honestatem & Dignitatem nonnunquam minus curare solet, ut judicat Hannibal in orat. sua pro Pace ad Scipionem apud *Liv. lib. 30.*

§. 13. Quarta tandem Causa impellens Status est Utilitas. Ob eam hodiè maxima bella, & flexæ maximè conspiciuntur Reipublicæ. Utilitas jam Justi propè Mater & æqui. Ad quam partem omnis Reipublicæ Utilitas Salusque converterit, eam eligere debemus, dicit *Cicer. orat. pro Cn. Planc.* Q. Cassius pari magnitudine animi & consilii præditus, eò ex Italia consilio provectus, ut prohiberet Syriâ Dolabellam. Quò Jure? quâ Lege? Eâ, quam Juppiter ipse anxit, ut omnia, quæ Reipublicæ essent, legitima & justa haberentur. Nihil autem hic utile credit, nisi quod Rectum Honestumque, quod omnes etiam boni ac fortes Viri putare debent, *lib. 5. Epist. 19.* Rectum E. honestumvè, quod Reipublicæ salutare, sed.

sed bonis modis. Fides integra non manet, ubi magnitudo quæstuum, (intellige solum, & principalitèr sine respectu æqui, boni vel honesti, spectatur, *sec. Tacit. l. x. 1. Annal. c. 6.* Est E. Utilitas hòc loco considerata Salus Reipublicæ, cogens Magistratum ad instituendum Regimen pro ea: & est ea vel licita, vel illicita. Hæc est per fas & nefas quæsitæ. Artabanus Abdum specie Amicitiz vocatum ad epulas lentò venenò illigat. Credit hoc permittere Utilitatem publicam, *l. 6. Annal. c. 32.* quemadmodum & quando Sinnacen Dissimulatione, Donis & simul per Negotia moratur, *d. cap. 32.* ubi sibi insidias structas cognoscit. Huc etiam referri possunt ea, quæ *cap. preced. §. 6.* de potentiâ dicta. Licita est, quæ Terminos honestatis non transcendit, & æquum simul & bonum perpendit. Omnes, qui magnarum Rerum consilia suscipiunt, æstimare debent, quod inchoatur, an Reipublicæ Utile, ipsis Gloriosum, aut promptum effectu, aut certè non arduum sit, ut judicat Mucianus *l. 2. Histor. c. 76.* & pro Republica Agricola miscet Utilia Honestis. *cap. 8.* Hæc autem Utilitas spectanda vel tempore Reipublicæ pacatæ vel per bellum turbatæ. Pacatæ Reipublicæ utilitas est, tuta & præsentia, quàm vetera & periculosa malle, *sec. Tacit. lib. 1. Annal. cap. 2.* quomodo

modo & Corbulo Tiridaten laudat, quod omissis præcipitibus tuta & salutaria capeſſat, *l. xv. Annal. c. 29.* Applicari poſſunt ea pacato Statui, licet dicta ad bellantem Hominem. Idem *lib. 3. Annal. c. 31.* plurima per Italiam itinera fraude Mancipum & incuriâ Magistratuum interrupta & impervia clamitando, executionem ejus Negocii libens ſuſcepit: quod haut perindè publicè Uſui habitum, quàm exitioſum multis, quorum in pecuniam atque famam damnationibus & haſtâ ſæviebat. Salutare etiam ſatis Reipublicæ, ſi ipſe Princeps offenſionum non pavidus pro Utilitate publica vigilat, *l. 4. Annal. c. 38.* Socios ejus cauſa ſuſcipit, velut Idem *lib. 1. Annal. c. 58.* de Segeste dicit, quod Amicos Inimicoſque ex utilitatibus Romanorum delegerit. Quia ex horrida Antiquitate quædam ad præſentem Uſum flectere licet, *l. 4. Annal. c. 16.* licet etiam temporibus Reipublicæ poſtulantibus remittere aliquid & mitigare, ſi expedit, *lib. 3. Annal. c. 34.* vel ex ſuo Uſu plebem Primoribus comittere, ſi Imperator, quod Artabanus facit *lib. 6. Ann. c. 42.* & Quadratus *l. x11. Annal. c. 48.* cui decus publicum parum curæ, ubi plures tuta diſſerunt. Tacitus vile decus publicum clamat, quando tempore Ottonis privata cuique in Familiis Stimulatio, *l. 1. Hiſtor. c. 90.*

Neque

Neque aliud utilius alteri Imperantium, quàm si efficere potest, ut in commune non consulant; quod de Romanis adversus Gallos scribit *Tacit. in Agric. c. 12.* Prior Necessitas autem est Gloriosò vel amænò: cum parum provisum Regentibus, Reipublicæ, ubi Amænitati prius quàm Usui consulti-
tur, *l. xiv. Annal. c. 31.* Prior & Potior Rebus dubiis: Milites Poeti *ap. eund. l. xv. Annal. c. 13.* referunt, validam & laudatam Antiquitatem, quoties Fortuna contra daret, Saluti consuluisse. Utilitas autem hæc spectat vel Ministrorum Electionem: hæc enim pertinet ad utilitatem publicam, *l. 4. Histor. c. 7.* vel ædificia: à Nerone ex utilitate publica ædificari cæptum memorat Idem *l. xv. Annal. c. 43.* quæ simul & decorem novæ Urbi attulit; vel Provincias regendas: Inde Ostorius *d. l. xvi. Annal. c. 30.* objicit Sorano, quod Proconsulatum Asiæ pro Caritate sibi potius accommodatum, quàm ex utilitate communi egisset: ad quam multis etiam præceptis adhortatur Cicero Quintum Fratrem *lib. 1. epist. 1.* Respicit hæc Utilitas Pænas. De Nerone dicit Noster *l. 13. Annal. c. 44.* Licet in fontes & novissima exempla meritos animad-
verteret, tamen misératio orsa, tanquam non utilitate publica, sed in sævitiam unius absumerentur. Ubi exemplò opus, inten-
dit

dit Utilitas poenas nonnunquam gravissimas; quod apud *Tacit. l. xiv. Ann. c. 44.* in cæde quadringentorum Servorum, ob Pedonium Secundum, Dominum cæsum, suppliciiis affectorum videre licet. Benè Cassius: Habet aliquid iniqui omne magnum exemplum, quod contra singulos Utilitate publicâ rependitur. Respicit hæc Utilitas prava certamina abolenda, quomodo laudatur Titus apud *Nostr. l. 2. Histor. c. 5.* qui præcipua Concordiæ Fides inter Vespasianum & Mucianum prava certamina communi Utilitate aboleverat. Imò observat Utilitas Vectigalia. Non E. centesimam rerum venalium, post bella civilia institutam abrogare vult Tiberius, cum militare ærarium, eò subsidiô nitatur, *Tacit. lib. 1. Annal. c. 78.* Utile etiam, fluminum mutare cursus, si exundantia nocent. Videtur: at contrarium tenet Politicus nostr. *lib. 1. Annal. c. 79.* Optimè enim rebus Mortalium consuluit Natura, quæ sua ora fluminibus, suos cursus, utque originem, ita fines dedit. Vides in Pace, quem intëndat Utilitas Statum. Nec ea in bello Exul, quæ ad clavum ferè semper sedere solet. Utile Fortunæ moderari cum Corbulone, *lib. xv. Annal. cap. 5.* Ex rerum usu decet legiones Sociare partitivè: *d. l. xv. c. 6.* Destruit hæc munimenta Urbium. Artaxata à Corbulone occupata,

pata, ideo ſolo æquata ſunt, quia ampla; quia ſi in integro & incuſtodita relinquerentur, nulla in eò Utilitas aut Gloria, quod capta eſſent, l. xiii. *Annal. c. 41.* & quæ alia ſexcenta. Uti Neceſſitas, ſic & interdum Utilitas pacem ſuadet, prout Cerialis l. 4. *Hiſt. c. 74.* & ap. *Liv. lib. 30.* Annibal ſentiunt. Res has omnes Utilitati ſubjecimus: Ipſa verò quid Juris in Reipublicæ Statu habere debeat, docet *Vellej. Paterc. l. 2. Hiſtor.* dicens: Intereſt Reipublicæ, quod Uſu neceſſarium, Dignitate eminere: Utilitatemque Auctoritate muniri. Romani enim, quod Uſu optimum, id in tutelam maximam certæ ſecuritatis advocârunt. Atque hæc de Cauſis impellentibus ad Statum dicta ſunt, quæ omnia breviffimis dedimus lincis, cum ſingula librum poſcere videntur.

C A P U T VII.

De Subjecto STATUS.

N O T.Æ.

1. *Continuatio Dicendorum.*
2. *Quid Respublica, remiſſivè: & num ea Subjectum Status? Quod probatur.*
3. *Carpzovii Opinio de Statu examinatur & refutatur, cum illum ratione Qualitatis & Quantitatis expendit.*

4. *Aristotelis Opinio circa Quale & Quantum Respublica, itidem apposita examini subijcitur.*
5. *Subjectum Respublica cum ejus Partibus: quod per Tacit. lib. 4. Annal. cap. 6. probatur.*
6. *Status num in rebus judicatis cum Cicero-
ne consistat? Cujus Sententia explicatur.*
7. *Status num in Ara vel Focus? Et quid
Ara? quid Focus?*

§. 1. **H**Actenus fuere Causæ impellentes :
sequitur Subjectum, in quò Status,
quale damus Rempublicam.

§. 2. Quid sit Respublica disputant mul-
ti. Nos præeuntem veneramus Aristote-
lem. 3. *pol.* 1. & 4. prout supra cap. 2. §. 2.
ejus definitionem adduximus, hic non re-
petendam : Subjectum autem esse, simul
evicimus. Neque enim Rempublicam, ut
Objectum agnosco, circa quod Status ver-
sari debet. Diversa sunt Respublica ipsa,
formaliter considerata, & Res in ipsa Repu-
blica contentæ. Subjectum illa, hæ Obje-
ctum Status. Subjectum est Respublica,
quia in ea est Status, circa Res illius admi-
nistrandas occupatus : objectum Res, quas
Status format, secundum Rationem Politi-
cam : de quò capit. seq.

§. 3. Magnus Carpozovius cap. XIII.

Section.

*Section. 7. n. 3. Comment. ad L. Reg. dicit, Statum Reipublicæ bifariam considerari : vel ex Quantitate, vel ex Qualitate : Illam Magnitudinem Reipublicæ complecti vel externam in Provinciis, vel internam in Juribus ; hanc autem in summa Imperii esse potestate, Formam Reipublicæ distinguente. Sic igitur Subjecti locum habebit Quantitas & Qualitas Reipublicæ. Nunquam autem in Quanto status consistit, si vocabulum rite & rectè accipimus. Non enim ipsæ Provinciæ faciunt Statum, sed Provinciarum Administratio. Imò quis in juribus credet etiam consistere Quantitatem ? Jura enim non sunt Quanta, sed Qualia. Qualitatem esse in summa Imperii potestate, Formam Reipublicæ distinguente, vix videtur. Qui enim Qualitatem Status in summa Imperii potestate statuit, ille Qualitatem in Qualitate, Accidens in Accidente statuit. At hoc non potest per rerum Naturam fieri. Semper enim Qualitates & Accidentia Subjectum requirunt, cui insint. Nec summa Imperii potestas Formam Reipublicæ distinguit, sed validiorem efficit. Quæ forma sit Reipublicæ diximus *cap. 2. §. 3.* Nunquam autem talem, summam Imperii potestatem distinguere, ab altera patet, cum hæc omnibus Rerumpublicarum competit, nec diversam facit ullam Speciem in hoc Tertio.*

Æquè

Æquè enim summam Imperii potestatem habet Monarchia, æquè Aristocratia, æquè Politia: qui E. Respublicas distinguere potest? Non E. Status in Quantitate Republicæ, nec in Qualitate, h. e. summa Imperii potestate erit, Talis enim potestas non est in Statu, sed format & efficit Statum.

§. 4. Aristoteles 4. *pol.* xi i. aliud Quale & Quantum facit, sed in Civitate. Quale dicit Divitias, Libertatem, Virtutem: illas Oligarchiæ; istam Politix, hanc Aristocratiæ tribuens: Quantum ipsi est multitudinis Præstantia. Et Respublica sic vel in Quantitate, vel in Qualitate eminere potest: ubi E. magis Quantitate quàm Qualitate superatur Plebs, ibi optimus Popularis Status. At neque in hoc Quali vel Quanto consistit Statûs. Eadem Ratio hujus Quanti atque §. antecedentis. Carpzoviani: Quod Quale attinet, Idem d. l. 4. *polit.* c. 8. dicit, quod Ἀριστοκρατίας ὄρεται ἢ δόξα ἢ οὐλοκρατίας πλεονέχει. δὲ δὲ ἐλευθερία. Si Finis, non E. Subjectum nostri Statûs.

§. 5. Remanet E. Subjectum Statûs integra Respublica non Ejus Quantitas vel Qualitas. Cum etiam Respublica suas habeat partes, de quibus Idem ille 4. *pol.* xiv. Idem erit de partibus dicendum, quod de totò. Congruentius crediderim, inquit Tacit. lib. 4. *Annal.* cap. 6, recensere cæteras quoque

quoque Reipublicæ partes , quibus modis ad eam diem habitæ sunt. Idem etiam de Speciebus Rerumpublicarum ; nempe quæ Monarchia sit subiectum Status Monarchici ; Aristocratia Status Aristocratici Subiectum ; Politia Subiectum Statûs Politici.

§. 6. Statum Reipublicæ rebus iudicatis contineri putat *Cicer. orat. pro P. Sylla*. Num E. subiectum Status Res iudicatæ ? Equidem in Rebus iudicatis illum etiam querendum , vel secundum eas institutendum esse ex parte non negaverim. Habet enim Res iudicata plurimum roboris in Republica, quæ Jctis , ceu Veritas, semper habetur . Si hæc congrua rebus agendis pro Republica , qui non Status in Rebus iudicatis ponendus ? Cum autem sæpius Personarum tantum privatarum causas habent, & Consilia Statûs Rebus Politicis, quæ frequentius multum inter se diversæ, aptanda : verum saltem Ciceronem existimamus, ubi Casus idem, & Circumstantiæ Rerum civilium non aliam deponunt Regiminis Rationem.

§. 7. Non est in Parietibus Respublica, sed in Aris & Focis ut idem Cicero loquitur, *lib. 7. Epist. xi*. Et Patriam Themistocles apud *Iustin. l. 2. c. xi*. Municipis credit, non mœnia : civitatemque non in ædificiis, sed civibus positam. Status E. in Aris,

E in

in Focis consistet : imò & inter Cives. Subiecta erunt Ara , Focus , Cives, sed partialia, quæ omnia in se continet integra Respublica. Quid Aræ ; quid Foci, quid Civium nomine veniat , haut difficile reor. Taceo Deos patrios & Penates , quos Ethnicorum relinquo Societati : Tempia, Domos Privatorum, Subditosque innuunt Cicero & Themistocles. Subjicienda hæc omnia Statui. Heu mihi ! si is in Templis , in Domibus Privatorum , inter Subditos non rectè formatur , quæ non inde proveniunt Pericula, Seditiones , Desolationes , Devastationes, Mutationes. Sunt hæc Subiecta ; quatenus Statum recipientia habentur : quatenus circa ea benè ordinanda vel regenda Status occupatur, Objectum , de quò cap. seq. Hæc de Subiecto Status dicta sufficiant.

CAPUT VIII.

De Objecto STATUS.

I. Ratione Personarum.

- §. 1. *Objectum duplex : Materiale : Persona, Res, Actiones tales, formale , quatenus pro Ratione Status formanda.*
2. *Cicero qualia habeat Objecta: ut & Aristoteles & obrectatores Pati.*

3. Per-

3. *Personarum civilium Divisio.*
4. *Personarum imperantium Divisio.*
5. *Magistratus quid?*
6. *Divisio Magistratus.*
7. *In se talis quoad Qualitates datur per regulas.*
8. *De Preceptoribus Principum.*
9. *Quoad aetatem Magistratus . quid observandum?*
10. *De Successore praecepta & Monita.*
11. *De Tyrannô, & quae actiones Ejus.*
12. *De Senatu axiomata, & regule.*
13. *Delegatus Magistratus quis? & quae regula de Illô?*
14. *Iudex quis? & quae de eô regula.*
15. *In Iudiciis quae persona necessaria; ubi earum axiomata.*
16. *Personarum Obedientium Divisio.*
17. *De Peregrinis.*
18. *Indigenarum Divisio.*
19. *Sacra Persona quae?*
20. *Profanarum Personarum Divisio.*
21. *Quae maioris Dignationis.*
22. *Circa Consiliarium praecepta , tùm pro Principe ; tùm pro ipso Consiliario formata.*
23. *Circa Nobiles quae notanda?*
24. *Circa Historicos dantur monita.*
25. *Minoris Dignationis sunt Mathematici, Histriones, Publicani, Feneratores : Plebs*

universa : & quæ circa illos & plebem pensanda axiomata.

26. *De Fœminis, Reginis illustribus, nobilibusque Vxoribus, & quæ circa has etiam pro Ratione Status Princeps volvere debeat, consilia.*

27. *Personæ extra Regnum sunt Socii, Confœderati ; de quibus dantur Monita : sunt obfides, quorum Natura & finis etiam detur : Quia pro Sociis Legati mittendi, ideò de Legatis aliquid additur ex Nostro : cetera apud alios quærenda.*

§. 1. **P**ost Subjectum Statûs Objectum considerandum venit, circa quod occupatus Status : Cum duplex aliàs Objectum Logicis dicitur, nempe Materiale & Formale, utrumque hic Locorum admittimus ; Materiale sunt Personæ, Res civiles, quibus addo Actiones tales : Formale, quatenus pro Ratione Statûs formandæ : de illô hoc Caput, de hoc sequens tractabit.

§. 2. Cicero, orat. pro P. Sectio hæc fundamenta & Membra Reipublicæ credit, quæ tuenda Principibus & vel Capitis periculô defendenda : Religiones, Auspicia, Potestates Magistratuum, Senatûs auctoritatem, Leges, Morem Majorum, Judicia, Jurisdictionem, Fidem, Provinciam, Sócios, Imperii laudem, Rem Militarem, Ærarium, nume-

numerat. Harum Rerum tot atque tantarum esse Defensorem atque Patronum, magni animi est, magni Ingenii, magnæque Constantiæ. Aristoteles 4. pol. 14. Τὰ κρινα̃ censet τὸν πόλεμον καὶ εἰρήνην, καὶ συμμαχίαν, καὶ ἀγέλυσιν, καὶ νόμους, καὶ θάνατον, καὶ φυγὴν, καὶ δῆμους, καὶ τὰ δίδωμά. Obrectatores ad Poetum Thraseam ap. Tacit. lib. xiii. *Annal. cap. 49.* Cur, si Rempublicam egere libertate Senatoriâ crederet, tam levia confectaretur. Quin de Bellō aut Pace, de Veti- galibus & Legibus, quibusque aliis Romana continentur, suaderet, dissuaderetvè. Sic Cicero, sic Aristoteles, sic Obrectatores Pæti objecta ponunt Statui. Nos Methodum servamus nostram, & dicimus, quod vel circa Personas, vel circa Res civiles, vel circa Actiones occupatus Status.

§. 3. Personæ hæ vel sunt in regno Imperantes & Obedientes; vel extra Regnum, Socii & Confoederati.

§. 4. Personæ in Regno Imperantes, non quidem æquali modō, sed quælibet pro suo officio, Aristoteli 1v. *Politic. xiv.* sunt Magistratus, Senatus, Judex.

§. 5. Magistratus ἐστὶ μέγιστον τῆ πολιτείας, ὅσων δὲ ποιεῖται βυλάσσεια καὶ πραιποσίτων, καὶ κρείται, καὶ ἐπιτάξαι, καὶ μάλιστα τῷ τὸ γὰρ ἐπιτάττειν ἀρχικώτερον ἐστίν, Idem 4. pol. xv.

Qui & quot requirantur in Republica Ma-
B 3
gistra-

gistratûs, quî necessarij, qui utiles : an hic ratione Rerum vel Hominum dividendus, docet idem Græcus Politicus. *d. cap. xv.* ad quod ablego Fundatorem Statûs : ex quo quid suæ Reipublicæ utibile, haurire potest per Judicium politicum. Magistratus autem in Monarchia est Princeps, in Aristocratia sunt Optimates, in Politia autem Populus. Hôc locô autem considerandus Magistratus vel ut Princeps, vel ut alteri delegatus : & rursus ut est bonus & legitimus, vel ut malus habetur & illegitimus qualis est Tyrannus.

§. 6. Bonus & legitimus iterum est vel in se talis actu, vel ut speratur & habetur Successor.

§. 7. In se talis actu hic tantum quoad Qualitates & Ætatem Cognitioni subjacet, quoad actiones alibi. Sit igitur Persona Magistratum gerens, ut Princeps, Indigena. Parthi Vononem, cum petitus acceptusque Româ Rex, ut externum aspernantur. *l. 2. Annal. cap. 4.* Italum Germani etiam fastidiunt, ut Exploratoris Flavii progeniem, ipsis externam, & Romæ ortam, *l. xi. Annal. c. 16.* Verum vix hoc universale; quippe Fortuna *sec. Tacit. lib. 3. Annal. cap. 18.* nos rectius D E U S futurum Principem in occultô tenet, inde Exemplâ etiam externorum Regum inter Historicos. Sit Princeps Magi-

Magistratus eximiæ Formæ : quomodo apud Tacit. omnes verè Magnates à specie formosa commendantur. Cæsar Ariobarzanem ob insignem corporis Formam & præclarum animum volentibus Armeniis præfecit, *l. 2. Ann. c. 4.* Eximia Germanici species laudatur *d. l. 2. Annal. c. 41. & 72.* Neronis, cui fuit forma Principe viro digna. *l. 4. Annal. c. 15.* Itali formâ decori *l. x 1. Annal. c. 16.* Rhadamisti, decorâ proceritate & corporis insignis, *l. x 1 1. Ann. c. 44.* Titi *l. 2. Histor. c. 1.* Domitiani, *l. 4. Histor. cap. 40.* Atque ita notanter quoad Formam hanc Principis ; Noster *lib. 1. Histor. cap. 7.* de Galbâ : Ipsa ætas Galbæ & irrisui & fastidio erat, assuetis Juventæ Neronis ; & Imperatores formâ ac decore Corporis, ut & mos Vulgi, comparantibus ; Sit boni Ingenii, quantæcunque Fortunæ capaxis, quale in Tito laudat Noster *l. 2. Histor. c. 1.* excolendumque suadet per Præceptores, & quoad artes Pacis & Belli.

§. 8. Quod Præceptores & Artes Imperatore dignas concernit, nec illos, nec has tacet Tacitus. Sosibius Britannici fuit Educator, *lib. x 1. Annal. c. 5.* Nero Burrhum habuit & Senecam, Imperatoriæ Juventæ Rectores, pari in Societate potentæ concordēs, diversa arte ex æquo pollentes : Burrhus militaribus curis & severitate Mo-

rum : Seneca præceptis Eloquentiæ & Comitæ honestâ. *lib. 13. Ann. 2.* quem ob claritudinem studiorum Ejus , utque Domitii Pueritia tali Magistrô adolefceret , & consiliis ejusdem ad spem dominationis uteretur , Agrippina Mater elegit , *lib. x 1. Annal. cap. 8.* Inde Princeps informari debet in Institutis Populi , ut Zeno , *lib. 2. Annal. cap. 56.* & patrium ad morem , cum Italo *lib. x 1. Ann. c. 16.* Satis doctrinarum pro Principe , qui certè cum Agricola , ultra quàm concessum Imperatori & Magistratui , studium Philosophiæ & Juris haurire non debet , sed retinere , quod quidem aliàs est difficillimum , ex Sapientia Modum : in *Agric. c. 4.* Non E. Ars Chaldæa necessaria quam discebat Tiberius *l. 6. Annal. c. 20.* nisi pro recreando animo : nec cœlare , pingere , cantûs aut regimen Equorum exercere , vel carmina pangere : in quæ , ut in alia puerilibus statim annis vividum animum , non sine notâ detorsit Nero , *lib. 13. Annal. cap. 3.* quod ut fœdum notat Idem *l. xv. Annal. c. 13.* & Senecæ ac Burrho displicuisse. Melius Tiberius , qui Filium Drusum in Illyricum mittit , ut suæscat Militiæ , studia paret exercitûs , simulque Juvenis , urbanô luxu lasciviens melius in castris habeatur , *l. 2. Ann. c. 44.* Quomodo educatus Filius Germanici , videre licet *l. 1. Ann. cap. 41.*

cap. 41. quomodo Agricola, in Agricol c. 2. in sede ac Magistrâ Studiorum, Massiliæ studens parvulus : quomodo Arrybas Athenis ap. Iust. lib. 17. hist. c. 3. quomodo Alexander M. ap. Eund. lib. XI 1. c. 7.

§. 9. Quoad Ætatem, cujus §. 7. Mentio facta, consideratus Princeps, vel Magistratus, nè sit Juvenis. Serviendum Fœminæ, dicit Pop. Rom. apud Nostr. l. 1. *Annal. c. 4.* duobusque insuper Adolescentibus, Tiberio & Agrippæ; qui Rempublicam interdum premant, quandoque distrahant. Imò & queritur, quod congesti Juveni, Tiberio, Consulatus, Triumphi. Ita Tacitus, quod incallidus alioqui & facilis Juventâ, senilibus artibus adhuc regendus, l. 3. *Ann. c. 8.* prout de Druso juvene judicat, & Milites rebelles lib. 1. *Annal. cap. 26.* referunt. Inde monet l. 4. *Annal. cap. 17.* Seriatum æquari adolescentes senectæ suæ impatienter indoluit, nè quis mobiles Adolescentium animos præmaturis honoribus ad superbiam extolleret : quod tamen Augustus, sed pro Ratione Status sui facit, dum subsidium Dominationi Claudium Marcellum, Sororis Filium admodum Adolescentem Pontificatû & curuli ædilitate extulit. Aliàs habentur ut plurimum in Regimine incuriosi, quod de Ptolomæo Jubæ Filio Noster dicit. l. 4. *Ann. c. 23.* imò in-

cauti, quod in Nerone patescit *l. 4. Annal. c. 59.* nullius autoritatis, quomodo Hiero pueritiam Tiridatis increpat, *l. 6. Ann. c. 43.* apud quem etiam ut imbellem, externa, (Romanâ militia) Mollitiâ, inane fuit Imperii Nomen: quorum Modestiam sæpius pro superbia interpretantur alii, sicut Drusus exemplo haberi potest *lib. 3. Annal. c. 59.* Cæterum Patrem Imperatorem, Filium in Regimen vocare haud novum: & ubi per Leges vix concessum, arte moliantur, quod facit Tiberius cum Filio Druso *l. 3. Annal. cap. 31. & 56.* Ratioque additur *lib. vi. Annal. c. 46.* nè, si extra Domum Successor, Memoria, ratione Tiberii, Augusti, nè Nomen Cæsarum in ludibria & contumelias vertatur: Multis enim Imperantibus non perindè curæ præsentium gratia, quàm in Posteris Ambitio. Imò hi etiam charitate & sanguine propiores pro Externò.

§. 10. Successor Principis vel Magistratus cum consideratur, certè talis eligendus necessariò creditus Tiberio *l. 3. Annal. c. 56.* nè Successor in incertò foret, atque ut sic pravæ aliorum spes coërcerentur. Priusquam autem unus eligitur, multi destinantur. *lib. 2. Histor. c. 1.* prout quis Amicus vel Cliens, *lib. 1. Histor. c. 12.* Ea Conditio est Successorum futurorum. Quandoque optimum de his ut Imperator supremis ser-
moni-

monibus tractet, exemplo Augusti, *lib. 1. Annal. cap. 13.* & anxii admodum propter Successores Tiberii, *l. 6. Annal. c. 46.* Eligendus autem Major natus, qui prior ætate spem principis loci habere debet, *sec. Sejan. l. 4. Annal. c. 60.* si liberi adsunt; & imperatoriarum ille Virtutum. Aliàs Successor bonus quærendus, non sumendus. Galba dicit, se bonum eligere, Pisonem intelligens, *lib. 1. Histor. c. 16.* nec in Domò, ut Augustus, *lib. 1. Annal. c. 13.* sed in Republica, suas Necessitudines posthabens, *lib. 1. Histor. c. 15.* Talis enim charitate & Reipublicæ curâ sumendus, ut domestici Augusti judicant, *lib. 1. Annal. c. 10.* non ut sibi gloriam comparatione deterrima quærat, cum eum in Successorem eligit, cujus arrogantiam sævitiamque ante introspectit; quod de Augustò dicitur *d. l. 1. Ann. c. x.* Sapientius Tiberius de Druso, & ob Drusum loquitur *l. 3. Annal. c. 56.* in cujus commendatione prolixus; scilicet quod per octo annos captò experimentò, compressis seditionibus, compositis bellis, triumphalis & bis Consul, noti laboris particeps sumatur. Neque absurdum, Successorem commendare Reipublicæ, si commendatione dignus. Cæterum, *sec. Tacitum,* non sine Periculò Successores. Suspectus semper in visusque Dominantibus, qui proximus de-

stinatur, ut Otho judicat *lib. 1. Hist. c. 21.* Sejanus, potentiam quærens, Neronem maximè, Successioni proximum infectatur, *l. 4. Annal. c. 59.* & accusat, ut pervertat, *lib. 5. Annal. c. 3.* Ita ille volutat apud se *l. 4. Ann. c. 12.* quònam modò Germanici liberos pervertat, quorum non dubia Successio Tandem etiam variis subjecti sunt Judiciis, ut Tacitus habet *lib. 1. Annal. cap. 4.* ubi pars multò maxima Romanæ Plebis imminentes Dominos variis rumoribus distulit.

§. 12. Tyrannum quod attinet, ipsiusque Mentem; Certè non frustra præstantissimus Sapientiæ firmare solitus est, si recludantur Tyrannorum Mentes, posse aspicci laniatus & ictus; quando ut corpora verberibus, ita sævitia, libidine, malis consultis animus dilaceretur; *l. vi. Ann. c. 6.* Modò qui pavore exurgit, Tyrannus conspicitur, modò Mentis inops, suæque incolumitati infensus. *l. 14. Annal. c. 10.* facinorum recordatione nunquam timore vacuus; *l. 15. Annal. c. 36.* Plerumque enim ut Actiones tangam Fratres, Propinquos, longius sitos cadibus exhaurit, quibus adjicit conjuges gravidas, liberos parvos, socors domi, ignaviam sævitia tegens; quæ omnia in Gotarze deprehensa commemorant Parthi *lib. xii. Annal. c. 10.* & videre est *l. xi. Annal. c. 8.*

Imò

Imò & præcipuos è medio tollit ; *l. xv. Annal. c. 57. l. xvi. Annal. c. 16. & 23.* non Matri, non Fratri, non Uxori, non Præceptorì parcens, quod de Nerone Tyrannò scribit Noster *l. 14. Ann. c. 8. lib. 13. Ann. c. 16. l. 16. c. 6. l. 15. c. 63.* Sævitiàm Tiberii describit Idem *l. 6. Ann. c. 19.* ut & libidines nefandas *lib. 6. Ann. c. 1.* voluptatesque Neronis *l. xii. Ann. c. 25.* Impiù Tyranni, quorum actiones inhonestæ, quorum offensiones augeamus industria atque Justitiâ, *l. xvi. Ann. cap. 23.* Soli enim hic Vitiorum Ministri perplacent, quorum proprium tales fovere, amare, honorare, ut Aristoteles exputat, quando *v. polit. xi.* actiones Tyrannorum commemorat. Sic validior apud libidines Principis Neronis Pacis fuit, quàm ut poenâ afficeretur, *l. 13. Annal. c. 22.* Sic Otho ob luxum in amicitia Neronis flagrantissimus habebatur, *d. lib. 13. Annal. c. 45. & lib. 1. histor. cap. 13.* Sic validior in dies Tigellinus ob malas artes, *d. l. 13. c. 57.* de quò plura *l. i. Histor. cap. 72.* Sed num hi tolerandi? Certè verba notatu digna Subrii Flavii *l. 15. Ann. c. 67.* ad Nevorem data : Oderam Te ; nec quisquam tibi fidelior Militum fuit, dum amari meruisti : Odisse cœpi, postquam Parricida Matris & Uxoris, Auriga, & Histrio, & Incendiarius extitisti. Interim prudenter etiam
Ceria-

Cerialis ad Treveros & lingones : Quomodo sterilitatem , aut nimios Imbres & cætera Naturæ mala : ita luxum vel avaritiam Dominantium tolerate. Vitia erunt , donec Homines : sed neque hæc continua , & meliorum interventu pensantur. Boni enim Imperatores expetuntur ; qualescunque tolerandi , sec. Marcellum ap. Nost. *lib. 4. Histor. c. 8.* Ferre Regum Ingenia , præcipit Parthis Claudius *l. xi. Annal. c. 10.* Quod si quis ex suo usu Claudium dictum putat , hoc dico , Flavium benè dixisse , si Princeps Tyrannicè agit : nec reliquorum sermonem esse spernendum , ubi Rex vel Magistratus Tyrannica perpetrat : illud habitu perfecto talem ianuit : hoc , dispositione præelectâ , in quo casu certè tolerandus Princeps , licet aliquid sævitia , vel libidinum , vel malorum consultorum committat.

§. 12. Senatus etiam pars est Reipublicæ ; quomodo à Romulo , & ex quibus , & qui constituti Senatores , docet Livius *lib. 1. Vellej. Raterc. lib. 1. & Noster. l. xi. Annal. cap. 25.* Hanc autem Senatoriam Dignitatem petere haud absurdum , præprimis si petens Gratia aut Meritis confidit ; judicante Tiberio *lib. 1. Annal. c. ult.* Et apud Majores , referente Nostro *lib. xi. Annal. cap. 22.* Virtutis id præmium fuit , cunctisque civium , si bonis artibus fiderent , licitum :

citum : Sed quid si peregrini ? Certè neque his Dignitas Senatoria deneganda : quemadmodum gravitèr pro his disputat. Claudius *lib. xi. Annal. cap. 24.* Prius autem, quàm admittantur, Originem, Vitam, Facultates describendas; ut qui forent, intelligeretur, vult Tiberius *lib. i. Annal. c. ult.* Neque enim prodigi vel ob flagitia egentes admittendi, aut admissi tolerandi, quos Tiberius Senatu movet, aut sponte cedere passus est, *lib. 2. Annal. c. 48.* Claudius ut mollius procedat, dum famosos probris Senatu vult depellere, monet, secum quisque de se consultaret, peteretque jus exeundi ordinis, facilem ejus rei veniam & motos Senatu & excusatos simul propositurum : ut judicium Censorum ac Pudor spontè cedentium permixti ignominiam mollirent. Laudati inde à Nerone *l. 12. Annal. c. 52.* qui ob angustias familiares ordine Senatorio spontè cederent; motique qui remanendo impudentiam Paupertati adjicerent. Senatus autem ità constitutus suam habere debet Potestatem : Ubi enim nihil Senatûs valet, nullam credit Rempublicam Cicero, *orat. ad Quirit. post redit. p. m. 393.* Inde Postulata Provinciarum, imaginem tantum antiquitatis Senatui præbens Romano, ad Disquisitionem Patrum mittit Tiberius subdolus *lib. 3. Annal. c. 60.* inde Tribuni

buniciam potestatem à Senatu Druso petit, *l. 3. Ann. c. 56.* indè etiam de seditione illum cognoscere jubet, *lib. 1. Annal. c. 77.* Atque ipse Cæsar *l. 4. Annal. c. 19.* rescribit, non esse infringendum Jus Consulis, cujus vigiliis niteretur, nè quod Respublica detrimentum caperet. Nihilque ferè Rerum egit Tiberius, quod non ad Senatum, principio Regiminis referret, & cognitioni Ejus subjiceret, tanquam vetere Republicâ, & ambiguus imperandi, cuncta per Consules incipiens, *l. 1. Annal. c. 7.* sed ubi prius Senatus largitionibus & precibus sordidis exolutus, *lib. 1. Annal. c. 15.* Sic scivit ille firmare sibi vim Principatûs! Cæterum Potestatem debere habere Senatum non amplius ambigitur. Post Potestatem debet etiam habere Autoritatem, quæ quærenda. Hanc & antiqua Consulum Senatûsque munia multis extollit Nero Curiam ingressus *l. 13. Annal. c. 4.* hanc quærit Thraseas *d. l. 13. Annal. c. 49.* dum etiam minima Consulta non vult corrigere, ut Patrum honores fervetur. Scilicet quò manifestum fiat, magnarum rerum Curam non dissimulatu-
 ros, qui animum etiam levissimis adverterent. Thraseam Piso sequitur *l. 2. Ann. cap. 35.* qui ob id magis agendum censet, ut absente Principe, Senatûs & Equites possit sua munia sustinere, decorum Reipubli-

cæ fore. Claudius Timarchus Provinciâ Cretâ depellitur, quod dictitasset, in sua potestate situm, an Proconsulibus, qui Cretam obtinuissent, grates agerentur. Vox enim ejus ad Contumeliam Senatûs penetravit, *l. xv. Annal. c. 20.* Usque ad eò nihil non faciendum Senatui, ut Potestatem, ut Autoritatem illibatam teneat? Vim & Splendorem Collegii conservat, si vitat inutiles & pravas Concertationes. Ideò Senatûs Populique Romani Imperium suspectum, qui certamina Potentium intervenerent; quibus motis invalidum legum auxilium fuit, quæ Vi & ambitu turbatæ, *lib. 1. Annal. c. 2.* Nec dubium, quin, ut in civitate, ita etiam Senatu discordi, parvæ quoque res magnis motibus aguntur, *t. 2. Hist. cap. 10.* & ubi in commune non contulit, dum singuli pugnant, universus vincitur Senatus, quod de validissima Britannorum Gente scribit Tacitus in *Agric. c. 12.* Sic de Seleucensibus scribit Idem *l. 6. Annal. cap. 42.* quod trecenti opibus aut sapientia delecti, ut Senatus: sua Populo vis: & quoties concordēs agunt, spernitur Parthus: ubi dissensere, dum sibi quisque contra æmulos subsidium vocarit, accitus in partem adversus omnes valet: prout & Germanos discordia usque ad exitium fatigavit, dicente Cerialē, *lib. 4. Hist. c. 73.* Non E.
sine

sine summâ laude Agricola, dum procul ab æmulatione adversus Collegas fuisse dicitur Tacito in *Agric. c. 9.* Postea, ubi Potestatem & Autoritatem vult salvam & integram, vitare etiam debet fœdas Adulationes. Regnante Tiberio adeò infecta & adulatione sordida fuere tempora, ut non modò Primores Civitatis, sed omnes Consulares, magna pars eorum, qui præturâ functi, multiq; etiam Senatores certatim exurgerent, fœdaque & nimia censerent: certè indecora hæc & infecta Reipublicæ, *lib. 3.*

Annal. c. 65. Adulationes Senatûs Romani ergà Tiberium, *lib. 1. Ann. c. 7. & xi.* ergà Claudium. *lib. xii. Ann. c. 41.* ergà Neronem, *lib. xiii. Annal. c. 8. & l. xiv.*

Ann. c. 12. pro cœsâ Matre; non sine notâ; adeò ut justè exclamarit Tiberius; Ô Homines ad servitutem paratos! Scilicet etiam illum, qui Libertatem publicam nollit, tàm projectæ servientium patientiæ tædebat, *lib. 3. Annal. c. 65.* Contra decus Senatûs omnia. Et profectò adhuc per

Annales Taciti Sententiæ Senatûs Romani, adulationum plenæ notabili dedecore feruntur, ex cujus dictis & factis pravis jam Infamia, dicente Nostro *lib. 3. Annal. c. 65.*

Quod in Senatu, idem in Senatore verum. Turpe, cum Senator Adulator, ceu Messala Valerius *lib. 1. Annal. c. 8. & Atejus Capi-*

te,

te , l. 3. *Ann. c. 70.* qui idè insignitior Infamiâ , quod divini humanique Juris sciens Egregium publicum & bonas domi Artes de honestavisset, quando L. Ennium , Equitem Romanum , Majestatis postulatam quasi per libertatem talem habet, quod effigiem Principis promiscuum ad Usam argenti vertisset, licet Cæsar dissentiat. Neque sine dedecore Cornel. Dolabella *d. lib. 3.*

Ann. c. 68. M. Silanus, qui ex contumelia Consulatus , honorem Principibus petit *d. l. 3. Annal. c. 57.* Q. Haterius , qui ejus diei SCta aureis literis figenda in Curiâ censet ; *d. l. 3. & cap. 57.* Curtius Rufus adversus Superiores tristi adulatione ; *l. x i.*

Ann. c. 21. Vipsanius Patrem Patriæ Claudium nominans , qui tamen illum , ut nimium assentantem cohibuit , *d. l. x i. Ann. cap. 25.* C. Cassius *l. 13. Annal. c. 41.* A. Vitellius adulationum promptissimus , *lib. 14.*

Ann. cap. 49. Satis Exemplorum. Adulatio autem ferè à Principe per Largitiones comparatur : Ideò tertium Monitum Senatui datur à Tacito, ut vitet nimias Largitiones. Sic malè adhuc audit Senatus *ap. Nostr. l. 1. Ann. c. 15.* qui , quod Tiberius voluit, libens tenuit largitionibus ac precibus sordidis exolutus : Ut enim leges pecuniâ turbantur , *l. 1. Annal. c. 2.* ita etiam avari legum Custodes , acceptâ pecuniâ, facile

cilè illas mutant : Non enim fides Reipublicæ integra , ubi magnitudo quæstuum Spectatur , *l. xi. Annal. cap. 6.* Atque sic habere quæstui Rempublicam , non modò turpe est , sed & sceleratum , *sec. Cicer. lib. 2. Officior.*

§. 13. Delegatus Magistratus est , qui à Superiore Provinciæ vel parti Regni , cum Imperio præficitur. Sic habemus apud Romanos Præfectum Urbi , qui profectis domo Regibus jus reddebat , *l. 6. Ann. c. xi.* habemus Quæstores , *l. xi. Annal. cap. 22.* Procuratores , eorumque Jura *lib. xii. Annal. cap. 60.* Præfectos Provinciarum , quales inter laudatur à Tacito Agricola quoad actiones ; *c. 19.* qui à Vespasiano Provinciæ Aquitaniæ præpositus , splendidæ imprimis Dignitatis administratione ; *cap. 9. in Agric.* habemus alios. Tria verò & circa hunc Magistratum observanda : nempe ut conferatur hoc Imperium experientiâ probatis ; cum Nerone , *l. xiii. Ann. c. 30.* ut coarctetur per leges ; quomodo cohibita artius Ædilium potestas *ap. Nostr. d. l. 13. Annal. c. 28.* ut fiat temporarium. Superbiunt Homines etiam annuâ designatione , quid si honorem , vitam agitent ? Tiberius ob hanc causam nè in Quinquennium quidem Magistratum constituere voluit , *lib. 2. Annal. cap. 36.* Inde Dictaturæ ad

ad Tempus sumebantur, *lib. 1. Annal. c. 1.*
 & miratur Populus *cap. 9.* quod Augusto
 continuata per septem & triginta annos
 Tribunicia Potestas, cum tamen Tribuno-
 rum Militum Consulare Jus non diu aliàs
 valuit. Continuata enim Magnatum Pote-
 stas proximus gradus ad Imperium majus,
 & habet spem, per audentiam, summæ For-
 tunæ.

§. 14. Judex est, qui Juridicundo præ-
 est. Ex quibus autem ille eligendus; de
 quibus rebus judicare debeat, vel quomodo,
 docet *Aristot. 4. polit. xiv. & xvi.* Pro
 fundamento Judiciorum leges habentur,
 ubi his agi potest, non utendum credit Im-
 perio, apud *Tacit. l. 3. Ann. c. 69.* Tiberiùs.
 Sed utrum melius Respublica à Legibus, vel
 à Viro optimo, qualem Judicem esse oportet,
 tegatur, disquirat & decedit, *Aristot. 3. pol. xi*
 Personam Judicis satis prudenter
 describit Tacitus in *Agric. cap. 9.* de quò re-
 fert, quod ubi Conventus ac Judicia posce-
 rent, fuerit gravis, severus, intentus, & sæ-
 pius misericors. Ubi officio satisfactum,
 nulla ultra potestatis Persona: Tristitiam,
 & arrogantiam & Avaritiam exuerat: nec
 illi, quod est rarissimum, aut facilitas au-
 ctoritatem, aut severitas Amorem exuit.
 Rursus autem tria Judici notanda: Ut ne,
 nisi causa cognita Jus & Injuriam discernat
 l. 2.

l. 2. *Annal. cap. 66.* quod latius deducit Burrhus l. 13. *Annal. c. 20. fin.* Ut Suppliciiis & Remediis Judicis Moderatio temperet ; vana à Scelestis, dicta à Maleficiis, quia differunt, distinguat, ut Manius Lepidus loquitur apud *Nostr. lib. 3. Annal. cap. 50.* modò tamen ipse, nè omnia examinet in publico judicio, vel interroget, cum Tiberio l. 3. *Annal. c. 67.* sed immotus d. lib. 3. *Annal. c. 15.* Iræ & Clementiæ signa misceat, d. l. 3. c. 22. Ut ne ob rem judicandam pecuniam accipiat, quia non è Re Reipublicæ. Ob eam etiam Causam P. Suilius in Insulam amotus ; l. 4. *Annal. c. 31.* Illud flagitiosum, turpissimum, maximè nefarium esse videtur, ob rem judicandam pecuniam accipere, precio habere addictam Fidem & Religionem, *Cicer. orat. 3. in Verr.* Malè agunt l. xi 1. *Ann. c. 9.* qui designatum Consulem Memmium ingentibus promissis inducunt sententiam expromere pessimè autem facit, si secundum placita, nisi ea æqua & Juri conformia, pronunciat.

§. 15. In Judicio sunt Advocatus, Accusator, Reus. Advocatus debet esse peritus Juris ; quomodo Afer fit Advocatus, quia peritus, *Tacit. lib. 4. Annal.* Debet justam causam defendere ; Diversæ igitur à Musonio famæ Demetrius ap. *Nostr. l. 4. histor. c. 40.* quod manifestum Reum ambitiosius quam

quàm honestius defendisset. Debet habere Salarium pro orandis causis, utrunque disputat Silius apud *Nostr. l. xi. Annal. c. 6. & l. 13. Ann. c. 42.* si tamen Perfidia Advocati venalis, coërceri potest per leges; apud Romanos per L. Cinciam *d. l. xi. Annal. cap. 6.* Accusator est, qui alterum in Judicio accusat. Propriè talis ingratus dicitur, si præsertim Romanus quidam Hispo, qui formam vitæ iniit, quam postea celebrem miseriæ temporum & audaciæ hominum fecerunt; *Tacit. lib. 5. Annal. cap. 74.* Et Delatores, Genus Hominum publico exitio repertum, & pœnis nunquam satis coërcitum *l. 4. Annal. cap. 30.* præsertim si interversis Patroni rebus ad accusationem transgreditur Fortunatus Libertus, *lib. 16. Ann. c. 10.* Interdum loco Accusatoris est etiam Actor. Heu! miserum Judicium, ubi Filius Patrem accusat; Miseriarum ac Sævitiae Exemplum, *sec. Nostr. l. 4. Ann. c. 28.* Post mortem etiam vel Sepulturam accusare, & pœnam decernere, ut *l. xiv. Ann. c. 11.* non semper concessum. Morte enim extinguitur Reatus: interim si salus Reipublicæ vel Nefas grande poscit, haud abnuo. Indecorum autem, quando Primores Senatus infimas etiam Delationes exercent: alii propalam; multi per occultum; neque discernuntur alieni à conjunctis, Amici ab ignotis;

ignotis ; quid repens aut vetustate obscurum : perinde in foro, in convivio, quaque de re locuti, incusabantur, ut quis prævénire & reum destinare properat, *l. 6. Ann. c. 7.* Mali etiam Commatis Domitius Afer, dum Varum Quintiliū, divitem corripit, Matris etiam ejus Condemnator. *lib. 4. Annal. 66.* Accusare quidem licet, sed nocentes, sed flagitiosos, sed ob scelera. Aliàs melius est nocentem absolvere, quàm innocentem condemnare. Signa sunt ægræ Reipublicæ, si Cives accusantur ob Amicitiam Bonorum ; ut Titus Sabinus ob Amicitiam Germanici defertur *lib. 4. Annal. cap. 68.* Si foeminæ accusantur ob lachrymas, *lib. 6. Ann. c. 7.* Si aliquis Marcellus ob statuam ejus altius, quàm Cæsarum sitam, corripitur, *l. 1. Ann. c. 74. ubi cap. 73.* alia accusationum iniquarum genera. Certè si contra leges publicas peccatum, accusare licet Accusatori publico : qui Custos Legum, & præmiō afficiendus habetur Tiberio *lib. 4. Annal. c. 30.* Approbo, si non Domitius Afer ad accusationem, ceu ad flagitium accingitur *l. dict. 4. Annal. c. 66.* si non corruptus ab aliis ad evertendum Ingenuos facit per scelera, ut Latiaris, Pirrius Cato, Rufus & M. Opsius *l. 4. Ann. c. 68.* Accusare autem licet Reum. Sed num & Principem ? Certè civile satis, si Princeps ipse Legibus

Legibus Judiciorum sede subjicit : Tiberio, si quando cum privatis disceptabat , Forum fuit & Jus , *lib. 4. Ann. c. 7.* Prius tamen Reus citandus & audiendus. Tiberius Rhescupori scribit *lib. 2. Ann. c. 66.* delatus veniret , transferretque invidiam criminis. Crispus Delatorem Fratris pervertere volens traxit magnam Senatûs partem , ut indefensum & inauditum dari ad exitium postularent : alii autem dari tempus , edi crimina, quam vis invisum ac nocentem, more tamen audiendum censebant. *l. 2. Histor. cap. 11.* Optimâ Ratione. Indè Cingoniô Varrone & Petroniô Turpiliano, interfectis à Galba, quia inauditi atque indefensi, tanquam innocentes habiti , *l. 1. Histor. c. 6.* Adde, quæ de Tiberiô loquitur *Tacit. lib. 4. Annal. c. xi.* in audiendô Filiô : de Burrhô, in audienda Matre Neronis, *lib. 13. Annal. cap. 20.* Nisi delictum notorium & morâ nocens Statui ; ut in factô Messalinæ , *l. xi. Annal. c. 31.* utut Vibidia petit *cap. 35.* nè indefensa Conjux exitio detur. Non tamen Mortem Lolliæ inauditæ comprobô *lib. 12. Annal. c. 22.* cum ea per molitiones Agrippinæ cadit , sine notoriô crimine. Coreæ, talem processum facias. Æquè enim tuum titubat Caput , atque alterius abscindi pateris, non datô Jure. Non enim licitum, quod Nero facit cum Vestino *lib. xy. Ann. c. 68.*

non crimine, non accusatore existente, si speciem Judicis induere non potest Magistratus, ad vim Dominationis converti. Si autem à privatis Judicibus sententia lata, iniqua parti, provocare ad Senatum vel superiorem Magistratum potest; expedit autem, ut nè soluta sit poenâ Appellatio, quæ optimâ ratione fieri potest cum certæ pecuniæ periculô, *sec. Nostr. lib. xiv. Annal. cap. 28.* Nè scilicet litibus obruatur Princeps, quem ad majora trahunt Regnorum Moderamina.

§. 16. Haftenus Imperantes: Obedientes Personæ sunt vel ex Numerô Indigenarum, vel Alienigenarum.

§. 17. Alienigenas voco Peregrinos. Horum Ratio, quoad dignitates & Honores, etiam in Republica habenda, censente Claudio *lib. xi. Annal. c. 23.* Canulejus apud *Liv. lib. 4. dec. 1. pr.* dicit; dum nullum fastiditur Genus, in quo eniteret Virtus, crevit Romanum Imperium. Indè nè Regibus quidem exactis clausa Urbs peregrinæ Virtuti.

§. 18. Inter Indigenas habemus Personas sacras & profanas.

§. 19. Sacræ sunt Sacerdotes, quorum Dignatio quærenda; *Nostr. lib. 4. Annal. cap. 16.* Ut tamen ritûs sacrorum observent, Principis cura est, *lib. xi. Annal. cap. 11.* ad quem

quem etiam ædes sacras restaurare, exemplo Segestanorum, pertinet, *lib. 4. Annal. cap. 8.* Ipsæ verò personæ sacræ officiis politicis præesse non debent: quomodo provinciarum Administratio Dialibus non concessa, *l. 3. Annal. c. 71*: Interim Salarium certum, & Locus honoratior illis non denegandus; scilicet quò promptior animus sit ad capeffendas Religiones vel ceremonias, *l. 4. Ann. c. 16.* Quas inter Personas utique esse potest & debet præeminencia: veluti apud Romanos fuit Pontifex summus, qui summus Hominum, non æmulationi, non odio, aut privatis adfectionibus obnoxius sit, *l. 3. Annal. c. 58.*

§. 20. Profanæ Personæ sunt vel sexus masculini, vel Fœminini; eæque vel majoris dignationis, vel Minoris:

§. 21. Majoris Dignationis sunt Consiliarii, Nobiles, Historici.

§. 22. Consiliarius est Informator Statûs: Idem noster multa tradit Præcepta, & Principi & Ministris salutaria. Pro Principe sunt hæc: Continuare debet Princeps Imperia, & in iisdem exercitibus aut Jurisdictionibus ad finem vitæ habere Ministrum *lib. 1. Annal. c. 80.* si præcipuus, cui secreta Imperii innituntur, *l. 3. Annal.* aliàs semel sumtum, prorsus sine modò tenere, videtur Autori nostro non probari *l. 4. Annal. c. 6.*

Eligendus autem bonus, licet non illustris Generis. Augustus M. Agrippam, ignobilem locò, bonum militiâ & Victoriæ socium geminatis Consulatus extulit, *lib. 1. Annal. c. 1.* Si quis Tiberius res suas spectatissimo cuique mandavit, *lib. 41. Ann. c. 6.* Si quis magnis virtutibus, evchendus ille; ut Corbulo exemplo *l. 13. Ann. cap. 8.* & Agricola *cap. 8. in Agric.* Peccat E. Vitellius *l. 2. Histor. cap. 57.* dum Asiaticum annulis honorat, fœdum mancipium, & malis artibus ambitiosum. Interea tamen Princeps, nè una omnia committat; quia sæpius infelix hæc potestas, quod testatur Sejanus, Imperii Machinator, *l. 4. Annal. c. 41.* Abdageses, Regni Proceribus idè invisus *l. 6. Annal. c. 43.* Ita Didius senectute gravis, & multâ copiâ honorum, per Ministros agere satis habebat *lib. 12. Ann. c. 40.* Non ita nimis potentem faciat Ministrum Princeps: quanquam laudare Laborem & Vigilantiam ejus, exemplo Tiberii, *l. 3. Ann. c. 72. & lib. 4. Ann. c. 2.* haud inutile; imò & honoribus & muneribus afficere, cum Augustò, *l. 1. Ann. c. 2. & l. x1. Ann. c. 4.* cum Vitellio, expedit: honos autem si post mortem etiam durat, eò major, qualem Tiberius exhibet Lucillio longo, Amico, *l. 4. Annal. c. 15.* Non quidem nimis potens esse debet Minister Statûs; sed tamen nescio,

scio, an Fatô vel sorte nascendi ; ut cætera, ita Principum inclinatio in hunc , offensio in illum : an sit aliquid in nostris consiliis, liceatque inter abruptam Contumaciam & deforme obsequium pergere iter ambitione & periculis vacuum , *lib. 4. Annal. cap. 20.* Haftenus pro Principe : Ministri sequentia notanda axiomata ; Prius autem, quam ea figo, dico, suadere Principi, quod oporteat, multi esse laboris, *l. 1. hist. c. 15.* quod demonstrat Mutianus *l. 2. hist. c. 76.* Ubi igitur dat consilium, det illud non præcipitanter, si tempus habet, sed cunctatione & morâ, cæteris tamen paribus, *lib. 4. Annal. cap. 11.* Ita Paulinus cunctator fuit Natura, cui cauta potius consilia cum Ratione, quàm prospera ex casu placuerunt, *l. 2. hist. cap. 25.* Ubi enim Consilia pravè cedunt, ipsi imputatur præcipitanti, *lib. 13. Annal. c. 38.* Nec arroganter consulat ; sed audiat etiam Collegarum mentem : sic peccavit Laco *l. 1. Hist. c. 26.* consilii quamvis egregii, quod non ipse afferret, inimicus, & adversus peritos pervicax : Nec pertinaciter, ob quod Capito magis probatus dicitur *l. 3. Annal. c. 76.* nec timidè vel pavidè : quia pavidis consilia in incerto, *l. 2. Annal. c. 29.* ut exemplo Vitellius *l. 14. Ann. c. 49.* qui, ut pavida ingenia solent, respondententi reticuit : sed constanter : quomodo à Pœto

Paithus tractu belli eludi potuerit, si aut in
 suis, aut in alienis consiliis constantia fuisset,
l. 15. Ann. c. x. Ita spretus Hordeonius
 Flaccus, quia sine constantia, sine auctoritate,
l. 1. histor. c. 9. Malè cessit expeditio Gal-
 bæ *d. lib. 1. Hist. c. 19.* ubi Legati foeda in-
 constantia nominati, excusari, substituti,
 ambitu remanendi aut eundi. Studeat au-
 tem honesta: Malorum enim facinorum
 Ministri quasi exprobrantes aspiuntur;
l. xiv. Ann. c. 62. quos si veteres & præ-
 graves, oblatis in eandem operam, recentibus.
 Tiberius ipse afflixit, *lib. 4. Ann. c. 71.*
 Ipse verò Consiliarius post faustum consi-
 lium, nè jactet merita cum Antonio *lib. 4.*
hist. c. 80. nimio commemorandis, quæ me-
 ruisse, sed omnia referat ad Fortunam Rei-
 publicæ, quod vult Classicianus *l. 13. Ann.*
cap. 38. quod Agricola facit, ad Auctorem
 & Ducem, ut Minister Fortunam referens,
cap. 8. nè præmaturè & cum festinatione
 honores ambiat cum Brutidio *l. 3. Annal.*
cap. 66. nè partas monstret divitias, cum
 Statilio Stauro, *l. 12. Ann.* Aliàs quidem,
 si divites, possunt opibus conditiones pacis
 & arbitria belli tracta e, *l. 12. Ann. cap. 60.*
 Sed valdè periculosum. Etsi enim Princeps
 nihil agat: sunt tamen alienarum Delatores
 cupidi divitiarum qui variis criminationi-
 bus talem aggrediuntur; exemplo datur Se-
 neca

neca l. 14. *Annal. c. 52.* Geminius, *lib. vi.*
Annal. c. 13. qui prodigientia opum cadit
 ac mollitia Vitæ. Pallas, l. 13. *Ann. c. 23.*
 alii. Nè disputet de facto Principis : hujus
 enim sensus, etsi quid occultius parcet, ex-
 quirere illicitum anceps : nec ideò adsequân-
 re : l. 6. *Annal. cap. 8.* Molliter igitur judi-
 candum de illo, l. 14. *Ann. c. 34.* Nè cre-
 dat, ut reliqua addam, Potentiæ : nihil enim
 rerum mortalium tam instabile ac fluxum
 est, quàm Fama potentiæ non sua vi nixæ,
 l. 13. *Ann. c. 19.* Nè sit Sallustius Crispus,
 diversus à Veterum instituto per cultum &
 Munditias, copiaque & affluentiam, luxu
 propior, *lib. 3. Ann. c. 30.* Nè credat for-
 tunæ aulicæ. Vitellius validissimâ gratiâ
 apud Agrippinam, l. 12. *Ann. c. 42.* tandem
 accusatione corripitur. Usque adeò incertæ
 sunt res Potentium ! Ille ipse Crispus erat
 præcipuus, cui secreta Imperatorum innite-
 bantur : ætate provecta speciem magis in
 Amicitia Principis, quàm vim tenuit : id-
 que & Mecænati acciderat : Fato potentiæ
 raro sempiternæ. Nè rixetur tandem cum
 altero : sed potius unus alterum juvet, exem-
 plo Senecæ *lib. 13. Ann. cap. 20.* cujus ope
 dignatio Burrhæ retinetur, dum cum Nero
 Præfecturâ demovere destinat.

§. 23. Nobiles quod concernit, semper
 his in pace, durius servitium, bellum gratius

credit Noster *l. xi. Ann. c. 10.* Ideò Augustus ferocissimos proscribit, ubi Monarchiam firmat: cæteros verò nobilium, quantò quis servitio promptior, opibus & honoribus extollit, *l. 1. Ann. cap. 2.* Certè tamen hi à Principe colendi; cum etiam Claudius Nobilitatibus externis, nedum internis fuerit mitis, *lib. 12. Annal. cap. 20.* Quia autèm Nobilitas eximius honor, haud fas Principi sædare illum obscœnis actibus, ad quos, nobilium familiarum posteros, egestate venales Nero deducit *l. 14. Ann. c. 14.* Ita conqueritur Noster *d. lib. c. 15.* ut non Nobilitas cuiquam, non ætas aut acti honores impedimento fuerint, quò minus Græci Latiniqùe histrionis artem exercerent. Quapropter & Fœminis nobilibus licentia stupri interdicta, *l. 2. Ann. c. 85.* utut aliàs ea more inter veteres recepto probabatur qui satis pœnarum adversus impudicas in ipsa Professione flagitii credebant.

§. 24. Historici sunt, qui Regum vel Populi alicujus prospera vel adversa memorant, *l. 1. Histor. c. 1.* quomodo temporibus Augusti dicendis non defuere decora ingenia, *lib. 1. Ann. c. 1.* Imò nec Virtutes Populorum silendæ, ut ex dictis factisque pravis ex Posteritate & Infamiâ metus sit, *l. 3. Ann. c. 65.* Atque ex dignitate Pop. Rom. repertum, res illustres Annalibus mandare,

l. 13. *Annal. cap. 31.* sed sine Irâ & studio, quorum causæ procul habendæ Historico, l. 1. *Annal. c. 1.* sine assentatione, l. 1. *hist. cap. 1.* Sed quid, si laudem Hostium scribit, num puniendus? Si dignus laude, certè indignus pœnâ; si enim punit Princeps, dedecus sibi, illi gloriam parere credit Noster l. 4. *Ann. c. 34.* ubi Cordi Defensio factis accurata. Iniquum decretum, si capitale, censente Eodem, in *Agric. c. 2.* Sed quid si Poëtæ canunt? Eadem Ratio, Lutorius, quod post celebre carmen Germanici suprema defleverat, & per vaniloquentiam legerat, corripitur, exanimatur lib. 3. *Annal. c. 49.* & 50. indignâ Morte: meliori Jure strangulatur Paconianus, ob carmina in Principem factitata l. 6. *Ann. c. 39.* præsertim si nimis probrosa, qualia exitium meritum dedere. l. 14. *Ann. c. 48.* Antistio Prætori: & meritò comburuntur cum libris Fabricii, probrosa in Patres & Sacerdotes continentibus d. l. 14. *Annal. c. 50.* Nulla autem melior Ratio vitandi has Iras Magnatum & pœnas, quàm cum Musonio, Studium Philosophiæ æmulato, si præsertim accedit monitum modestissimi cujusque, omittere in tempestivam Sapientiam, lib. 3. *Histor. c. 81.* Cæterum modica pars famæ ejus apud Posteror, in quibus Carminum gloria præcellit, l. 12. *Annal. c. 28.*

§. 25. Minoris Dignationis sunt Mathematici, qui *sec. Tacit. l. 1. hist. c. 22.* Genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax: de quo plura *L. 2. Annal. c. 21, 22.* An igitur Princeps hos super Negociis, cum Tiberio consulere debeat, dubitat Autor *l. 1. Histor. c. 22.* quorum præfagia rejicit, ipsos ex Urbe exterminat prudentius cum Justiniano; *t. 2. C. de Malefic. & Mathematic.* Histriones, cum multa ab iis in publicum seditiose per domos facta tentantur, *lib. 4. Annal. cap. 37.* expellendi: aut si tolerantur certè gravibus legibus & pœnis coercendi, præeunte Nostro *l. 1. Annal. cap. 22.* Publicani: Horum dignatio quidem primis temporibus magna fuit, testante *Cicer. in epist. 1. ad Q. Fratr.* sed tandem propter nimiam avaritiam & rapinas, illorum auctoritas vilescere cœpit: Si ergò ii immodesti, & alia exactionibus illicitis nomina inveniunt, benè coercendi, quod Nero, suassu Senatorum facit *l. 13. Ann. c. 51.* Minoris etiam Dignitatis habentur in Republica Fœneratores. Vetus urbi scœnebre Malum, & seditionum discordiarumque creberrima causa: eoque cohibebatur, antiquis quoque & minus corruptis moribus, scribit *Nost. l. vi. Ann. c. 16.* Si ex libidine locupletium agitur hoc scœnus, Princeps medeatur huic malo, & credat faciatque

vana-

Fœnatorum Nomina & Debita pœnis digna ; docente Tacito *d. lib. 6. Annal. & cap. 16. 17.* Sic ipse Claudius Sævitiâ Creditorum coërcet *l. x1. Annal. c. 13.* Tandem minoris honoris, sed majoris respectus politici Plebs universa. Certè prima Imperantis cura esse debet , ut hanc flectat. Ita Vitellius ad novum Regem , Artabanum flectit Popularem animos, *l. 6. Ann. c. 37.* Ità ipse Artabanus ejectus , vulgus Miseratione rursus advertit, pudorem non exuens ; *d. lib. 6. c. 44.* Dolet Tiberius *d. lib. 6. c. 46.* quod Germanici Filio vulgi studia, quæ primis statim annis , simili tegmine pedum conciliavit, *l. 1. Ann. c. 41.* prout ipse Germanicus Ægyptiorum animos hœc modò demulsit , multa in vulgus grata usurpans, *l. 2. Ann. c. 59.* Ita Nerone virilem togam fumente editur ludicrum Circensium , pro acquirendis vulgi studiis , *l. 12. Ann. c. 41.* Pharasmanes , quia studiò Popularem accinctus , idèò Filius , hunc aliam ad spem trahit, ut ipse , vergentibus jam annis, sit securus regni , *d. l. 12. c. 44.* Sic Nerone ad Imperium vocato , Testamentum Claudii haud recitatum , nè antepositus Filio privignus , injuriâ & invidiâ animos vulgi turbaret, *d. l. 12. c. ult.* Claudius *d. l. 12. Ann. cap. 3.* L. Silanum ; cui Octaviâ desponderat, Juvenem alias clarum, insigni triumph

phalium & gladiatorii Muneris magnificentia, protulerat ad Studia vulgi. Ità plebem flectendam diximus vel per Miserationem, vel per similem Plebi Vestitum, vel per ludos, vel per alia vulgus grata: Quæ inter omnia Annonâ nihil acceptius. Augustus *l. 1. Ann. cap. 2.* statim eam Annonâ pellexit: inde Ægyptum, Granarium Romanum suæ tantum dispositioni, ceu arcum reliquit, *l. 2. Annal. c. 59.* Sævitiâ annonæ, incusante Plebe, statuit frumento precium, quod Emtor penderet, Tiberius, *l. 2. Ann. c. 87.* qui & *lib. 6. Annal. c. 13.* addit, quibus è provinciis, & quantò maiorem, quàm Augustus, rei frumentariæ copiam adveſtare poſſit, cum gravitate annonæ juxta Seditiōnem ventum. Germanicus, quando cura Provinciæ prætendebatur, levavit apertis horreis, precia frugum, *lib. 2. Ann. 59.* invidente Tiberiō, quanti intersit, ſciente: atque vulgari Homini, alimenta in dies mercari solito una ex Republica annonæ cura, & dum timet retineri com meatûs, credit *lib. 4. Hiſtor. c. 38.* Flectendam plebem, & quibus modis ea flecti poſſit, vidimus hætenus: ſi tamen etiam ob nimium ocium laſcivit, cum Heraclienſibus apud *Iuſtin. l. 16. hiſt.* ſi ſemper ad deteriora, prompta; *lib. xv. Annal. cap. 64.* vel ſi Dominos imperantes traducit & dif-

fert,

fert, ut Plebs Romana, *lib. 2. Annal. cap. 9.* etiam per pœnas coërcenda est. Etenim nihil in ea modicum : terrere , nî paveant : & ubi pertimuerint , impune contemni *d. l. 1. Annal. c. 29.* quæ etiam nisi Vim metuit, audaciâ turbidam facit Rempublicam, *lib. 6. Annal. c. 11* Tandem etiam Mores Plebis intelligere, Imperantis interest. Fortuita ad culpam trahit, *lib. 4. Ann. c. 64.* habet mobilem animum *l. 3. hist. c. 64.* præsertim ubi superstitione perculsa , *l. 1. Ann. c. 28.* fingendi est avida, *lib. 2. hist. 1.* & tam sævitiâ *l. 1. hist. c. 69.* quàm Miseratione , & favore immodica, *d. lib. 2. hist. c. 29.* sine Rectore præceps , pavida, socors, *lib. 4. hist. c. 37.* habet procax Ingenium, *lib. 3. Hist. c. 32.* Novarum rerum cupiens , *l. 15. Ann. c. 46.* ut & voluptatum , sique iisdem Princeps trahat, læta, *l. 14. Ann. c. 14.* nova & præcipitia præcolere avida, & cui plerumque fallax ambitio est, *lib. 14. Ann. c. 22.* & minor Sapiëntia , ut & ex mediocritate Fortunæ pauciora pericula , *d. lib. 14. c. 60.* In fide retinetur , ubi idonea instrumenta Servitutis parantur. Cogiduno Regi civitates donatæ , qui ad nostram Taciti memoriam fidissimus mansit , vetere ac jam pridem recepta Populi Romani consuetudine , ut haberet Instrumenta Servitutis & Reges , *Agric. 14.* Ita accolæ Hiberno Albanoque , & alii

alii Reges magnitudine Romanâ protecti adversum externa imperia : non tam propter ipsos , quàm ut per ipsos , ceu Instrumenta, Plebs fida maneret : hos inter infervientes Reges , Antiochus dicitur nostro Tacito *l. 2. Histor. c. 81.* ditissimus.

§. 26. Fœminæ etiam ad Statum pertinent , sunt illæ vel illustres ; ut Reginæ. Fœminas enim etiam Imperii capaces esse demonstrant & probant multis Politici. Britanni sexum in Imperiis non discernunt, *Agric. cap. 16.* Germani inesse his sanctum aliquid ac providum putârunt, qui consilia Mulierum audierunt , nec earum neglexerunt Responfa , *Tacit. de morib. Germ. cap. 8.* quod videre licet in Velleida, imperante Deâ *lib. 4. Histor. c. 61.* vel ut Numinis Inter-nuncio *d. l. 4. Hist. c. 65.* secus putant Parthi *lib. 2. Ann. c. 4.* qui tentatum Fœminæ Imperium rejiciunt : secus Silures , qui Cartismanduam spernunt, *l. 12. Ann. c. 40.* Sed quot Populi, tot sensus : & quandoque Fœminarum Imperium plurimùm salutare. Verùm , an Rex Uxorem vel Matrem ad Regimen simul admittere debeat , dubitatur. Justinianus quidem reverendissimam Conjugem participem facit consilii, *Nov. 8. cap. 1.* Sed Tiberius muliebrem fastigium in diminutionem sui accipit ; apud *Tacit. lib. 1. Ann. c. 14.* qui idcò Româ extrusus creditur,

ditur, Sociam Dominationis Matrem aspernans, *l. 4. Ann. c. 57.* Pavore defixi omnes, quando Mater Neronis, Legatis Armeniorum causam Gentis apud Neronem orantibus, ascendere suggestum Imperatoris & præsidere simul parat, ubi tamen Senecæ monente, obviam itura specie Pietatis dedecori, cum Nero venienti Matri occurrit, *lib. 13. Annal. c. 5.* Et novum sanè, credidit Idem *l. 12. Ann. c. 37.* & veterum moribus insolitum, Fœminam signis Romanis præsidere; ut proindè Tiberius etiam malè tulerit, dum Germanici Uxor munia Ducis induit, Militibus, ut quis inops aut saucius, vestem & fomenta dilargiens, *lib. 1. Annal. cap. 69.* imò quod & studia Hominum in eam accensa *l. 3. Ann. c.* Penitus E. Tiberius damnat *γυναικὸς ἡλικίας.* Nec Planci-
na, se intra decora Fœminis continere dicitur, quando exercitio Equitum, & decursibus Cohortium interest; *sec. Tacit. lib. 2. Annal. c. 55.* Ratio autem unica, licet non universalis: quia Fœminæ modum rei servare nesciunt, quod adumbrat Noster in Agrippina, *l. 13. Annal. c. 13.* Et sui impotens esse fertur animal, *sec. Liv. lib. 34. c. 3.*
 ¶ 4. Etsi verò Fœminæ ad regimen non vocentur, si nempè cæ intra thalamum, vel sanguine junctæ: Mos tamen ipsarum est, velle esse magnæ Dignationis & Potentiæ:
 Quid

Quid Uxor Claudii pro potentia fecerit, docet *l. 12. Annal. c. 7. & 42.* quid Bou-dicæa, *lib. 14. Annal. c. 35.* quæ filias curru præ se vehit, & Nationem quamque accedens Fœminarum ductu Britannos solitos pugnare commemorat, Militesque ad prælia hortatur. Non tamen negandum est, multa efficere posse in Republica & apud Regem Maritum. Per Matris dolum & Artes Tiberius ad regnum pervenit, cum Senem Maritum adeo devinxerit, ut Nepotem unicum, Agrippam Posthumum in Insulam Planasiam projiceret, *lib. 1. Annal. c. 3. in dè d. l. 1. c. x.* gravis in Rempublicam Mater dicitur, gravior domui Cæsarum Noverca, cui nihil Deorum honoribus relictum. Scivit hoc Vonones ap. *Tacit. lib. 2. cap. 58.* qui ideò Pisoni gratissimus, quod plurimis donis & officiis Plancinam *cap. 69.* devinxerat. Ita corruptæ Uxores Magistratum Maritum clementiorem reddunt. Quid Sejanus per Liviam, *l. 4. Ann. c. 3.* fecerit, quid per Enniam Macro *lib. 6. Annal. c. 45.* docet noster Politicus. Ita Uxor Tiberii viiligas, somnos, suspiria Matri Liviae, atque illa Sejano patefecit *l. 14. Ann. c. 60.* quandoque tamen haud prohibitum Reginae tentare preces, præsertim si illa non immittis tristibus, quod de Galerîâ Imperatoris Vitellii Uxore scribit *Tacit. l. 2. hist. cap. 64.*

Vide,

Vide, quisquis es, quid Fœminæ Uxores in Regimine efficient. Si tamen muliebres offensiones mutuæ occurrunt, velut inter Liviam Novercam & Agrippinam, *lib. 1. Ann. c. 33.* inter Agrippinam & Lepidam, *l. 12. Ann. c. 64.* nec eæ graves Maritis, quas vel unicus deplorat Germanicus moribundus *lib. 2. Ann. c. 72.* Scilicet quia Fœmina ambitiosum animal, & Dominationis avidum; arduum autem eodem loci potentiam & concordiam esse, *sec. Nostr. lib. 4. Annal. c. 4.* ideò tot offensiones, tot nonnunquam similitudines inter Fœminas illustres, imò & minus tales oriuntur. Non igitur hæ injuriis afficiendæ: quemadmodum Claudius Populi lasciviam theatralem severis edictis increpat, quod in Fœminas illustres probra jecerat; *l. xi. Annal. c. 13.* Potius enim sexum hunc venerari addecet, ac despiciere. Sed tamen cave nè huic arcana committas; imò nec Uxori: Martia Uxor Maximi causa fuit exitii Marito, *l. 1. Annal. cap. 5.* dum sensa Augusti Illi aperit; quæ tacere nescia Livix rursus defert. Cave, nè amore incautus Formam Elegantiamque Uxoris laudes apud alios; Nobilitatem, Pulchritudinem, Vota omnium, Gaudia felicium dicendo, *lib. 3. Annal. c. 46.* Indè peccavit Collatinus apud *Liv. lib. 1. fin.* Candaule apud *Justin. l. 1. c. 7.* Nec eæ, si
Maritæ,

Maritæ, à latere Maritorum , provincias administrantium, separandæ, ut Valerius Messalinus statuit, *l. 3. Annal. c. 33*. Sunt enim prosperis dubiisque sociæ, *l. 12. c. 5*. Vitanda autem Marito & Maritæ omnis Zelotypia ; quæ Calpurniæ, illustri fœminæ exitium dedit , dum Princeps formam ejus laudat , nullâ licet libidine , sed fortuito sermone; *l. 12. Ann. c.* Si nimia hæc, damnanda ; si iusta , toleranda. Nè tamen Maritus Magistratus, culpæ alienæ nescius provincialibus Uxorū criminibus perindè , quàm suis plectatur, ut iniquè censet Messalinus Cotta , *l. 4. Ann. c. 20*. Nemo enim alieni criminis Successor constitui debet ; unusquisque enim ex suo admissio Sorti subjiçendus, *l. crimen. 26. ff. de pœn.* Cæterum in genere Fœminarum libidines coercendæ ; *l. 2. Ann. c. 85*. Impudicitia enim magnorum Reipublicæ malorum sæpè Initium *lib. 13. Annal. c. 45*. neque Fœmina, amissa pudicitia alia abnuit , teste Liviâ *l. 4. Annal. c. 3*. Ideò Romæ Sctum Claudianum factum, *lib. 12. Ann. c. 53*. vix E. Lupanaria toleranda & omne id, quod contra fœmineum pudorem. Ideò Matrimonii Custos esse debet, Magistratus. Sit igitur etiam Princeps, Maritus, ob causas *lib. x 11. Annal cap. 5*. adductas , cum & per matrimonium nonnunquam crescere & firmari potest

potest regnum. Ita crevit Domus Austria-
ca. Hoc quidem augmentum & firmamen-
tum quærit Tigranes, *lib. 2. Annal. c. 3.* sed
infelicitè. Interim Matrimonium sæpè gra-
dus Promotionis. Agricola Domitiam De-
cidianam splendidis natalibus ortam sibi
junxit, idque matrimonium ad majora ni-
renti decus ac robur fuit, *in Agric. cap. 6.*
Per Liviam quærit Sejanus potentiam, sed
impiè *l. 4. Annal. c. 39.* Pater autem, ubi
instat Virginum ætas, quæret Filiabus Ma-
ritos cum Tiberio *l. 6. Annal. c. 15.* Ubi
enim lasciviunt, castitatis periculum.

27. Post Personas in Regno considera-
tas veniunt extra Regnum Socii & Confœ-
derati. Pro his magna & gravia bella Ro-
mani semper gesserunt, ut dicit *Cicer. orat.*
pro L. Manil. quibus Sociorum Nomen
semper fuit Nomen Sanctissimum, *sec. Eun-*
dem. Sunt autem Socii necessarii: nul-
lum enim majus boni Imperii Instrumen-
tum, quàm boni Amici, *lib. 4. histor. cap. 7.*
Ita Britanni tandem docti commune peri-
culum concordia propulsandum, Legatio-
nibus & Fœderibus omnium civitatum vi-
res exciverunt. *Agric. c. 29.* Ita Aquila &
Cotys, quia Zorlines Soracorum Rex ho-
stilia resumserat, externas & ipsi gratias
quærunt, missis Legatis ad Eunonem, qui
Aderforum Genti præcellebat, *l. 12. Ann.*
cap. 15.

Maritæ, à latere Maritorum, provincias administrantium, separandæ, ut Valerius Messalinus statuit, *l. 3. Annal. c. 33.* Sunt enim prosperis dubiisque sociæ, *l. 12. c. 5.* Vitanda autem Marito & Maritæ omnis Zelytopia; quæ Calpurniæ, illustri fœminæ exitium dedit, dum Princeps formam ejus laudat, nullâ licet libidine, sed fortuito sermone; *l. 12. Ann. c.* Si nimia hæc, damnanda; si justa, toleranda. Nè tamen Maritus Magistratus, culpæ alienæ nescius provincialibus Uxoribus criminibus perindè, quàm suis plectatur, ut iniquè censet Messalinus Cotta, *l. 4. Ann. c. 20.* Nemo enim alieni criminis Successor constitui debet; unusquisque enim ex suo admissio Sorti subjiciendus, *l. crimen. 26. ff. de pæn.* Cæterum in genere Fœminarum libidines coercendæ; *l. 2. Ann. c. 85.* Impudicitia enim magnorum Reipublicæ malorum sæpè Initium *lib. 13. Annal. c. 45.* neque Fœmina, amissa pudicitia alia abnuat, teste Liviâ *l. 4. Annal. c. 3.* Ideò Romæ Scitum Claudianum factum, *lib. 12. Ann. c. 53.* vix E. Lupanaria toleranda & omne id, quod contra fœmineum pudorem. Ideò Matrimonii Custos esse debet, Magistratus. Sit igitur etiam Princeps, Maritus, ob causas *lib. x. 1. Annal. cap. 5.* adductas, cum & per matrimonium nonnunquam crescere & firmari potest

potest regnum. Ita crevit Domus Austriaca. Hoc quidem augmentum & firmamentum quærit Tigranes, *lib. 2. Annal. c. 3.* sed infelicitè. Interim Matrimonium sæpè gradus Promotionis. Agricola Domitiam Decidianam splendidis natalibus ortam sibi junxit, idque matrimonium ad majora nitenti decus ac robur fuit *in Agric. cap. 6.* Per Liviam quærit Sejanus potentiam, sed impiè *l. 4. Annal. c. 39.* Pater autem, ubi instat Virginum ætas, quæret Filiabus Maritos cum Tiberio *l. 6. Annal. c. 15.* Ubi enim lasciviunt, castitatis periculum.

27. Post Personas in Regno consideratas veniunt extra Regnum Socii & Confœderati. Pro his magna & gravia bella Romani semper gesserunt, ut dicit *Cicer. orat. pro L. Manil.* quibus Sociorum Nomen semper fuit Nomen Sanctissimum, *sec. Eundem.* Sunt autem Socii necessarii: nulum enim majus boni Imperii Instrumentum, quàm boni Amici, *lib. 4. histor. cap. 7.* Ita Britanni tandem docti commune periculum concordia propulsandum, Legationibus & Fœderibus omnium civitatum vires exciverunt. *Agric. c. 29.* Ita Aquila & Cotys, quia Zorlines Soracorum Rex hostilia resumserat, externas & ipsi gratias quærunt, missis Legatis ad Eunonem, qui Aderforum Genti præcellebat, *l. 12. Ann. cap. 15.*

cap. 15. Imò quod magis, Catualda, ingrediens fines Marcomannorum corrumpit ad Societatem Primores, l. 2. *Ann. c. 62.* Sic Anicetus sub Regis auxilio tutus, quem ille pecuniâ donisque ad Societatem perpulit, l. 3. *hyst. c. 48.* Sic Civilis Galliarum Societatem arte donisque affectat, l. 4. *hyst. c. 17.* Priusquàm autem Societatem ineat, caute examinet fidem Hostium: quandoque enim Rex Izates societatem Meherdatis palàm induit, in Gotarzen verò per occulta & magis fida inclinatur, lib. 12. *Annal. c. 13.* Si ambit Societatem Princeps, nè mittat pro ea viles Homines; ceu Nero Polycle-tum Libertum lib. 14. *Ann. c. 39.* qui hostibus tantum irrisui fuit: nè ullum alium, nisi ex similitudine Fortunæ quærat, ut censet Eunones apud *Eund. lib. 12. Annal. cap. 19.* & Caractacus, *ibid. c. 37.* Si quanta Nobilitas & Fortuna mihi fuit, tanta rerum prosperarum Moderatio fuisset: amicus potius in hanc Urbem, quàm captus venissem: neque dedignatus esses claris Majoribus ortum, pluribus Gentibus imperitantem fœdere pacis accipere. Sic etiam fœdera certis ritibus peraguntur; Quibusdam Regibus mos est per cruorem, quem lambunt, firmare, l. 12. *Ann. c. 47.* Parthi apud altavia DEUM, complexi dextras, pangunt, l. x1. *Annal. cap. 9.* Imò dantur etiam

etiam munera ; quomodo repetitus ex vetusto Mos à Romanis , & missus è Senatoribus , qui Ptolomæo , cognitis per bellum Tassarinatis, Studiis , Scipionem eburnum, togam pictam , antiqua Patrum munera dedit , Regemque & Socium atque Amicum appellavit, *Tacit. lib. 4. Annal. c. 27.* Contracta Societas sanctè observanda ; quomodo Vologeses , magnitudine Romanâ & continui foederis Reverentia diversas ad curas trahitur , *l. xv. Annal. c. 1.* Casperius *l. x i i. Annal. c. 45.* obtestatur , nè Socius Rex scelere vel pecuniâ vendatur : quin etiam Sociis succurrendum , si ab hoste oppugnantur. Blæsus quidem juvat, sed captò Fratre Tassarinatis , properantiùs , quàm ex Utilitate Sociorum, regreditur , *lib. 3. Annal. c.* Si inter hos Leges, dextrè ex intelligendæ , secus atque Rhadamistus facit, apud *Tacit. l. x i i. Annal. c. 47.* Si litigant, litibus ii eximendi : Germanicus cuncta socialia prosperè componit *lib. 2. Ann. c. 53.* Inter Cyrenenses & malæ fidei possessores agrorum, ortâ lite , subvenit Sociis Nero & usurpata concedit , *l. 14. Annal. c. 18.* Tiberius ipse sociorum precestrahat , *lib. 4. Annal. c. 13.* Usque adeò subveniendum sociis, Virium æmulis , cedentibusque per Reverentiam , ut Legati Parthorum loquuntur , *l. x i i. Annal, cap. 10.* Quò autem

tem firmitus sit foedus, dantur nonnunquam obsides, qui Hyrcanis Amicitiae pignora dicuntur *lib. 14. Annal. c. 25.* Ita Tigranes diu obses apud Urbem fuit, *dict. l. 14. Annal. c. 26.* Civilem ideò universa Germania extollebat, quod Societas nobilissimis obsidum firmata *l. 4. Histor. c. 28.* E. hi interdum necessarii, praesertim ubi fides dubia exemplo Frisiorum *l. xi. Ann. cap. 19.* Sed tamen hi minus laedendi, vel hostibus tradendi; quod Agrippinenses faciunt, dum auxilium à Romanis orantes, Uxorem & Sororem Civilis, Filiamque Classici, relicta sibi pignora Societatis, offerunt. Minus rectè. Si finem quaeris obsidum dandorum? Ideò obses Augusto datus à Phrahate Vonones dicitur *Tacit. l. 2. Annal. c. 1.* firmandae Amicitiae, haud perinde Romanorum Metu, quàm Fidei Popularium diffusus. Alterum finem Parthi exponunt *l. 12. Annal. cap. 10.* quod ideò Regnum liberi obsides dentur, ut si domestici Imperii tædeat, sit regressus ad Principem Patresque, quorum moribus assuefactus Rex melior adscisceretur. Sic unius rei multi possunt esse Fines. Mittuntur autem pro foedere, quale quale illud sit, Legatis inde Jus legationis quia sanctum, & inviolabile; ideò & Legati tales. De Militibus Romanorum rebellibus *Tacit. scribit l. 1. Annal. c. 39.* quod
nisi

nisi Aquilifer Calpurnius vim extremam arcuisset, à Planco legato, rarum etiam inter Hostes, Legatus Populi Rom. sanguine suô altaria D E U M commaculâisset, inde Hostium Jus Sacra Legationis, Fas Gentium ipso rupisse, dicit Germanicus *d. lib. 1. Annal. cap. 42.* Confirmat Noster *lib. 3. Histor. c. 80*; qui sacrum etiam inter exteras Gentes Legatorum Jus censet. Probè autem videndum, num tantum, cum Polycleto, ad spectandum Reipublicæ statum mittantur, *l. 13. Annal. c. 39.* vel ut seriò agant & tractent pro Rerum publicarum Salute: cætera, quæ ad Legatorum Jura & Actiones pertinet, legi possunt apud alios.

I I. Ratione Rerum.

1. *Secunda Objecta sunt Res civiles; quæ vel sacræ vel publicæ; & illas inter Religio, Auspicia, Asyla, Statuæ Principis; omniumque dantur monita.*
2. *Rerum publicarum Divisio.*
3. *Circa Res externas Regula.*
4. *Rerum internarum Divisio, quod ea vel moderantes, vel constituentes.*
5. *Rerum moderantium species sunt leges & Mores Majorum.*
6. *De Legibus Monita.*
7. *De Moribus itidem Axiomata.*
8. *Rerum*

8. *Rerum constituentium Divisio, qua vel Salutem spectant omnium, vel Mortem singulorum.*
9. *Salutem spectant omnium Respublice; & quid ea? & in quibus consistunt; nempe vel in opibus, vel in ordinandis ceteris Rebus.*
10. *De opibus publicis, & quomodo acquirantur, per Reditus, Tributa, Vectigalia, Thesauros, Pœnas.*
11. *Opes quomodo per Ærarium conserventur, & quæ circa Ærarium regule.*
12. *Rerum ordinandarum Divisio vel quoad Necessitatem, vel quoad Voluptatem.*
13. *Quoad Necessitatem sunt edificationes, Opera publica, Collegia, Commercia, Colonia.*
14. *Quoad Voluptatem habentur ludi.*
15. *Res Mortem Singulorum considerantes sunt Pœna & Exequiæ.*
16. *De pœnis & quæ circa has consideranda Magistratui Regule.*
17. *De Exequiis, Earumque Divisione.*

§. 1. **P**ersonas hætenus vidimus, præcunte Polipicô & Statûs Doctore Tacitô: succedunt Res, secunda Objecta. Pono autem primô locô Religionem. Mida Phrygiam Religionibus implevit, quibus tutior omni vitâ, quàm armis fuit, referente Justino l. xi. *Histor.* Numa etiam Religioni-
bus

Legibus & divinô Jure Populum devinxit, *l. 3. Ann. c. 26.* Hujus enim, Religionis, cura meritò suscipienda à Magistratu. Apud Romanos de Religionibus specialiter tractatum fuisse, docet Idem noster *l. 3. Ann. cap. 71. & l. 4. Ann. c. 16.* de Religionibus tractatur : imò allig. *l. 3. Ann. c. 71.* decusum : Cunctas Cæremonias Italicis in oppidis, Templaque & Numinum effigies, Juris atque Imperii Romani esse. Tiberius ipse Autor est Senatui, Vitellio atque Veranio & Servæo Sacerdotia tribuendi, *l. 3. Annal. cap. 19.* Si quid dubii in Religione, dandum Sacerdotibus negotium, quantum humanâ ope possunt, vera discernere, ut de librô Sibyllæ differit Noster *lib. 6. Annal. cap. 12.* Claudius super Collegiô Aruspicum refert ad Senatum, Senatus ad Pontifices ; videant illi, quæ retinenda firmandaque Haruspicum, *l. x1. Ann. c. 15.* E re tamen etiam Magistratum Sacrorum instituire, quomodo apud Eundem *l. xi Ann. c. x1.* Collegio Quindecimvirali ea cura antiquitus, & Magistratus executus officia cæremoniarum. Ipse Tiberius addit Lacedæmoniorum & Messeniorum Legationes, de Jure templi Dianæ Limenctidis, *lib. 4. Annal. c. 43. & 55.* Tempia & Religiones addidit Ægypto Ptolomæus *l. 4. hist. cap. 83.* Usque adeò res Ecclesiasticæ externæ ad

Magistratum : internæ verò, autoritate Superiorum , ad Sacerdotes Jure optimò pertinent. Si autem Religionem quærimus ; expedit unam habere in Regnò ; diversæ tamen tolerandæ : sin autem minus utile credit Princeps, nè sæviat in Heterodoxos, sed vel cedere jubeat Regioni , nisi certam ante diem ritus hæreticos exuant , vel etiam in aliam Regionis partem , licet asperrimam, transferat , ubi si intereunt , vile damnum, ut de Judæis in Sardiniam pulsus loquitur *Tacit. lib. 2. Annal. c. 85.* Ad Religionem Ethnici etiam Auspicia retulerunt ; pleraque enim in summa Fortuna auspiciis & Consiliis , quæ ut telis & Manibus geri , credunt illi de Nerone loquentes apud *Nostr. l. 13. Annal. cap. 6.* Vel auspicia autem sunt in cœlo , vel in terra , vel fluminibus etiam : quorum quæ cœlò terrâque portenduntur, certior Fides, *sec. Tacit. lib. 6. Annal. cap. 37.* Habentur etiam Auspicia Imperatoria , de quibus magnifica loquitur *Corbulo lib. 15. Annal. c. 26.* Audit Auspicum Verba *Silius l. 10. Ann. c. 27.* Nero *Ganeo l. 15. c. 37.* & hæc sunt alia. Huc pertinent Tempia , quæ non nisi permissu Magistratûs ædificanda , *l. 3. Annal. c. 72.* ædificata autem consecranda , quomodo Romani fecerunt *l. 4. Histor. c. 53.* Sed num & in honorem Regum struenda ? Utut negat *Tiberius*

berius *l. 4. Ann. c. 37.* favorabili oratione: mittit tamen, dum Legati Asiæ Templum poscunt, Legatum, qui Templi curam suscipiat, *d. l. 4. Ann. c.* quale Tiberio, Matricque Ejus, ac Senatui permissum legitur, *d. l. 4. c. 15. & extractum Saluti Neronianæ l. 15. c. ult.* planè adulatoriò more. Addo Templis æra, quæ utique suspendere licet in illis sacrandam ad memoriam *l. 3. Histor. cap. 63.* Inde etiam Mos noster. Sed quid de Asylis Statuivè Principum dicendum? Num Asyla ea Miseris constituenda, propter Fortunam nempè, non Malitiam, disquiritur. Videtur, permittenda esse; de quibus benè multa Tacitus *l. 3. Annal. c. 36. & 60. & l. 4. c. 14.* ubi Abusum eorum taxat, Usum approbet. Adde *H. Grot. lib. 2. de Jur. Pac. & Bell. c. 21. §. 5.* Effigies autem & Statuæ Principum æquè ac aræ D E U M, ac Tempia à Senatu censitæ *lib. 3. Annal. cap. 57. l. 13. Annal. c. 8.* Sed num ex in alios Usus non convertendæ? Quia Adulator, ob id negans, Atejus Capito, certè permissum colligitur *lib. 3. Annal. cap. 70.* Ut & Statuas eas cum Hortis vendere, etsi enim Statua res sacra, tamen ut accessorium suum sequitur principale, *l. in modicis. 24. ff. de contrah. Emt.* ut deciditur etiam in *l. 1. Annal. c. 73.*

§. 2. Post Res sacras, & quæ Sacrorum

numerò habentur, Res publicæ propriè tales pensitandæ: quales vel externæ sunt, vel Internæ.

§. 3. Circa Res externas duo veniunt, notante Tacitò. Scilicet consiliis & æstus res externas moliri, arma procul habere, *l. 6. Annal. c. 32.* Omne scelus externum cum lætitia habendum: semina etiam odiorum jacienda, ut sæpè Principes Romani Armeniam specie largitionis turbandis Barbarorum animis præbuerint, *l. 12. Annal. cap. 48.* Indè haud leve decus Drusus quæsit illiciens Germanos ad discordias *lib. 2. Annal. c. 62.* sicut & Cribulo semina Rebellionis præbet *l. x1. Annal. c. 19.* Sed in quem finem? Ut ipse eos ad deditionem pelliciat. Dura præcepta Taciti: ferè dicam, iniqua hæc: ideò dissuadeo, nec approbo modum surgendi per alienas Injurias.

§. 4. Res internæ sunt, quæ Rempublicam internè afficiunt, cæque sunt vel Rempublicam moderantes, vel eam constituentes.

§. 5. Rerumpublicarum Statum moderantes sunt Leges & Mores Majorum.

§. 6. Leges sunt fulcra boni Statûs, quæ debent habere finem æqui Juris: debent esse in Republica paucæ: corruptissima enim in Republica plurimæ leges, *l. 3. Ann.*

cap. 27.

cap. 27. ubi plurima de Legibus. Leges autem facit Princeps, quibus etiam ipse adstrictus esse debet: Servius Tullius Sanctor Legum fuit, quibus etiam Reges obtemperarent, *l. 3. Annal. c. 26.* Dico, Principem etiam adstrictum esse debere Legibus, etsi eas ipse fecerit. Etenim dum Leges condit, condit eas vel ut moralitèr vel ut politicè bonas: utròque casu astringitur ad observantiam Legum, in illo ex bonitate morali, quam præcipuè Rex servare debet, exemplum omnis Honestatis & Æquitatis: in hoc propter Salutem Civium. Vix E. Princeps superior lege sanctâ, nisi Superioritatem expressam dixerit. Debent autem leges publicari: aliàs non ligant: & quidem in publico loco: Romæ fuit æs publicandis plebiscitis per fora & templa fixum, *lib. xi. Annal. c. 14.* apud Nos etiam hic Mos retinetur; optimò modò. Fieri autem sæpissimè solet, ut publicatæ eæ ferè sint acribus iniitiis, sed incurioso fine *lib. 6. Ann. cap. 7.* Interim lex semper Domina esse debet, ut in caussis decidendis, *l. 2. Annal. c. 51.* ita etiam in delictis puniendis, judicante Cornelio Dolabella *l. 3. Annal. c. 68.* Constituitur autem Lex in facta, quia futura in incerto sunt, *d. lib. 3. Annal. c. 69.* indè fit, ut Leges egregiæ, exempla honesta apud bonos, ex delictis aliorum gignantur.

l. xv. Ann. c. 20. Cavendum autem circa Leges, nè illis fraus fiat, ut in Lege de Adoptionibus factum *lib. 15. Annal. cap. 19.* nè flectantur; Vix E. SCtum, quò Accusatorum Causæ noscebantur, ullius autoritatis *l. 2. hist. c. 10.* quia variè jactatum, & prout potens vel inops Reus incidit, infirmum aut validum retentum, omnibus debet lex esse æqua vel iniqua: alias lex nullius ponderis. Si E. lex non flectenda, multò minus mutanda, intellige sine prægnanti causa: non enim vertenda sapienter reperta, & semper placita, dicit Tiberius *l. 3. Ann. c. 69.* Mutatur autem, ubi Principi assurgit Respublica; quomodo victa lex de numerò liberorum in Candidatis; dum Senatus R. Filios Tiberii respicit *l. 2. Ann. c. 51.* Contra decus, contra fas & Leges. Imò Quinquennio maturius, quàm per Leges licet, accipit Quæsturam Nero, Tiberiò postulante; *l. 3. Annal. cap. 29.* Contra Leges. Certè dum placere student Romani Senatores, Principi adulantur, amittunt autoritatem, amittunt Senatoriam Libertatem, quam anxie tamen servari credit Thrasea *l. 13. Annal. cap. 49.*

§. 7. Mores Majorum quod attinet, quid ii sint, notum est & JCtis & Ethicis: Dico ipse, quod sint actus laudabiles in Rempubli-
cam, optimâ Ratione à Majoribus intro-
ducti.

ducti. Horum etiam cura ad Magistratum pertinet ; Tiberius *l. 2. Annal. c. 33.* rescribit, siquid in moribus labaret, non defuturum corrigendi Autorem. Sic *lib. 3. Ann. c. 28.* Cn. Pompejus corrigendis moribus delectus, qui tamen gravior remediis, quàm delicta erant. Servantur autem, si Princeps observans eorum. Vespasianus antiquo ipse cultu & victu, adstricti moris Autor fuit, *l. 3. Annal. c. 55.* Laudatur Nero etiam, qui in observando anno & tempore Religionem veterem retinere maluit, atque consentibus Patribus, principium anni mense Decembri inchoare, *l. 13. Ann. c. 10.* Tiberius etiam aureas literas, quibus Senatus consulta figenda, contra patrum morem rejicit, *d. l. 3. Ann. c. 59.* Imò, si aboliti mores, repeti possunt, si non nocentes Statui. Sic repetitus ex vetusto Mos, dum Pro- lomæus Rex, Socius & Amicus Pop. Rom. nominatur, *l. 4. Annal. c. 26.* Mores tales inferior etiam Magistratus scire debet, ut proinde optimè Tiberius Tribunum increpet, ignarum moris antiqui, *l. 6. Ann. c. 12.* cum primis Præfecti Militiæ ; quomodo Corbulo veterem ad morem legiones feliciter reduxit, *l. xi. Annal. c. 18.* Præfecti Provinciæ : Vitellius regendis provinciis prisca Virtute egit, *d. lib. 6. Annal. cap. 32.* Neque Socius rem gratiorem facere potest

Socio, quàm si ejus Mores assumit. Hoc videns Tiridates, more Romanò dat Suo vetaurilia *l. 6. Annal. c. 37.* Imò arcanum Principis, Populi mores retinere. Facit hoc Germanicus, *l. 2. Annal. c. 59.* qui proindè multa in vulgus grata usurpasse dicitur. Reprehenditur Pirahates, quod patriis moribus impar, *l. 6. Ann. c. 32.* laudatur Zeno, qui prima ab Infantia Instituta & cultum Armeniorum æmulatus venatu epulis, & quæ alia Barbari celebrant, Proceres Plebemque devinxerat, *l. 2. Annal. c. 56.* Atque ad hæc Instituta & cultum patrium resumendum hortetur Tencterorum Legatus Agrippinenses *l. 4. histor. c. 64.* Veteres adeò Morum observantes fuisse scribit, *Id. l. 3. Annal. c. 26.* ut nihil contra mores cupiverint. Pulchrum, cum Ministri Statûs hos tuentur: Crispus diversus Veterum institutò vix laudatur Tacito *l. 3. Annal. c. x.* cum per cultum & Munditias, copiâque, & affluentia luxu propior: secus Rubellius Plautus, qui ideò magnus Populo, quod placita Majorum coleret, habitu severo, & secretâ domò, *lib. 14. Annal. c. 22.* Indè Cassius etiam suam morum antiquorum fidem testatur, *d. l. 14 c. 43.* præsertim ubi contra Instituta & Leges Majorum nova Senatûs decreta postulata. Neque Fœminas Matronas aliquid majus ornat. Julia
 Augu-

Augusta Sanctitate fuit priscum ad morem
l. 5. Annal. c. 1. Mater Vitelliorum Sextilia celebratur antiqui moris *l. 2. histor. c. 64.*
 Præprimis autem Populus movetur, ubi
 mores antiqui mutantur; queritur ille *l. 3. Annal. c. 5.* cum Tiberius Germanici exequias minus solennes faceret; cuncta à maioribus reperta, aut quæ Posterì invenerint, ab Augusto cumulata in Drusi funere: at ubi illa Veterum Instituta? Ubi etiam ad morem Græci certaminis Quinquennale ludicrum institutum, plebs queritur abolitos paulatim patrios mores, *lib. 14. Annal. c. 20.* Mores igitur si servandi in Regum honore; quomodo Seleucenses Tiridatem extollunt veterum Regum honoribus, & quos recens ætas largius invenit, *l. 6. Ann. c. 42.* In educatione Principis; quomodo Italus Armis Equisque in patrium, nostrumque (Romanum) morem exercitus, *lib. xi. Ann. al. cap. 16.* Romanorum enim moribus assuefactus Rex melior creditur Parthorum Legatis, *l. 12. Ann. c. 10.* In sortitione. Utcunque enim acriter disputant *lib. 8. Histor. c. 7.* Helvidius & Marcellus, an à Magistratibus juratis Legati nominatim eligendi vel urnâ sortiendi; placuit tamen, retinere Morem. In Virtutibus: corruente enim apud Fidenam Theatrô, & plurimis Spectatorum vulneratis, patuère

procerum domus, fomenta, & Medici præbiti : quomodo Urbem per illos dies, Veterum Institutis similem laudat Noster *l. 4. Ann. c. 63.* Claudius respondet *l. 12. Ann. cap. 20.* Majoribus placitum quantâ pervicaciâ in Hostem, tantâ beneficentiâ adversus supplices utendum. Quia in more publica Munificentia, non intermittit eam lepidus, *lib. 3. Annal. cap. 72.* Cæsar morem Majorum observat in dirimendis Amicitiiis, scilicet ut interdicat domo, *l. 6. Ann. c. 29.* Sed num Mos Majorum in pœnis servandus? Certè Nero prohibet, nè per sævitiam intendatur *l. xiv. Annal. c. 45.* Et quamvis Consul designatus *d. lib. 14. Ann. c. 48.* Antistium ob carmina in Principem pressa more Majorum necandum censet, dissentit tamen Pœtus optimè, cum pœna legibus constituta, quibus sine Judicium sævitiâ & temporum Infamiâ supplicium decerneretur. Quia Moribus Veterum insolitum, Fœminam signis præsidere, idè pessimum, *l. xii. Annal. c. 37.* Sed num mutandi Mores antiqui? Vix videtur. Marcellus dicit *lib. 4. Histor. cap. 8.* designatum Consulem secundum vetera Exempla censuisse : & ubi nihil evenire, cur antiquitus Instituta exolecant? Ipse meminit temporum, quibus natus, quam civitatis formam Patres Avique instituerint, ulteriora miratur,

tur, præsentia sequitur, *lib. 4. Histor. cap. 8.* Nisi nimis horridi : Benè enim Augustus quædam ex horrida antiquitate, ad præsentem Usum flectat, *l. 4. Ann. c. 16.* Morem accommodari, prout conducatur, inquit Vitellius *lib. x11. Annal. c. 6.* Multa duritiæ Veterum & lætius mutata differit Val. Mes-
salinus *l. 3. Ann. c. 34.*

§. 8. Post Res moderantes Statum addo constituentes ; quæ vel Salutem omnium spectant, vel Mortem singulorum.

§. 9. Salutem omnium Res spectantes sunt Res publicæ : Sed quæ dicantur verè tales, disputat Bojocalus apud *Nostr. l. 13. Annal. c. 55.* & Avitus : Ille dicit ; Sicut coelum Diis, ita terras generi Mortalium datas : quæque vacuæ, eas publicas esse : At hic : Id Diis, quos implorarent, placitum, ut arbitrium penes Romanos maneret, quid darent, quid adimerent, neque alios Judices, quàm quod seipsos paterentur. Verùm, non adeò absurdus Bojocalus, ubi Jus Naturæ respicit : quomodo autem lucem diemque omnibus Hominibus ; ita omnes terras fortibus Viris Natura aperuit, judicante Tencterorum Legato apud Concilium Agrippinensium *l. 4. Hist. c. 64.* quod effatum sibi dictum credit etiam Avitus, ubi Romanum Brachium objicit. Quando Frisii agros vacuos, & Militum usui se-

positos infident , Nero eos agris decedere jubet *l. dict. 13. Ann. c. 54.* sed illis aspernantibus, auxiliaris Eques repente immixtus necessitatem attulit, captis cæsisvè , qui per-
 vicacius resisterant . Hi mores Potentiorum : & ubi Gladius Iudex , cessant argumenta & Rationes Rerum. Cæterum, utut Vim Romanam Avitus Bojocalo monstrat: jura tamen ipsum etiam tueri consonum, cum prius Romani Terras illas ab Ansibariis occupatas possederint : quod enim vacuum est, id naturali ratione priori cedit occupanti. Et sic Res vacuæ, secundum Bojocalum, non tam publicæ , propriè sic dictæ, quàm communes , *pr. Inst. de acq. Rer. dom.* Res autem hæ publicæ vel constituunt in opibus acquirendis, & conservandis : vel in aliis rebus benè ordinandis.

§. 10. Opes acquiruntur per Reditus ; de quibus apud *Nostr. l. 13. Annal. cap. 50.* Senatores prudenter , quod omnia in Republica ita providenda, ut Ratio quæstuum & Necessitas Erogationum inter se congruant. Ideò inspectatur *l. 15. Ann. c. 18.* Nero priores Principes , quod gravitate sumptuum justos redditus anteissent , se annum sexcenties sestertium Reipublicæ largiri : Falsa jactatio , cum contrarium videre licet *l. 1. Histor. c. 20.* Ne igitur Princeps per nimias largitiones effundat sumptus, nè
 lace-

laceret Imperium, cum Vitelliô *l. 3. Hist. c. 55.* Quod si fit, justissimum videtur, inde repeti, ubi inopiæ causæ est. Quando enim Nero bis & vicies millies sestertium donationibus effuderat, appellari singulos jussurunt Senatores, decumâ parte liberalitatis apud quemque eorum relicta, *lib. 1. histor. c. 20.* qui iidem, Imperium capessente Vespasianô, sorte ducunt nonnullos *l. 4. Hist. cap. 40.* qui modum publicis Impensis faciant. Augentur autem Reditus per Tributa. Sunt enim hæc ornamenta Pacis & Belli subsidia, *sec. Cicer. præ L. Manil. pr.* Et Petilius Cerialis apud *Tacit. lib. 4. Hist. cap. 74.* dicit, quod. Quies Gentium non sine armis, nec arma sine Stipendiis, nec Stipendiâ sine Tributis haberi queant. Tributum autem imponendum est modicum pro angustia Rerum & cujusque cura intendenda, quæ firmitudo, quæ Mensura, *l. 4. Annal. c. 72.* Nec nimis acrius, quàm ut tolerant Populi *l. 4. Annal. c. 45.* nec nimis acerbè *lib. 3. Hist. c. 73.* Nonnunquam tamen Subditis remittendum, vel quia illi novi; quemadmodum quædam ex regiis tributa deminuta Cappadocibus à Germanico, quò mitius Romanum Imperium speraretur, *l. 2. Annal. c. 37.* vel quia afflictî: ita Sardianis lue asperriam correptis *lib. 2. Annal. c. 49.* ita Apamiensibus terræ
notu

motu convulsis in quinquennium *lib. xii. Annal. c. 58.* ità Civitati Cibyraticæ apud Asiam, Ægirenfi apud Achaiam, motu terræ labefactis subvenit Tiberius remissione Tributi in Triennium, *lib. 4. Annal. c. 13.* Pertinent etiam ad Reditûs Vacantia, quæ velut Parens omnium Populus, tenere debet *lib. 3. Annal. c. 28.* & præprimis Vectigal: Ciceroni *orat. de L. Agrar. contra Rull.* dicitur Caput patrimonii publici, pulcherrima Populi Rom. Possessio, Subsidium Annonæ, horreum Belli; Nervus Reipublicæ, quò amissô & pacis ornamenta & belli subsidia frustra requiruntur, *orat. pro L. Manil.* Eam ob causam Neroni, cuncta Vectigalia, cæu pulcherrimum Generi Mortalium donum omittere volenti fortitèr contradicunt Senatores, docendo dissolutionem Imperii, si fructus, quibus Respublica sustineretur, diminuerentur: sublatis enim portoriis sequens, ut Tributorum abolitio expostularetur, *l. 13. Annal. c. 50.* Sunt autem Vectigalium, pro loci & temporis Ratione varix species. Apud Nostr. habemus centesimæ Vectigal rerum venalium, *l. 1. Ann. cap. 78.* habemus Vectigal quintæ & vicesimæ venalium mancipiorum *l. 13. Annal. cap. 31.* Vectigal Quadragesimæ & Quinquagesimæ, *l. 13. Annal. c. 51.* Vectigal Alabarchiæ, pro traductione Pecorum; *l. usur-*

l. usurpationem. 9. C. de Vectigal. & Comm.
 & exportandarum, vel importandarum
 Mercium; cujus vectigalis non parva fun-
 ctio est, *l. omnium. 6. C. eod.* quæ ad Publi-
 canos pertinet, quorum cupidines tempe-
 randæ: ut videre, licet *lib. 13. Annal. c. 51.*
 Prout autem Vectigalia non nisi à Magi-
 stratu instituuntur; ita ab hõc præficien-
 dæ Portoriis personæ: Nero tres Consu-
 lares publicis præposuit Vectigalibus, *l. xv. Ann. c. 18.* Sed personæ debent esse ho-
 nestæ. Has enim Personas habet Cicero ho-
 nestissimas & ornatissimas, *orat. pro L. Ma-
 nil.* quibus si adversatur Pop. Romanus, or-
 dinem de Republica optimè meritum &
 cum Republica conjunctum à Republica
 disjungit *ep. 1. lib. ad Q. Fratr.* Publicano-
 rum ordine Florem Equitum Romano-
 rum, ornamentum Civitatis, firmamen-
 tum Reipublicæ contineri dicit *Id. orat. pro
 Cn. Plans.* retineri enim sine Vectigalibus
 Imperium non potest, *dict. loc.* Vectiga-
 lium E. potissima cura sit Magistratui. Nam
 cæteris in rebus cum venit Calamitas, tum
 detrimentum accipitur: at in vectigalibus
 non solum Adventus mali, sed etiam metus
 ipse affert calamitatem; *Id. Cicer. orat. pro
 L. Manil.* Inter Reditus numerantur etiam
 à Tacito pœnæ, quas ex L. Jul. Pap. Pop-
 pæâ augendo ærario sanxit Augustus *lib. 3.
 Annal.*

Annal. c. 25. & non immeritò etiam Theſauri inventi ſed nè quærat illos Magiſtratus, ubi tenuis fructus. Non optimæ Famæ erat Curtius Rufus *l. x1.* *Annal. c. 20.* quod in agro Mattiaco recluſerat ſpecus quærendis venis argenti : unde tenuis fructus, nec in longum fuit : at cæteris cum damno labor, & fodere vivos, quæque in aperto gravia, humum infra moliri. Si tamen deferuntur ii quærendi, certè Autoris, ipſiusque Negotii fides benè ſpectanda, mittendique Viſores, per quos noſcat Imperans, an vera aſſerantur ; prout Tacitus noſter ſuadet *l. xv1.* *Annal. c. 1.* quando Nero, illuditur Fortunæ per vanitatem illius & promiſſa Ceſellii Baſſi. Et nè veteres opes conſumas, velim uſque dum novos & oblatos habes, cenſente Noſtro *d. lib. xv1.* *Annal. cap. 2.*

§. 11. Acquiſitæ opes conſervantur per *Ærarium*, Pertinet huius cura ad Magiſtratum. Senior Auguſtus L. Pap. Poppæum in citandis Cœlibum pœnis & augendo ærario ſanxit, *l. 3.* *Annal. c. 25.* Prætoribus ærarii publicam paupertatem quæſtis & Modum Impenſis poſtulantibus, eam curam Conſul designatus ob Magnitudinem oneris, & Remedii difficultatem, Principi reſervat, qui, & Tertullinus Trib. Pl. expetit, *lib. 4. Hiſtor. cap. 9.* Habetur autem ærarium ad retinendam Populi fidem : Colo-
niis

niis enim , Capuâ atque Nuceriâ firmatis, feftertium quadringenties ærario illatum, ad retinendam Populi fidem, *l. 13. Annal. cap. 31* : Constituuntur autem à Magistratu ærarii Præfecti , de quibus multa *d. lib. 13. Annal. cap. 29*. qui postea Prætores ærarii apud Romanos vocati, *l. 4. Hist. cap. 9*. Hi si malè tractant pecuniam publicam , damnandi, exemplo P. Vitellii *l. 5. Annal. c. 8. S. Marii l. 6. Ann. c. 19*. Non autem Ærarium ambitione exhauriendum, nè per scelera sit supplendum , *l. 2. Annal. c. 38*. Interim miseris & afflictis ; pecuniâ publicâ succurrere , regium . Dura E. responsio Hortolo data, à Tiberio, *d. l. 2. Ann. c. 38*. cum tamen tribuerit pecunias ex modo detrimenti iis , qui convulso apud Fidenam amphitheatro , damnum cæperunt , *lib. 4. Annal. c. 63*.

§. 12. Res cæteræ succedunt, suntque illæ benè ordinandæ vel quoad Necessitatem, vel quoad Voluptatem.

§. 13. Quoad Necessitatem sunt Ædificationes Urbium, quæ si fiunt dimentiis Vicorum ordinibus , & latis viarum spaciis, meliores , atque si domûs nullâ distinctione, nec passim erectæ *l. xv. Annal. cap. 43*. In his autem ædificationibus Utilitatem publicam & Decorem spectare debemus ; *d. cap. 43*. Illa haberi potest , præcipuè *sec. Aristot.*

Aristot. 7. *pol.* 4. si ædificationes fiunt πρὸς τὴν πόλιν ; si struuntur in loco παντοφώρῳ. πλὴθὺς καὶ μεγάθυ, si sunt τοῖς πολέμοις δυνάμεσθαι, αὐτοῖς ὅδε ὡς οὐδοῖ ; adde caput xi. ubi multa de Situ, Munitione & ornatu Urbis, quæ Tacitus videtur secutus, vel Nero in Tacito. Omnes autem ædes luxu vulgatæ inter Plebem vix ferendæ, nisi Procerum vel Regum in eo Ambitio, quæ tamen etiam debet esse temperata, Inanis E. labor Neronianæ Domûs l. 15. *Ann. c.* 42. Interim ea quæ ad decorem Urbis pertinent, non negligenda. Succedunt igitur, post ædificationes Urbium, Opera publica : qualia si quis velit ad ornatum Urbis & posterum gloriam conferre, & propriâ pecuniâ firmare ornareque, haud denegandum cum Augusto *lib.* 3. *Annal. c.* 72. In more enim optimô habetur publica munificentia : & qui hæc liberalitate, non necessitate debiti redditûs, facienda curat, munificentia suæ fructum de inscriptione Nominis suis operibus, si qua fecerit, capere per invidiam non prohibetur, l. *qui liberalitate.* 2. *ff. de operib. publ.* Vix E. Ædilium nomina ponenda, ubi sumtibus opera struuntur publicis, nisi Magistratus universus pro laboris præmiô concesserit. Si collapsa opera, certè ea reparanda, veluti Tiberius Pompeji theatrum igne fortuitô haustum extructurum

rum se pollicitus *l. 3. Annal. 72.* Si moris
 pomærium Urbis ut augeat Cæsar, termi-
 nosque Urbis propaget post prolatum Im-
 perium, ut factum tempore Romanorum
l. 12. Annal. c. 23. nec ille spernendus, cum
 Regum in eo iusta Ambitio vel Gloria variè
 vulgata. Tiberii actiones in ædificiorum
 & operum publicorum curâ videre licet
l. 6. Annal. c. 45. ex quibus forsan quid al-
 teri utile, quid gloriosum esse possit, con-
 cludi potest. Partes Civitatis Aristoteles 7.
pol. 8. credit esse *τεοφὰς, τέχνας, ὅπλα, χρη-*
μάτων διοίκησις, ἰσχυρία, κείσις πρὸς τὴν συμ-
φερόντων, καὶ δικαίων πρὸς ἀλλήλους: quas
 omnes ferè hætenus vidimus, præterquam
 quod restent Collegia, quæ si contra leges
 instituuntur, dissolvenda, *l. 14. Ann. c. 17.*
 non nisi enim ea ex Magistratus autoritate
 instituenda, *l. collegia. 3. §. 1. ff. de colleg. &*
corporib. quod supersint Commercia: quo-
 rum cura maxima Magistratui esse debet.
 Jus etenim hoc Commercii auget Impe-
 rium & Subditis & opibus. Inter Marco-
 mannos, Negociatores Romanos repertos
 scribit Noster *lib. 2. Annal. c. 62.* quos Jus
 Commercii, deinde cupido augendi pecu-
 niam, postremò oblivio Patriæ suis quem-
 que ab sedibus hostilem in agrum tran-
 stulit. Et quò locorum jam non Batavi?
 Commoda commerciorum revolvens Suet-
 tonius

tonius *lib.* 14. *Annal.* c. 33. & quantum in bellis gerendis proſit Emporium, mirâ conſtantia medios inter Hoſtes Londinium perrexit, copiâ quia negociatorum & com-
 meatuum maximè celebre: Quàm maximâ E. diligentîâ uti quærenda, ita etiam ex-
 truenda Emporia: quæſita verò & extructa unâ cum Negociatoribus defendere tena-
 ciſſimè oportet Imperantem: inde propter cæſos Negociatores bellum à Romanis in-
 ceptum *lib.* 3. *Annal.* c. 42. Æquè etiam ii ægerrimè ferunt, ubi violati tantum, *lib.* 4. *Hiſtor.* c. 65. E re igitur fœdera commer-
 ciorum, cum vicinis præſertim, vel etiam cum aliis: Ideò Tuſcis & Carthaginenſibus fuere *συμφωνία καὶ εἰσαγωγὴ μὲν*. 3. *pol.* 1x. Inde Agrippinenſes ad Tencteros l. 4. *Hiſt.* c. 65. Vectigal & onera Commerciorum reſolvimus. Sint tranſitus incuſtoditi, ſed diurni & inermes, arbitrum habebimus Ci-
 vilem & Velledam, apud quos pacta ſan-
 cientur. Poſſunt E. Negociatores alieni tranſire etiam per noſtrum regnum, ſed die, ſed ſine armis: Imò Arbitri neceſſarii, ſi pacta commerciorum ſancienda: ſed ex voluntate paciſcentium. In tranſeundis au-
 tem Mercatoribus cavendum diligenter, nè aditus Portuſque nimis accuratè iis cogno-
 ſcendos permittamus; quod Agricola in-
 tendit *cap.* 24. in Britannia, à quibus etiam
 vectigal

vestigal accipi potest pro transitu, quemadmodum pro Rheni transitu precium accipiebant Romani, *l. 4. Histor. c. 27.* Quod caput autem, semper laborandum, ut Commercia maneat libera : vel etiam, si fieri potest, in mediò bellò, ut *lib. 2. Histor. cap. 23.* legimus, nisi propter Commercia bellum, vel in iis belli expensæ : aliàs pactum hoc non adeò improbum. Supersunt tandem Coloniae, quas Princeps constituit : quomodo, Puteoli Jus Coloniae & cognomen tum à Nerone adipiscuntur, *lib. 14. Annal. cap. 26.* Ubi autem Princeps Colonias vult constituere, deducat universam Gentem cum suis familiis & Necessitudinibus : sic enim consensu & caritate Rempublicam efficient. Quando enim Nero *l. 14. Ann. cap. 27.* non ut olim, universas legiones, cum Tribunis & Centurionibus, & suis cujusque ordinis militibus deducit, sed ignotos inter se, diversis Manipulis, sine Rectore, sine affectibus mutuis, quasi ex alio genere Mortalium repente in unum collecti, Numerus magis quàm Colonia. Deduci autem debent conjugis suscipiendis & alendis liberis sueti *d. l. 14. Annal. c. 27.* in agros etiam captivos, seu subsidium adversus rebelles, & imbuendis sociis ad officia Legum, *l. 12. Annal. c. 32.* in quibus actionibus prudentissimus Artifex Agricola habetur

betur c. 21. in *Agric.* quem omninò lege & applica. Firmantur ita Coloniae, si Veterani, si ad retinendam Populi fidem opes adduntur, ut in Coloniais Capua atque Nuceria, l. 13. *Annal. cap. 3* 1. si miscentur per matrimonia, alienigenae cum Indigenis, exemplo Militum Romanorum lib. 2. *Hist. cap. 80.*

§. 14. Res quoad Voluptatem benè ordinandae sunt Ludi: indè quæritur, an in Republica tolerandi? Graviter queritur Pop. Rom. lib. 14. *Annal. c. 20.* ubi quinquennale ludicrum Romae institutum; abolitos paulatim patrios mores, funditus everti per accitam lasciviam; ut, quod usquam corrumpi aut corrumpere queat, in urbe visatur, degeneretque studiis externis Juventus, Gymnasia; & ocia, & turpes amores exercendo. Interim, si à Magistratu discernuntur in honorem Principis, ut l. 3. *Annal. c. 64.* in memoriam Augusti, lib. 1. *Ann. c. 33.* non rejiciendi; ut tamen ii privatorum sumptibus peragantur, minimè permittendum cum Tiberio lib. 1. *Annal. cap. 15.* sed ex ærariò pecunia decernenda. Aliàs contra Majestatem Imperatoriam. Si Populus tales voluptates quærit per Ludos, civile, indulgere cum Augusto lib. 1. *Ann. cap. 54.* si præprimis ex abundantia pecuniæ, vel municipali ambitione, non ex sordida merce

merce instituuntur *l. 14. Annal. c. 62.* Ubi tamen non minus tali largitione , quàm corripendis pecuniis subiecti affliguntur, & Proceres, quæ libidine delinquant , ambitu propugnant , justè prohibentur Spectacula Gladiatorum vel Férarum *l. 13. Ann. c. 31.* sin minus ; spectacula talia per omnes annos celebranda , pecuniâ eorum , qui Quæsturam adipiscerentur , censet P. Dolabella *l. xi. Annal. c. 22.* sed ex voluntate , *l. 13. Annal. c. 5.* Breviter, ubi Spectacula, Orationum, Militum, Vatum victorias & Virtutum præmia decent , ubi Incitamentum ingeniis afferunt , non grave studiis his honestis & voluptatibus concessis aures imperitare, *l. 14. Annal. c. 21.*

§. 15. Res mortem singulorum considerantes sunt Poenæ & Exequiæ : Illæ in Mortem nonnunquam afficiunt , hæ in Mortem affectum sepeliunt.

§. 16. Sine divisione Poenarum hōc locō eas in Genere tantum pro Ratione Statūs Considero. Nonnunquam autem hæ magis bonō exemplō infliguntur , quàm concessō jure, *l. 1. Annal. c. 38.* Cæterum gradus illarum prudenter exponit Seneca *l. 1. d. Iræ c. 5.* dicens : Legum Præsidem civitatisquē Rectorem decet , quamdiu potest, verbis & his mollioribus , ingenia curare : transeat deinde ad tristiores orationem ,
quā

quà moneat adhuc & exprobrat : novissimè ad pœnas , & has adhuc leves & revocabiles decurrat : ultima supplicia sceleribus ultimis ponat, ut nemo pereat , nisi quem perire etiam pereuntis intersit. Sint igitur pœnæ infligendæ justæ , ut *l. 13. Annal. c. 44.* pœna talis in Octavio Sagitta Homicida : sint ex utilitate publica , monente Nostro *Lxv. Annal. cap. 44.* nè sint intempestivæ : Felix apud Nost. *l. 12. Annal. cap. 54.* intempestivi : remediis delicta accendit ; Infligantur autem moderatè , nè lenita , nevé asperata crimina videantur , *lib. 2. Annal. cap. 29.* prout prudens moderatur pœnam Silani Tiberius *l. 3. Ann. c. 68.* qui etiam, ut molliret invidiam , Serenum more majorum puniendum , intercedit , dum Ille quædam contumacius , quàm tutum apud aures superbas & offensionis proniores , addidit *l. 4. Ann. c. 30.* Infligantur secundum proportionem Geometricam ; vix E. pœna Cæciliani justa, cum hic sanctissimis Arruntii artibus dignitate Ultionis æquatur *lib. 6. Annal. c. 7.* Infligantur ad Exempla Majorum , si circumstantiæ aliud nihil suadent magis ; prout decernit Tiberius in Varilia , *l. 2. Annal. c. 50.* & Albucillâ *l. 6. Annal. cap. 47.* sed ubi animus dolosus : insidiæ in Rempublicam consilia cædis adversus Imperatorem puniantur, clamat Terentius *l. 6. Annal.*

Annal. c. 8. qualis etiam in Muliere, in Matre, propter quem & illa punienda, *l. dict. 6.*

Annal. cap. 49. Mitigandæ tamen etiam poenæ; vel ob memoriam Majorum; quomodo Marcellum majorum memoria & preces Cæsaris poenæ magis, quàm Infamiae exemere, *l. 14.* *Annal. c. 40.* & Plautio Laterano ob patruum egregium meritum mors remittitur *l. xv.* *Annal. c. 38.* vel quia sponte fatetur crimen, cum Paconiano, *lib. 6.*

Annal. c. 3. & M. Terentio, *cap. 9.* vel quia Vir dignationis præcipuæ, ut Silanus, *lib. 3.*

Annal. c. 66. & seqq. vel quia coactus peccet, nisi sint nimis magna delicta: sponte enim tum an coactus peccet, nihil interest, præcipuè si Vir nullius notæ, Histrio, *l. x i.*

Annal. cap. 36. vel quia alicujus meriti, ut Filius Pisonis *l. 3.* *Annal. c. 16.* vel quia in

gratia Principis, & cujus gratiæ & precibus nihil non concedendum, *d. l. 14.* *Ann. c. 40.*

& *l. 13.* *Annal. c. 22.* exemplum in Parido: sed probè videat, nè sanguinem Nocentium

in suum derivet caput Princeps, nè Gratiam prodesse velit regiam ingentibus flagitiis. Ut

mitigandæ nonnunquam poenæ: ita raro extendendæ; gensente etiam Tiberiô. in Pi-

sonis Filiô *l. 3.* *Annal. c. 17.* Durum E. cum in reliquos Sejani liberos advertitur, *lib. 5.*

Annal. c. 8. & cum Puella à Carnifice laqueum juxta compressa, obliquis faucibus in

Gemonias abjicitur. Inhumanum Supplicium. Sed num ob unum cæsum, licet is Dominus, quadringenti cædendi? Ita factitatum legimus, *lib. 14. Annal. c. 42.* Et quanquam lex talis sancta, *l. 13. Ann. c. 52.* vix tamen tam amplè interpretanda, præsertim in pœnalibus. Princeps autem tandem ne spectet supplicia. Nero, licet tyrannus, tamen his subtraxit oculos, & jussit scelera, non spectavisse præcipua sub Domitiano miseriarum pars erat, videre & aspici *cap. 43 in Agric.* Princeps non irritatus suppliciis, crudelior habetur, exemplo Tiberii *lib. 6. Annal. c. 19.*

§. 17. In Mortem sive honestam, sive violentam affecti sepeliri debent; inde Exequiæ celebrantur, sortis humanæ commercium, *l. 6. Annal. c. 19.* Sed num etiam damnatis? Negari videtur *l. v. 1. Ann. c. 29.* dum cæ tantum his, qui de se statuerunt, concessæ: verum, si petitiæ & permissæ, non denegandæ humationes secund. JCum, *l. 1. ff. de cadaver. puni.* si vir fuit præcipuus, ut Gallus Asinius *l. 6. Ann. c. 23.* Hæ autem exequiæ ignominiosiores paululum & minus solennes; dantur autem etiam solennes Nobiliûm; ut Junia *l. 3. Ann. c. ult.* cujus funus laudatione pro rostris, cæterisque solennibus per viginti clarissimarum Familiarum Imaginibus antelatis cohonestatum;

statum : ut L. Antonii , cujus supremis habitus honor , ut ossa per decretum Senatûs tumulo octaviorum illata, *l. 4. Ann. c. 44. Juliae lib. 5. Annal. cap. 1. & 2.* cujus Funus etsi modicum , laudata tamen pro rostris à C. Cæsare Pronepote Pisonis , qui publico funere ex decreto Senatus celebratus, *l. 6. Annal. c. 11.* Solennia regaliûm exequiarum in Augusto videre licet, *l. 1. Ann. cap. 8. & 11.* cui templum & cœlestes Religionès decernuntur ; ut & in Claudio *l. 12. cap. ult.* cui etiã cœlestes honores decernuntur , funus censorium , Consecratio , Laudatio, *l. 13. Annal. c. 3.* in Poppæa , cujus corpus , regum externorum consuetudine , differtum Doribus , postquam ductæ publicæ exequiæ , tumulo Juliorum inferitur , & laudatur à Marito ipso. Benè autem Princeps etiã , ubi commodum est , it exequias mortuis Proceribus : Rex quidem Galliarum tales exequias non it, sed spectat, Tiberiusque publico abstinet *l. 3. Ann. c. 3.* inferius Majestate ratus , si palàm lamentaretur. Verum inter Gallos mos hic regius : hic aliã habebat causam , dicente Nostro nè omnium oculis vultum ejus scrutantibus falsus intelligeretur ; dolo enim Tiberii peremtus credebatur Germanicus. Tantum etiã quoad Res ciyiles ?

III. *Ratione Actionum Civilium.*

1. *Actionum civilium Divisio.*
2. *In regno inchoato qualem respectum habere debeat Princeps.*
3. *Respectu Principis varia dantur monita & precepta: ut & respectu aliorum, Exterorum, Populi, Militum.*
4. *Fundatum Regnum quales per Virtutes, & quomodo regatur.*
5. *Regnum turbatum datur, & quæ circa id observanda Regula.*

§. 1. **S**uperfunt actiones, quales vel sunt in regno inchoato, vel fundato, vel turbato.

§. 2. In Regno inchoato respectum habere debet Princeps vel sui ipsius, vel Aliorum.

§. 3. Respectu sui ipsius vitet magna & odiosa nomina, quomodo Nomen Patris Patriæ rejicit callidus Tiberius *l. 1. Annal. cap. 7* 2. qui & illos acerbè increpuit, qui divinas occupationes, ipsumque Dominum dixerunt, *l. 2. Annal. c. 87*. Ita Maroboduus, cum Regis Nomen sumsit, invisus factus, *d. l. 2. Annal. c. 44*. Secus Augustus fecit, qui principio regiminis solò Tribuni-
ciò jure contentus *l. 1. Ann. c. 2*. Satis prudenter, ut videre licet *l. 3. Ann. c. 56*. Interim

terim paulatim insurgens munia Senatûs, Magistratum, Legum in se trahat, *d. lib. 1. Ann. c. 2.* ut & potestatem, honores, Nobilitatem, Militiam dandi, cum Tiberio *lib. 4. Annal. c. 6.* præcipuos vel ditet, vel removeat, *lib. 1. Ann. c. 2.* cum Augusto & *lib. 1. Hist. 71.* cum Othone : Clientes suos ornet honoribus vel provinciis, *l. 3. Ann. c. 2.* Quæ vult, nolle se simulet ; veluti Augustus omnia specie recusantis flagrantissimè cupit ; Tiberius denegat regnum, quod tamen appetit *l. 1. Annal. c. 11. & 13.* Popularia omnia affectet, & Clementiam exerceat ; prout *cap. seq.* de ratione Statûs in regno inchoato §. x. plura dixi, & plurima legere possumus *l. 1. Annal. c. 1. & seqq.* ubi Augusti actiones accuratè describuntur & à Politico notantur.

§. 4. Respectu aliorum consideratæ Principis actiones sunt vel quoad Senatum & Proceres ; quos Tiberius largitionibus & precibus exolvit sordidis priusquàm aliquid facit, *lib. 1. Annal. c. 15.* & tunc cuncta per Consules incipit, tanquam vetere Republicâ & ambiguus imperandi : omnia tanquam adepto Principatu facit, sed nusquam cunctabundus, nisi cum in Senatu loquitur *l. 1. Annal. c. 7.* Ita Nero etiam hos mores induit *l. 13. Annal. c. 4.* Quoad Exteros Modestia Augusti commendatur *l. 1. Ann. c. 9.*

quoad Populum cura Annonæ, *d. l. 1. Ann. cap. 2.* cui interim tamen, etsi quædam Studiis tribuum facta, Jus ademptum, quale queruntur inani rumore *l. 1. Annal. c. 15.* quoad Milites, hos sibi donis devinciat, *l. 1. Annal. c. 2.* neque alteri concedat hanc potestatem, monente Tiberio, *l. 3. Ann. c. 6.* Ita Nero, licet omnia permittat Patribus *l. 12. Annal. c. 4.* tamen se mandatis exercitibus consulturum profitetur, Ubi hanc potestatem adeptus, Amicos Duces præficiat cum Agrippina, *l. 12. Ann. c. 42. &* si alii inter Milites accepti, removeat. Angitur Tiberius, quod largiendis pecuniis & missione festinata favorem militum quæsi-
verit Germanicus *lib. 1. Annal. c. 52.* idè eum subdolè fueris legionibus abstrahit, *l. 2. Annal. c. 5. & 26. &* specie honoris amolitur, *d. l. 2. Ann. c. 42.* Ita Agricola à Domitiano, *c. 39. in Agric.* Corbulo à Claudio revocatus, *l. x1. Annal. c. 20.* Usque adè in quem studia Militum inclinant, retrahendus ille, præprimis, si æmulationis suspectus, qualem per nomen Obsidum amovet Vologeses *l. 13. Annal. c. 9.* Inter-
eà retractus promissis novis detinendus: Syria quidem P. Antejo destinata, sed, variis mox artibus eluditur, *l. 13. Ann. c. 22.* & tandem Syriæ administrandæ imagine. Ælius Lamia exolvitur, *lib. 6. Annal. c. 27.*
cui

cui tamen non permiffa Provincia Dignationem addidit, & Blæſo negatus honor gloriam intendit, *l. 4. Annal. c. 26.* Si tamen fieri poteſt, ex ra Ordinem honores promittat, quod Claudius facit, *l. 13. Ann. c. 29.* Satis civilia omnia, quæ habet Noſter; circa quæ Judicium meum ſuſpendo, & Tibi ſaltem ea narro, explico, penſitanda relinquo

§. 4. Fundatum Regnum regitur vel per Virtutes, vel per Species virtutibus ſimiles, *l. 15. Annal. c. 48.* Si enim Imperans, cum Corbulone etiam ſpecie inanium validus, & per hæc moderatur Populo, inanem etiam cum Valente, *l. 2. Hiſt. c. 30.* apifeitur Favorem. Benignitas animi, Vigor ætatis, Proceritas corporis Studia vulgi alliciunt, & Regimen, ſi non ſolidant, provehunt tamen obliquò velò. Quod Virtutes concernit; eſt inter has Temperantia. Luxus E. veſtium & Conviviorum exterminandus è Republica, pro quo diſſerit Gallus Aſinius *l. 2. Ann. c. 33.* ſed Tiberius *l. 3. Ann. c. 52.* illum reprehendit, Tacitus deplorat, cum navibus & caribus vjta Populi committitur *l. 12. Annal. c. 43.* Africam & Ægyptum propter com meatûs exercendo. Ubi autem luxus exterminandus, penſitator ſit Magiſtratus, an coërceri poſſit, & an coërcitio plus damni in Rempublicam latura, quàm

indecorum adtreſtare, quod non obtinere-
tur, vel retentum, ignominiam illuſtrium
Virorum poſceret, *d. lib. 3. Annal. cap. 52.*
Aliàs Imperantes Pudor, Pauperes, Neceſſi-
tas, divites ſatias in melius mutabit. Vide-
tur autem optimus modus luxum coërcen-
di; vel ſi magnitudo formæ & luxûs, ſi non
exitio, caro tamen precio: vel ſi novi ho-
mines aut jejuni ad honores leguntur Sena-
tûs, qui ſic domeſticam parſimoniam infe-
runt: vel ſi Autor aſtricti Moris Magiſtra-
tus: obſequium inde in eum & æmulandi
amor validior, quàm pœna ex Legibus &
Metus: vel ſi lex ſumtuaria cum plenô effe-
ctu ſancitur: Miſerum, ubi Ædiles diſſe-
ruſſent, ſperni ſumtuariam Legem, vetitaque
Utenſilium precia augeri indies: nec me-
diocribus remediis ſiſti poſſe, *lib. 3. Annal.*
c. 52. niſi fortè rebus cunâis ineſt quidam
velut Orbis, ut quemadmodum tempo-
rum vices, ita merum vertantur, notantèr
Tacitus l. 3. Annal. cap. 55. Mutantur cum
Temporibus Formæ. Ad Temperantiam
etiam pertinet coërcitio libidinum foemi-
nearum: improbo E. morem Romanorum
lib. 2. Annal. c. 85. qui Meretrices admisère,
cum ſatis pœnarum in ipſa profeſſione fla-
gitii crediderint: improbo Lupanaria &
Diverticula, quæ veſte ſervili Nero *lib. 13.*
Annal. cap. 25. pererravit. Si præſertim in
multo-

multorum honestorum Virorum prædiis
 exercentur, ut loquitur *l. 27. §. ff. de here-
 dit. petit.* Post Temperantiam Liberalita-
 tem addo, quæ exercenda à Principe per
 honesta, præeunte Tiberio *l. 1. Ann. c. 75.*
 ubi etiam honesta Innocentium paupertas
l. 2. Annal. cap. 48. Imò licet divites, licet
 generosæ Stirpis Homines, ubi Principem
 adeunt, comitèr excipiendi & liberalitate
 regali augendi, faciente Tiberio *l. 3. Ann.
 c. 8.* maximè afflicti, qui refovendi, autore
 Tiberio *l. 2. Annal. c. 47.* quos si sine ambi-
 tione aut proximorum precibus juvat, fa-
 ma in Populum, *l. 4. Annal. c. 64.* Neque
 contra Rationem Statûs Pensionem an-
 nuam dare, cum habeamus præeuntem Ne-
 ronem *l. 13. Ann. c. 34.* vel ut honor no-
 bilis Familiæ augeatur, vel ut accipiens ob-
 ligetur: Per luxum avitas opes dissipanti
 vix succurrendum, licet Nero faciat *d. c. 34.*
 Ipse autem Princeps nè sit avarus; quomo-
 do adversus pecuniam Tiberius satis firmus
 laudatur *l. 3. Annal. c. 14.* Magnifica hujus
 largitio in publicum, & circa hanc suetæ
 actiones *l. 2. Annal. c. 48.* habentur, non
 sine Imitamine glorioso uniuscujusque Im-
 perantis. Parcus tamen sit in honoribus
 conferendis: pervulgatis triumphi insigni-
 bus nullum ex eo decus, dicente Nostro
l. 13. Annal. c. 53. Et olim cum Romana

civitas Exteris donaretur , rarum fuit , nec nisi Virtuti precium *l. 3. Annal. c. 40.* Si quis tamen honorem promeruit , non denegat : cum etiam denegatus honor splendidior , *l. 3. Annal. c. ult.* Ita Galliæ Narbonensis ob egregiam in Patres Reverentiam certa privilegia data *lib. 12. Annal. cap. 23.* Moris etiam , exteros Legatos honoribus afficere ; qui nec hodiè intermissitur , & à Nerone observatus legitur *lib. 13. Annal. cap. 54.* Succedit Clementia ; quam nimis amplam contestatur Germanicus Pisoni *l. 2. Annal. c. 55.* secus Bardanes , qui quia ferocior , ideò subjectis intolerantior , *lib. 12. Annal. c. 20.* Consistit ea etiam in eo , ut ne Princeps Populi oculis se subtrahat. Licet enim Velleda *l. 4. Hist. cap. 63.* aspectui arceretur , quò venerationis plus inesset ; & Majestas sæpius spectata vilescere credatur multis : vix Ego credo , cum Amor Populi , quem aucupari debet Princeps , ex Visu , ex Radiis oculorum regalium. Ipse Deus habet *παραδρξες ὀφθαλμοῦ*. Justitia suadet Principi , nè ipse ladat Subditos ; indè adversus Neronem seditio , contumelias ultum volens *l. 15. Annal. c. 49.* ut capiat partes nocentes & puniat : Ubi nihil interest dolò bonò per Ministros id fiat , an vi publicâ , si modò hanc Ratio status permittit. Quomodo Agrippa captus , docet *lib. 12. Annal. cap. 39.*

cap. 39. quomodo Rheſcuporis, *d. l. 2. Ann.*
c. 66. Ne munimenta ſtruat in alieno ſolo,
 niſi hoc jure belli occupatum : ubi tamen
 vix etiam conſultum. Templum Claudio
 ſacrum inter Trinobantes quaſi Arx æternæ
 Dominationis aſpicitur : ideò tumultuan-
 tur *l. 14. Annal. c. 31.* Neque ipſe Rex Jus
 muniendi per avaritiam temporum vendat
 cum Claudio *l. 5. Hiſtor. c. 12.* ſi poteſt eſſe
 pervicaciſſimorum Refugium : Indè ne juſ-
 ſa exuant. Cives ſeditioſi, permiſſo Jure
 muniendi, præſidium immuniat cum Cor-
 bulone, *l. x1. Annal. c. 19.* Sed Juſtitia ci-
 vilis num attendit Præſcriptionem ? Scili-
 cet Nero uſurpata concedit proximo cui-
 que Poſſeſſori, diutinâ licentiâ & Injuriâ,
 quaſi jure & æquo nitenti, *lib. 14. Annal.*
c. 18. optimè, ob litem terminandam & bea-
 tam poſſeſſionis cauſſam. Tandem Veritas
 addenda, quæ viſu & morâ, falſa autem fe-
 ſtinatione & incertis valeſcunt, *l. 2. Annal.*
cap. 39. tempore autem & ſpatio vaneſcunt.
d. l. 2. cap. 82. optimum E. Eſt rumoribus
 relinquare tempus, quò ſeneſcant, ſi inno-
 centes abolendis iis impares, *d. l. 2. Annal.*
c. 77. Tiberius immotus adverſus eos ce-
 lebratur, *l. 1. Ann. c. 47.* & ſpernendis ru-
 moribus validus, *l. 2. Annal. c. 10.* niſi ſint
 ſiniſtri de Principe, qui coercendi, *l. 1. Ann.*
cap. 74. Dum Populus in theatrô licentiùs

efflagitat, quàm solitum adversus Imperatorem, castigatur priscâ severitate per compositum SCtum, l. 6. *Ann. c. 13.* Sed quid de Facetiis; num eæ licitæ? Certè ludibria quidem seriis permiscere cum Tiberio l. 6. *Annal. c. 2.* quandoque licet, sed cave, sis dicax, & in Principem acerbis facetiis irrideas: harum enim apud præpotentes in longam memoria dicitur, l. 5. *Ann. cap. 2.* quæ etiam, ubi multum ex vero trahunt, acrem suâ memoriam relinquunt, lib. 15. *Ann. c. 68.* Sales probantur, sed cum Sale. Pertinet ad Veritatem, facti promissio: inde quæritur, num, quod tumultuantibus promissum, sit servandum? Quod facit Tiberius lib. 1. *Annal. c. 36.* idque Jure meritò. Omne enim promissum, quale quale, cadit in debitum, & quia hic metus majoris periculi, ideò vitandus: Plura de his §. sequent. ubi de Seditionibus. Cæterum quod tali tumultu receptum, extraordinarium est: ut proinde proximæ seditionis malè consultâ, l. 1. *Annal. c. 36.* quibus sexdecim stipendiorum finem, expresserant, abolita in posterum, optimè. Denique veritatis, cui adulatio officit, per probra saltem gnarus fieri ingratum Principi, quod ex Votieni pœnâ l. 4. *Ann. c. 42.* colligitur, etsi velle simulet l. 6. *Ann. c. 38.* Néc prosunt blanditiæ, pessimum veri affectus Venenum: &
 asse-

assentatio, quæ sine affectu adversus quemcunque Principem peragitur, dicente Galba *l. 1. Histor. c. 15.* In utroque casu Veritas titubat: Ideò melior via ad indagandam vel propagandam eam quærenda. Nec ea ex longinquo certa; cum ea soleat vel in deterius crescere *lib. 2. Annal. cap. 82.* vel in majus *l. 4. Annal. c. 23.* cujus intelligens satis Corbulus *l. 13. Ann. c. 8.* qui ideò bellum urget. Præstat autem in genere sub fide & silentio Veritatem habere, atque plenò ore dilatare in omnes subditorum animos: Respublica enim Taciti, tacita volvit consilia & Veritatem sub involucris habet, non explicat, nisi celeri motu, & prævisa festinatione.

§. 5. Regnum turbatum habetur per Seditionem, quæ ferè denunciatur per prodigia, imminentium quæ malorum Nuncia *l. 15. Annal. c. 47.* mutationem rerum in deterius portendunt, *l. 12. Ann. c. 64. & 43.* inter quæ etiam habetur Cornetes, *lib. 14. Annal. c. 22.* Causa autem præcipua, Tacito *DE Û M l. 4. Annal. c. 1.* nobis, Dei Ira. Secundæ causæ sunt Superbia, Odium Accolarum, domesticæ Discordiæ *l. 12. Ann. cap. 29.* aliæ. Atque exacerbatis Seditiosorum animis, plerumque illi, si desperant salutem, cum Icenis *l. 12. Annal. c. 31.* conscientia Rebellionis multa & clara facinora faciunt;

faciunt : quomodo etiam Britanni arma tenent in *Agric. cap. 16.* conscientia defectionis. Vel igitur, ubi innotescit Seditio, dissimulanda : veluti Agricola Successor & Ultor tumultuantis Legionis *cap. 7.* electus rarissimâ moderatione maluit videri invenisse bonos, quàm fecisse : vel citò huic resistendum : Nihil enim in discordiis civilibus festinatione tutius, ubi factò magis quàm consultò opus est, *lib. 1. Histor. c. 62.* ita ut primores tollantur, quomodo Antiochus, postquam Barbarorum copias dissociasset, Tresoborem paucosque primores tumultuantes interfecit, cæteros, clementiâ composuit, blandimentis adversus plebem, fraude in Ducem civiliter usus *l. 12. Annal. cap. 55.* vel reliqui clementiâ aut perprecium demulceantur *l. 1. hist. c. 18.* Non autem necessarium, ut ipse Imperator semper præsens sit, si potest ea per Legatos componi, eorumque fide & virtute tolli : non enim decorum Principibus, vel se vel Rempublicam sic in discrimen dare, aliudque majus requirit Imperii magnitudo, dicente Tiberiò *l. 3. Annal. c. 47.* & monente eodem *l. 1. Annal. c. 47.* Alias ubi civilia arma, deforme gladiatorum auxilium etiam severis Ducibus usurpatum, *l. 2. Histor. cap. 11.* & quandoque Comes licet esse rebellium, quò plus auctoritatis insit consiliis,

illis, ubi Seditio mitescit ; quod Spurius
facit *l. 2. hist. c. 18.* Solet autem plerumque
fieri in Seditioe, ut in re turbida, ut omnes
præcipiant, nemo exequatur, *l. 3. hist. c. 73.*
ideò semper ille laudatus, qui tumultuan-
tium animos compescuit dignò tempera-
mento. Conversis autem ad civile bellum
animis externa sine curâ habentur, *lib. 1.
hist. c. 79.* & cave, quisquis es Incolarum,
publica hæc mala veritas ad occasionem pri-
vati odii, *l. 15. Annal. c. 73.* Nefas, & tibi
aliquando nociturum hoc tentamentum
crede.

C A P U T IX.

De Formâ Status: sive de Ratione.

N O T A.

1. Ratio num Forma Status?
2. Disputant de Ratione Status quid sit,
multi.
3. Ratio quid? & quomodo aliâs Ratio Sta-
tus vocetur.
4. Ratio Status quoad Nomen & Rem in
Tacito.
5. Dividitur Ratio Status.
6. Rationis Status Definitio.
7. Examinatur, num Ratio Status sit Pru-
dentia.
8. Ratio

8. *Ratio Status attendit Rempublicam.*
9. *Ratio Status in Temperamento Reipublice consistit.*
10. *Temperamentum hoc debet esse civile : & quid civiliter temperare Rempublicam apud Politicos, & præprimis apud Tacitum.*
11. *Ratio Status quatuorplex ratione Rerum publicarum.*
12. *Cause Rationis Status vel generales cum Statu ipso, vel speciales, & Quæ?*
13. *Rationem Status facit Locus.*
14. *Populus.*
15. *Tempus.*

§. 1. **Q**uid sit Status, satis superque supra explicavimus : superest adhuc forma Status, nempe quomodo ille formandus. Formam autem dedimus Rationem : hæc enim facit, ut sit Status, & quod est Status, per hanc est.

§. 2. Quid autem sit Ratio Status, disputant variis argumentis Politici. Satis prolixus est in enarrandis Definitionibus Rationis Status Hippolythus à Lapide, *sect. 2.* quò Lectorem remitto ; nos primò Verba ipsa, post rem contemplabimur.

§. 3. Intelleximus abunde Statum in antecedentibus Capitibus, sequens, ut pensitemus Rationem. Cicero *lib. 2. Tuscul. quæst.* Ratio est Domina & Regina omnium, quæ
con-

connexa per se & progressa longius fit Virtus, imperans parti animi, quæ obedire debet, ut Servo Dominus, Imperator Militi, Parens Filio; Lux & Lumen Vitæ, *lib. 4. Acad. question.* Motus celer Cogitationis, acumen, solertia, quam Rationem vocamus, *l. 3. de Natur.* Deorum, quæ cum adolescit, Sapientia est, *lib. 1. de LL.* Ea summa Ratio est & Sapientia bonis civis, com-
moda civium defendere, non divellere, atq; omnes eadem æquitate continere: *Cicer. lib. 2. Officior.* Sic lætiores refert Tiberium *Tacit. lib. 2. c. 64.* quia pacem Sapientia firmaverat. Ita *lib. 2. hist. c. 25.* Paulinus describitur cunctator Naturâ, & cui cautâ potius consilia cum Ratione, quàm prospera ex casu placuerunt. Et quanquam Ratio etiam Modum denotet, ut videre licet *lib. 3. Ann. c. 21. & lib. 1. c. 6.* hic tamen pro Prudentia sumi, quis non videt? Quæ enim Ratio & Consilium, Artes sunt Ducis propriæ, inquit Antonius, *lib. 3. Hist. cap. 20.* ea etiam est Statûs seu Reipublicæ qualificata. Vocatur Ratio Rerum, *lib. 1. Hist. c. 83.* Virtus, Senecæ *epist. 74.* Modò latius Virtus funditur. Regna, Urbes, Provincias temperat, fert leges, colit Amicitias, inter propinquos liberosque disponit Officia. Dicitur Sapientia Tacito *lib. 1. Annal. c. 28.* Ubi rebelles Milites, languesciente Lunâ perculû:

câ inclinatione utendum Cæsari ratus, & quæ Casus obtuleret, in Sapientiam vertenda: quæ Sapientia prævisa, Germanicus disferit, *lib. 2. Annal. c. 14.* Motum Orientem: non nisi Germanici Sapientiâ componi posse, subdolè docet Tiberius *d. l. 2. Ann. c. 43. & c. 64.* Sic dicitur, quod Sapientibus quietis & Reipublicæ cura, *lib. 1. hist. c. 88.* Ita Prudentes in Concreto Sapientes & callidi temporum vocantur; *lib. 4. Annal. c. 33.* Quæ Vitellius beneficia dabat immodica, ea Sapientes cassâ habeant. *l. 3. hist. c. 55.*

§. 4. Diximus supra *cap. 1. §. 5.* Rationem Status jam tùm Aristoteli notam fuisse: ipsa verba Latina in Tacito fundata, & ex hoc Rationem Status erutam credo & comprobo. Ita *lib. 1. Hist. c. 4.* notanter: Cæterùm antequam destinata componam, repetendum videtur, qualis Status Urbis, quæ Mens Exercituum, quis habitus Provincia- rum, quid in toto terrarum orbe validum; quid ægrum fuerit, ut non modò Casus Eventusque Rerum, qui plerumque fortuiti sunt, sed Ratio etiam, causæque noscantur. Eidem etiam dicitur in Statu militari Ratio belli, *lib. 3. Hist. c. 51.*

§. 5. Videtur autem Rationem Status aliam esse corruptam, aliam rectam. Ita est eorum, qui non observatâ Justitiâ, cæterisque Virtutibus Politicis omnia pro Domina-

minatione & augenda per fas & nefas potentiâ, moliuntur; de quâ dixi *cap. 5. § 6.* Vera autem Ratio Status est, quæ illesa Pietate & Justitiâ, secundum Prudentiam civilem, Rempublicam moderatur, qualem Saniores Politici observant.

§. 6. Talem igitur ex Taciti §. 4. adductis verbis facio Definitionem Rationis Status: Ratio Status est Prudentia Rempublicam civiliter temperandi.

§. 7. Placet Definitionem examinare. Dicimus Rationem Status esse Prudentiam. Ratio est Arbitra bonorum & malorum, ut Seneca scribit, *epist. 66. med.* Prudentia etiam est Cognitio eorum, quæ Homini, quæ Reipublicæ obvenire possunt bona & mala, ut patet ex Ethicis. Errant proinde, qui vel per Jûs Dominationis, vel per extraordinarium Remedium, vel per certum quendam politicum Respectum ad Rempublicam Rationem Status definiunt. Jura Dominationis contra Jus commune asserunt multi; at Ratio Status non contra Jus commune, sed tantum in Ejus temperamento. Qui extraordinarium credunt Remedium, illi omnem Rempublicam extraordinario modo regendam statuunt; absurdum. In ordinario etiam Modo Rempublicam regendi fundata Ratio Status: sequeretur enim alias, sine Prudentia & Ratione posse regi
ordi-

ordinariô modô Rempublicam. Iterum absurdum. Qui certum Respectum ad Rempublicam dicunt, certæ Rei Rationem Status tantum attribuunt, quæ universæ Reipublicæ attribuenda. Nec respicit Ratio Status, sed temperat Rempublicam. Prudentia format Respectum illum ad Rempublicam, an bonus vel malus, E. non est ipsa Ratio Status, quæ hunc Respectum dirigit: E. nec ejus Genus, quale sub se hoc modo Rationem Status comprehendere nequit.

§. 8. Ratio hæc Status attendit Rempublicam principaliter, & non casus quosdam singulares tantum incidentes, ob quos novum inchoandum Regimen, vel Imperii nova Dispositio deliberanda. Tumultuantibus Exercitibus credit Tiberius periculosam Severitatem, flagitiosam Largitionem, & seu nihil Militi, seu omnia concederentur, in ancipiti Rempublicam esse, *l. 1. Annal. c. 36.* Ita *lib. 4. Annal. c. 30.* queritur Idem, in præcipiti Rempublicam esse, si præmia Accusatoribus denegentur, quomodo & irritas Leges, credit Idem. Vide Rempublicam, quam pro Ratione Status tam curiosè pensitat Tiberius. Circa casus etiam pro tempore emergentes versari, non negandum, de quibus dicturi §. xiv. Fit verò hoc per accidens, cum per se Respublica semper consideranda.

§. 9. Con-

§. 9. Consistit autem Ratio Status in Temperamento Reipublicæ. Qui prudens est, & temperans est, *Senec. ep. 85.* E. Prudentia Temperantia. Moderationem & Sapientiam Man. Lepidi celebrat *Tacit. lib. 6. Annal. c. 27.* ut & Cerialis, cum salubri temperamento Domitianum, ut vana, (Imperium) pueriliter cupientem eludit, *lib. 4. histor. c. ult.* Cum autem Aratori aliquod onus imponitur, non omnes, si quæ præterea Facultates, sed Arationis ipsius Vis & Ratio considerata est, quid ea sustinere, quid pati, quid efficere, possit ac debeat, *Cicer. lib. 3. in Verr.* Ita Ratio Status in Republica pro Temperamento. Non in Pertinacia, sed in quadam Moderatione posita est Ratio Status, *Cicer. orat. pro Cn. Planc.* Nunquam præstantibus in Republica gubernanda Viris, inquit Idem *lib. 1. Epist. 9.* laudata est in una Sententia perpetua Mansio : sed ut in navigando Tempestati obsequi Artis est, etiamsi portum tenere nequeas : cum verò id possis mutatâ velificatione assequi, stultum est, eum tenere cum periculò cursum, quem cæperim, potius quàm eò commutatô, quò velis tandem pervenire : sic cum omnibus nobis in administranda Republica propositum esse debet. Et *orat. pro Cn. Planc.* Neque inconstantis puto, sententiam tanquam aliquod navigium ex Reipublicæ

publicæ Tempestate moderari. Ego verè hæc didici, hæc vidi, hæc scripta legi, hæc de sapientissimis & clarissimis Viris, & in hac Republica, & in aliis civitatibus monumenta nobis literæ prodiderunt, non semper easdem sententias ab iisdem, sed quascunque Reipublicæ Status, Inclination Temporum Ratio Concordiæ postularet, esse defendendas; *Id. ibid.* Habis hic clarissimè & Temperamentum & Moderamen Reipublicæ. Indè celebratur Tiberius apud *Nostr. lib. 3. Ann. 69.* quod fuerit prudens moderandi: & cui nota Vulgi Natura, & quibus modis temperanter habenda, callidus temporum & Sapiens creditur, *l. 4. Ann. c. 33.* L. Piso Pontifex nullius servilis sententiæ Autor, & quoties Necessitas ingrueret, sapienter moderans, commendatur eidem *l. 6. Annal. c. 10.* ut & *d. l. vi. Annal. c. 10.* Pater Pisonis, cui præcipua ex eo gloria, quod Præfectus Urbi recens continuam Potestatem & insolentiâ parendi graviolem mirè temperavit. Quando Idem *l. 2. Histor. cap. 5.* Vespasiani & Muciani mores describit, egregium dicit Principatus Temperamentum, si demtis utriusque vitiis, solæ Virtutes miscerentur. Manius Lepidus *l. 3. Annal. c. 50.* censet, quod Suppliciis & Remediis Principis Moderatio temperet: quomodo Helvidius Priscus Moderatione plurimè,

ra, quàm Vi perfecit, *lib. 12. Annal. c. 49.*
 secus atque Felix *d. l. 12. c. 54.* qui non pari
 moderatione egit; cuncta malefacta sibi im-
 pune ratus, quia magna potentia subnixus.
 Erravit errorem Politicum. Tiberius sa-
 pientior, qui in oratione sua, quâ Judicium
 adversus Pisonem instituit, usus dicitur Ta-
 cito meditato Temperamento *l. 2. Annal.*
c. 12. quod Caractasus *l. 12. Annal. c. 37.*
 deplorat dicens. Si quanta Nobilitas, & For-
 tana mihi fuit, tanta rerum prosperarum
 Moderatio fuisset, Amicus potius in hanc
 Urbem, quàm captus venissem. Valens, ortâ
 & compositâ seditione Militum, utili Mo-
 deratione, non supplicium cujusque popo-
 scit: ac ne dissimulans suspicionem foret, pau-
 cos inculpavit, gharus, & civilibus bellis plus
 Militibus, quàm Ducibus licere *l. 2. Histor.*
c. 29. Ubi Vectius Boldus Britannia præ-
 fuit placidius, quàm feroci Provincia di-
 gnum est, temperavit Agricola Vim suam,
 ardoremque compescuit, nè increceret, pe-
 ritus obsequi cruditusque utilia honestis
 miscere; *Tacit. in Agric. c. 8.* Ex his satis
 apparet, Statum in Temperamento consi-
 stere, quod semper mediâ viâ incedit, ita ut
 nec lædere, nec parcere videatur. Quo ob-
 servato effectus ex antea dictis perspicuus,
 & benè Imperator de *LL. Nov. 7. c. 2.* Lex
 ad humanæ Naturæ varietatem, & quod
 semper

semper venit, moderata per omnia permanet.

§. 10. Ratio Status autem temperat Rempublicam, sed civiliter, vel secundum Artes civiles. Sed quæ sunt Artes illæ civiles? Scilicet, quæ aptæ temperandis animis, ob quas Drusus laudatur, l. 3. *Annal. c. 31*. Et civilis ille, qui utrunque se Respublica dat, vel Fortuna permittit, se aut explicat, aut contrahit; ut judicat Seneca de *Tranquill. anim. c. 3*. Tacitus lib. 1. *Annal. c. 33*: de Germanico dicit; quod ipsi fuerit civile Ingenium, (quale Regnantibus in aliis sui similibus minimè placere credit Idem lib. 2. *Annal. c. 82*. atque optimè) mira Comitatus & diversa à Tiberii Sermone, vultu, adrogantibus & obscuris. De Tito l. 2. *Hist. c. 5*. dicit, quod Natura atque Arte compositus allciendis etiam Muciani Moribus, quod Tribunos Centurionesque & Vulgus Militum Industriâ, Licentiâ, per Virtutes, per Voluptates, ut cuique Ingenium, adsciverit. Itali civilitas l. x 1. *Annal. c. 16*. describitur, quod Germanorum Rex, nullis discordiis imbutus, pari in omnes studio egit, modò Comitatem & Temperantiam nulli invidiam, sæpius Vinolentiam ac Libidines, grata Barbaris usurpans. Ita Augustus l. 1. *Ann. cap. 54*. civile rebatur misceri voluptatibus Vulgi: & meritò Populum mollitèr habuit,

buit, cum Princeps novum Regimen firmaret. Nec Successor Tiberius audebat illum ad duriora vertere *d. l. 1. Annal. c. 54.* Favorem vulgi Reipublicæque Piso per Civilitatem acquirit, *l. xv. Ann. c. 48.* Ita enim Tacitus. Clarò apud vulgum rumore fuit per Virtutem, aut species Virtutibus similes. Namq; facundiam tuendis Civibus exercebat, largitionem adversus Amicos, & ignotis quoque comi sermone & congressu: aderant fortuita, corpus procerum, decora facies; quæ certe si non faciunt, tamen commendant Civilitatem: Illeque ipse lenitati & Magnificentiae, & aliquando luxui indulgebat. Optima deerant; Gravitas Morum & Voluptatum Parsimonia: Othonis Civilitas, ubi spem Successionis in Imperio cogitat, & studia Militum ac hæc obtinendum affectat, describitur *l. 1. Histor. c. 23.* Scilicet Otho in Itinere, in agmine, in Stationibus, vetustissimum quemque Militum, nomine vocans, ac memoriâ Neroniani Comitatus, Contubernales appellando, alios agnoscere, quosdam requirere, & pecunia aut Gratiâ juvare, inferendo sæpius quærelas, & ambiguos de Galbâ sermones, quæque alia turbamenta Vulgi. Satis civilis hōc in casu Otho. Titi rursus Civilitas habetur *l. 5. Histor. c. 1.* ubi jam majore vi famâque egit atque *lib. 2. Histor. c. 5.* clarus militia

I

priva-

privatis utriusq; rebus, certantibus provin-
 ciarum & Exercituum Studiis : Atque ipse
 ut supra Fortunam crederetur, inquit Tac-
 tus, decorum se promptumque in armis
 ostendebat : comitate & alloquiis officia
 provocans : ac plerumque in opere, in ag-
 mine, Gregario Militi mistus, incorrupto
 Ducis Honore. Agricolæ civitas habetur
 apud *Nostr.* c. 6. 8. & 9. in quibus digna re-
 periuntur notatu. Germanicus cum in Æ-
 gyptum venit, multa in Vulgus grata usur-
 pat, sine Milite incedere, pedibus intectis,
 & pari cum Græcis Amictu, *lib. 2. Annal.*
cap. 59. Vitellius quidem hanc civilitatem
 etiam exercere discupit; sed dispari Succes-
 su? Etenim, *l. 2. Hister. cap. 91.* Comitia
 Consulum cum Candidatis civiliter cele-
 brat, omnem infimæ Plebis rumorem, in
 Theatro, ut spectator, in Circo, ut Fautor,
 affectavit; quæ grata sanè & popularia, si à
 Virtutibus proficiscerentur. Memoriam vi-
 tæ prioris, indecora & vilia accipiebantur.
 Caveat E. quisquis est Magnatum, hanc Ma-
 culam habeat. Solum Fundamentum Ci-
 vilitatis Politicæ Virtus. Corbulo omnium
 ora in se vertit, corpore ingens, verbis ma-
 gnificus, & super Experientiam Sapientiam,
 etiam specie inanium validus, *l. 13. Annal.*
cap. 8. Ptolomæus Ægyptios insigni mo-
 deratione in favorem sui sollicitavit, & Re-
 ges

ges finitimos beneficiis obsequiisque devinxit, apud *Iustin. l. 13. Hist. c. 6.* Eumenis artes civiles inter Agyraspidas Alexandri M. describit *Idem lib. 14. Hist. cap. 1.* quas legere potest Amator Civilitatis. Satis superque Fundamentum Civilitatis demonstratum, & quomodo ea exercita ab Imperatoribus, vel in Regnò inchoato, vel in Regnò confirmato, vel etiam in regnò affectatò & turbato. Benè autem Civilitas hæc observanda; cum aliquis de se loquitur: Vespasianus, principiò Regiminis civilia de se loquitur, de Republica egregia, *l. 4. Hist. c. 5.* Germanicus Legatis Artabani. Parthici Regis, de Societate Romanorum Parthorumque magnificè, de Adventu Regis & cultu Sui, cum decore ac modestia respondit, *l. 2. Annal. cap. 58.* Aliquandò Civilitas Matri Regis in defendenda hujus Amica indulgere permittit, quod facit Tiberius *l. 2. Annal. c. 34.* Sic nonnunquam civile est, simulare, præprimis iram. Ita Tiberius per Pisonem, nobilem & ferocem Virum accensus, quando ille spretâ Augustæ potentiâ trahit in Jus Urgulanium, domòque Principis exire ausus est, in præsens civilitèr habuit, sed in animo revolvente iras, etiamsi Impetus offensionis langueret, memoria valebat, *l. 4. Ann. c. 21.* Junia dum fermè cunctos Proceres cum Honore in Testamento nominat,

Cæsarem omittit, quod civiliter acceptum, *lib. 3. Ann. c. 76.* Imò sæpè civile, præpri-
 mis Principi, primò locò sententiam non
 dicere, nè cæteris assentiendi Necessitas fiat,
 quod ratione Drusi, Conf. designati in casu
 lepidæ observat Tiberius *l. 3. Annal. c. 22.*
 Civile est, cum ii, qui in Tempestate Popu-
 li & fluctibus jaçantur, Modicè ferunt Po-
 puli Voluntates, alliciunt alienas, retinent
 partas, placant turbatas: *Cic. orat. pro Cn.*
Planc. Civile est, quando Rhescupori, ob
 cædem Cotyis & turbatam Rempublicam,
 in Urbem trahendo molliter rescribat Tibe-
 rius, ut decipiat, *l. 2. Annal. c. 66.* quando
 Casperium, ut Hiberi obsidio Cornearum
 discedant, exostulantem Pharasmanem de-
 tinet, propalam incerta, & sæpius molliora
 respondet, usque dum Castellum deditum,
l. 12. c. 46. quando Sabinus *l. 4. Ann. c. 47.*
 donec Exercitus in unum conducatur, dat
 mitia responsa, *lib. 4. Annal. c. 47.* quando
 Montanum, Ingeniò præferocem, (modò
 non antea accensum) molliora referre ju-
 bet Civilis, *lib. 4. Hist. c. 32.* Minimè autem
 civile, tacere, ubi dispositu & provisu opus,
 quemadmodum de Muciano loquitur *l. 2.*
hist. c. 5. Cum E. seditione, gravitate annonæ,
 surgente Cæsar siluerit, silentium ipsius non
 civile, ut crediderat, sed in superbiam acci-
 piebatur, *lib. 6. Annal. c. 13.* Civiliter fecit
 Minu-

Minutius , cum Sejani Amicitiam modeste habuerit, licet ipsi hoc non profuerit, indignante Nostrô *l. 6. Annal. c. 7.* Civilis Otho *lib. 1. Hist. c. 13.* quando Comiter administrasse Provinciam dicitur : Civilis Senatus, cum pleraque Sapienter respondit *l. 3. Annal. cap. 16.* interrogante crebrius Tiberio, qualem Piso diem supremum Noctemque exegerit. Civilis L. Piso , qui , quoties Necessitas ingrueret , omnia sapienter moderatus , *l. 6. Annal. c. 10.* Hæc Civilitas autem in Ratione Status , alia est in Regno fundando: ubi novum Imperium inchoantibus utilis Clementiæ Fama, *l. 3. Hist. c. 63.* quam neglectam in Tiberio vituperat Tacitus, *l. 4. Annal. c. 7.* ideoque ille à se eadem Postumi Agrippæ ad Salustium Gispum devolvere voluit, *lib. 1. Annal. cap. 6.* Sic castigat Mithridatem Noster. *l. xi. Ann. c. 9.* quod atrocior fuerit, quàm novo Regno conduceret. Sic Vitellium, cæsô Dolabellâ, *lib. 2. Hist. c. 64.* Fecit enim hoc magnâ cum Invidia novi principatûs. Augustus pauca admodum Vi tractavit , quò cæteris Quies esset, *lib. 1. Annal. c. 9.* Quibus artibus satis civilibus Vespasianus usus, docet *Idem. l. 2. Hist. c. 82.* quibus Agricola, *c. 21. in Agric.* quibus Sejanus , *lib. 4. Annal. c. 1. & seq.* quibus Artabanus *lib. 6. Ann. c. 44.* quibus Corbulo in fundatione

Imperii militaris, *l. 13. Annal. c. 35.* quibus Piso *l. 2. Annal. c. 55.* quibus Germanicus in Exercitus post cladem acceptam, Recreatione *l. 1. Annal. c. 71.* Certè, si ullibi accuratus, ingeniosus noster Politicus, in Vespasianò, præprimisque in Agricola habetur, quò te remitto. Altera Civilitas Rationis Statùs in Regno fundato. Augustus Potentiæ securus, *lib. 3. Annal. cap. 28.* quæ Triumviratu jusserat, abolet, & jura dat, quis pace & Principe utatur : acriora ex eo Vincula, & inditi Custodes: Imò etiam pacem cum illo sustentare, *lib. 1. Annal. c. 4.* nè composita turbentur, cum Tiberio *l. 2. Annal. c. 65.* anxium esse, cum Mucianò *l. 2. hist. 5.* providere & disponere, maximè necessarium est. Ultima denique Civilitas est etiam in Regno turbato : atque ita alia est in Bello, quod non incipiendum, nisi prioribus firmatis, *l. 12. Annal. c. 32.* Quò minus direpta Colonia Agrippinensis, obstabat Ratio Belli *l. 4. hist. c. 63.* Eadem belli Ratio obstabat, *lib. 3. Hist. c. 51.* quò minus eadem Fratris, à Fratricida ideò præmium poscente factam ulciscerentur: quò nec honorarent Duces, Jus Hominum. Ita *lib. 1. Hist. c. 28.* Nocuit Galbæ antiquus Rigor & nimia severitas, cui impares fuerunt Romani, tumultuantibus Militibus, cum potuerit animos conciliare quantulacunque libe-

liberalitate. Hic non usus Civilitate. Alia est in Pace Civilitas, ubi regnum turbatum, Pax & Quies bonis Artibus indigent, *lib. 4. Histor. c. 1.* quæ causas & Merita spectat, *l. 1. Annal. c. 48.* ut spectare debet: cum turbata Republica quædam ex Necessitate permittenda, quæ aliàs Pace solidè stabilità non permitterentur. Vide supra *cap. 6. §. 5.* Et hæc ad Definitionis Explicationem.

§. 11. Ratio Status autem est vel Monarchica; vel Aristocratica; vel Politica. Neque enim semper eadem est numerò, licet quandoque specie convenire possit, quatenus ea inest generaliter Reipublicæ omni. Quod ad Monarchicam Statûs Rationem, eam conditionem esse imperandi, inquit sapiens Crispus, *l. 1. Annal. c. 6.* ut non aliter Ratio constet, quàm si Uni reddatur: cæteras idem habet *l. 6. Annal. c. 42.* ubi Populi Imperium juxta libertatem; paucorum Dominationem, Regiæ libidini propiorem esse credit & concedit. *Vid. Cap. 3. de Division.* Statûs; quæ enim de Statu, ea etiam de Ratione Statûs sub modò dici possunt.

§. 12. Quia, confirmante Senecâ, *ep. 66.* Ratio Naturam sequitur: Naturæ enim Imitatio est Ratio; facilè concludere licet, Rationem Statûs non superiorem esse Jure naturali; si nec Jure Naturali, multò minus divinò Jure. Pietatem & Justitiam ex

Regnô amovere, est ex Regno facere Latrônnum & Prædonum Habitaculum, prout notum est etiam iis, prima qui civilis prudentiæ Præcepta intelligunt. Benè Imperator. §. 11. *Inst. de Iur. Natur. Gent. & Civil.* Naturalia Jura, quæ apud omnes Gentes peræquè observantur, divinâ quâdam Providentiâ constituta, semper firma atque immutabilia permanent. Si E. Ratio Statûs hæc pervertit, pervertit ipsam Rationem naturalem, pervertit ipsam Rempublicam. Neque superior est Jure Gentium. Cave enim Legatos violes, quos sanctos hoc Jus facit. Ad Milites Germanicus *lib. 1. Annal.* c. 42. acerrimè: Hostium Jus, & sacra Legationis, & Fas Gentium rupistis: Rarum etiam inter Hostes, Legatos violare, *d. lib. 1. Annal. cap. 39.* judicat Tacitus. Sed num potior Jure communi? Ita quidem videtur. Cum Senatus Romanus inter Filios Tiberii & Leges disceptat, victa sine dubio lex, ut Tacito *lib. 2. Annal. c. 51.* dicitur. Tiberius etiam pro Ratione Statûs Monarchicâ, ceu callidus & novi Juris Repertor pervertit vetus SCrum, quô Quæstio in Caput Domini prohibebatur, *lib. 2. Ann. c. 30.* Eundem ad modum progressus in Accusatione Silani, *lib. 3. Annal. c. 67.* Augustus horridam Antiquitatem flectit ad præsentem Usus, *lib. 4. Annal. c. 16.* L. Valerius, Tribu-

Tribunus Plebis apud Livium *lib. 34. histor.* decidit hanc Quæstionem, qui Legem perpetuæ Utilitatis causâ latam minimè abrogandam censet, nisi quam aut Usus coarguit, aut Status Reipublicæ inutilem facit. Vix igitur vincet Ratio Statûs, Jus universale, sed potius temperabit, ubi contrarii Casus occurrunt, qui Jus hoc commune offendunt. Non ipsum Jus, sed ipsius Qualitas, non in Universali, sed Particulari flectetur, quomodo adhuc salvum integrumque perstabit Jus commune, & majus Statûs Ratione habebitur. Imò contra Rationem Statûs, tale Jus velle mutare. Mutatum in totum respuit, non temperatum.

§. 13. Tacitus *lib. 1. Histor. c. 4.* & Rationem Statûs Romani, & post Causas etiam noscendas apponit. Quod causas impellentes concernit, eas dedimus Cap. vi. Quæ enim Statui, eas etiam Rationi Statûs communes arbitror: Speciales si dandæ, puto Rationem Statûs formare vel Locum, vel Populum, vel Tempus. Sapiens enim inter se omnia comparet, majus ejus opus aut minus fit, quamvis idem sit. Tempore, Locô, Causâ, inquit *Senec. epist. 81.* Et idem ille Sapiens omnia examinat secum: Quantum, à Quô, Quomodo, Quando, Ubi, Quemadmodum, *Epist. 81.*

§. 14. Locus, in quo Regimen, probè

servandus apud Animum. Quantum Locus faciat in Natura Populi, *Cicero lib. 2. de Divinat.* prolixè ostendit, & severior Loci disciplina firmat ingenium, aptumque magnis conatibus reddit, inquit Seneca, *op. 51.* Ipse Ego de Ratione Statûs ita : Ratio Status in Loco firmat Imperium, aptumque reddit magnis Conatibus. Aliam Rationem Status Romæ, aliam in Hispania, aliam in Gallia, Britannia, Africa, Rhætia, Thracia describit *Tacit. d. l. 1. Hist. c. 4. & seqq.* Neque Locorum omnium eadem Ratio. Si Ægyptum consideramus, clarissimè patet, Locum Rationem Statûs facere. *Tacit. l. 2. Annal. cap. 59.* de Augusto ita : Augustus inter alia Dominationis arcana, vetitis, nisi permissu, ingredi Senatoribus, aut Equitibus Romanis illustribus, seposuit Ægyptum, nè fame urgeret Italiam, quisquis eam Provinciam, claustraque Terræ & Maris, quamvis lævi præsidio, adversus ingentes Exercitûs insedisset. Et curatiùs *lib. 1. Hist. cap. x1.* Ægyptum copiasque, quibus coerceretur, jam inde à Divo Augusto, Equites Romani obtinent loco Regum. Ita visum expedire, provinciam aditu difficilem, annonæ fecundam; superstitione ac lascivia discordem & mobilem, insciam Legum, ignaram Magistratuum domi retinere. Adde *l. 12. Annal. cap. 60.* & plenius concludes Rationem

Status

Statu s ob Locum formatam. *Cicero orat. de L. Agrar. contra Rull.* dicit; Campaniam afferre superbiam. Inde, inquit, illam Arrogantiam & Intolerandam ferociam Ratione & Consilio Majores nostri ad inertissimum & desidiosissimum otium perduxerunt, Ratio Status ob Locum. Eandem Rationem Status Cræsus Lydiæ imperat, apud *Iustin. lib. 1. histor. cap. 7.* Ex Loco. Apud Samios decretô Amphistyonum præcipuum fuit rerum omnium Judicium, quâ tempestate Græci, conditis per Asiam Urbibus orâ maris potiebantur, *l. 4. Ann. c. 14.* Ex Locô Ratio Statûs desumpta. Quia non omnia fert omnis Tellus, & India mittit Ebur, molles sua thura Sabæi; Commercia in hoc vel illo Regno pro Ratione Statûs formanda. Sic negociati Romani cum Suevis, licet hostibus, *lib. 2. Annal. cap. 62.* In *Agricol. cap. 24.* dicit idem, quod Hibernia mediâ inter Britanniam atque Hispaniam sita, & Gallico mari opportuna, valentissimam Imperii partem magnis invicem Usibus miscuerit, cujus etiam aditus, portusque per Commercia & Negociatores cogniti. Vide, quomodo Ratio Statûs servata ex Loco in Commerciis. Imò Locus suadet castella, quæ vastatis usque ad Taum Nationibus, Agricola posuit, annotantibus peritis, non alium Ducem opportunitates Locorum.

corum sapientiùs legisse, in *Agricol.* c. 22. Suadet Bellum etiam, ubi gerendum. Ex loco format Rationem Statùs bellici contra Romanos pro Antiocho Annibal polito consilio, apud *Iustin.* lib. 31. c. 5. Tomyris Scytharum Regina contra Cyrum, apud *Eund.* lib. 1. *Hist.* c. 6. Suadet Locus alia, quæ in Loco accuratissimè pensitat Ratio Statùs. Quædam quæ licent, Tempore & Locò mutatò non licent, Seneca dicit l. 4. *Controv.* 25.

§. 15. Secundam causam Rationis Statùs dedi Populum. Ut enim Locus ab alio : ita Populus ab altero diversus: hujus moribus variantibus variatur etiam Regimen & Ratio Statùs ob Populum efformatur. Bellè hîc, ut in omnibus Noster lib. 4. *Ann.* c. 33. Noscenda vulgi Natura, & quibus malis temperanter habeatur : Senatusque & Optimatum Ingenia perdiscenda : talis faciens callidus temporum & sapiens creditur. E. in Abstracto etiam Sapientia & Ratio Statùs, ubi vulgi vel Populi Mores observantur. Hoc etiam Aristoteles lib. 7. *polit.* c. 7. requirit, dum Indolem civium scrutari præcipit. Ipse curiosus est in indagandis Populorum moribus & dicit : Europæi & frigida loca incolentes sunt animosi, arte tamen & intelligentia minus solertes, Libertatis custodes : Asiani intelligentes sunt, sed non animosi :

mosi : Græcorum Genus utraque Naturâ
præditum : Syri & Asiatici Genera Homi-
num servituti nata, *Liv. l. 36.* Regem non sic

————— *Ægyptus & ingens*

*Lydia, nec Populi Parthorum, aut Medus
Hydaspes*

Observant —————

ut canit Maro. Serviunt Syria, Asia, & sue-
tus Regibus Oriens, inquit Civilis ad Gallos
lib. 4. Hist. c. 7. Macedones assueti Regio
Imperio, sed in majore libertatis Umbra,
quàm cæteræ Gentes, *Curt. lib. 6.* Cappodes
munus Libertatis abnuunt, negantes, vive-
re Gentem sine Rege posse, *Iustin. l. 38. c. 2.*
Parthorum Ingenia sunt tumida, seditiosa,
fraudentia, procacia. Ipsi in externos aut
domesticos Motus inquieti, ~~Natura taciti~~ ad
faciendum, quàm ad dicendum promptio-
res. Fides dictis promissisque nulla, nisi
quatenus expedit. Idem *lib. 41. c. 3.* Barba-
ris, quantò quis audaciâ promptus, tantò
magis fidus, rebusque motis potior habe-
tur: inde etiam Arminius, quando bellum
suadebat, validior, *lib. 1. Ann. c. 57.* Benè
E. monet Abbarus Meherdatem, ob Natu-
ram Populi; urgeret cæpta; Barbarorum
impetus acres cunctatione languescere, aut
in perfidiam mutari *lib. 12. Annal. cap. 12.*
quò non observata periit Meherdates. Ara-
bes dicuntur leves *d. l. 12. c. 14.* Thraces *l. 4.*

Annal.

Annal. c. 46. Tacito describuntur, iique multis. Cum Montium editis inculti & ferocius agentes. Super Hominum Ingenium ferox pati delectus, & validissimum quemque Militiæ Romanæ dare aspernantur: nè Regibus quidem parere, nisi ex Libidine soliti, aut, si Romani mittunt auxilia, suos Ductores præficere, nec nisi adversum Accolas belligerare. Hiberi Albanique saltuosos locos incolentes, duritiæ patientiæque magis insuescunt, *l. 4. Annal. c. 34.* Batavi ipsò adhuc terræ suæ solò & cœlo acrius animantur, de Germanorum Moribus *Noster. c. 29.* Armenii, ut ambigua fide, situ terrarum, similitudine Morum, Parthis propiores, concubiisque permisti, ac libertate ignotâ illuc magis ad servitium inclinantes, *lib. 13. Annal. c. 34.* Gens mutatu facilis, ut segnis ad pericula, ita infida ad occasiones, *lib. 14. Ann. c. 23.* Silurum Gens non atrocitate, non Clementiâ mutatur, quin bellum exerceat; *l. 12. Ann. c. 32.* Jazyges obsidionis impatientes, & proximos per Campos vagi, *d. lib. 12. c. 30.* De Romanis Galba ad Pisonem *l. 1. Hist. c. 16.* Imperaturus es Hominibus, qui nec totam Servitutem pati possunt, nec totam Libertatem: de Sarmatis *l. 1. Hist. c. 79.* judicat Noster, post Mores, quod omnis Sarmatarum virtus, velut extra ipsos. De Britannis refert

Agric.

Agric. c. 8. quod Britanniae placidius, quàm feroci provinciâ dignum, Veretius Bolanus præfuerit. *Artabanus lib. 6. Annal. cap. 36.* ob Parthorum Naturam format Rationem Statûs. In longinqua & contermina Scythiae fugam maturat, spe auxilii : atque interim posse Parthos, absentium æquos, præsentibus mobiles, ad pœnitentiam mutari. Ita Rex Arabum Abbarus *l. 12. Annal. c. 12.* Ita pro Ratione Populi informat Meherdatem Claudius *d. lib. 12. cap. xi.* Neque enim Princeps benè regnabit, ubi Subditorum Ingenia explorata non habebit, quibus forte an secundum Virtutes aliorum vult imperare. Peccat Vonones *lib. 2. Annal. c. 1.* Romanas Virtutes inter Parthos exercens : etenim ut ignotæ hæ Parthis virtutes fuerent nova vitia, & quia ipsorum Moribus aliena, perinde odium pravis & honestis. Ex his E. satis benè concludere potes, Causam ad Rationem Statûs validam esse Naturam & Mores Populorum.

§. 14. Tertiam denique causam Impellentem ad Rationem Statûs addo Tempus. Tempus quidem non agit, sed omnia fiunt in Tempore, & qui non observat Tempus, ἀπολιλακῶς agit: Maxima Rerum momenta puncto Temporis vertuntur, sec. Livium. Habeatur Temporis Ratio, clamat *Senec. epist. 81.* In tempore venire, omnium Rerum

rum est primum, inquit Comicus, Si ulli-
 bi, magna vis Temporis in Republica est, ut
 Cicero dicit *lib. 2. Epist. 7.* Serviendum est
 Tempori, admonet idem Orator *l. 9. epist. 7.*
 quod omnes Politici etiam præcipiunt, *sec.*
Eund. lib. 13. Epist. 50. Et necesse est in con-
 versione & Perturbatione omnium Re-
 rum, temporibus potius parere quàm mo-
 ribus, *Id. Orat. Philipp. xi.* ut etiam cæ sen-
 tentiæ, quas Reipublicæ Status. Inclinatio
 Temporum, Ratio Concordiæ postulant;
 defendendæ, *Id. orat. pro Cn. Planc. fin.* Si
 Tacitum nostrum rursus evolvimus, multa
 Hic habet pro Tempore. Quasi parùm in
 Tempore incipientes Principis Curas one-
 rentur Milites rebelles, Blæsus dicit *lib. 1.*
Annal. c. 19. Ubi Agrippina Brundisium
 venit cum Germanici cineribus, voce an si-
 lentio, vel quid pro Tempore faciendum,
 non constabat, *l. 3. Annal. c. 1.* Interim ta-
 men ut illi, Milites, ex mente Blæsi, secus
 ex ipsorum Consiliò, negligentes, sic hic po-
 pulus Rom. curiosus fuit Temporis in ex-
 cipiendis Germanici Cineribus. Tempus
 igitur observandum Imperium ambient.
 Nero arte Matris ad regnum evectus, ubi
 Milites dissentientes deprehendit, con-
 gruentia Tempori præfatus, promissò Do-
 nativò; *l. 12. Annal. c. ult.* Livia non prius
 Augustum mortuum dicit, donec provisus,
 quæ

quæ Tempus monebat, simul excessisse Augustum, & rerum potiri Neronem; fama eadem tulit, *lib. 1. Annal. l. 5.* Idem Agrippina facit *d. lib. 12. Annal. c. 68.* Idem Vespasianus, cui Tempus Locusque versantur ante oculos, *l. 2. Hist. c. 80.* Ubi cuncta discordiis civilibus fessa, nomine Principis Augustus Imperium accipit, *Tacit. l. 1. Annal. cap. 1.* Benè ex tempore. Consilia etiam Tempori applicanda: Ea enim Consilia infelicia, quorum tempus effugit, *l. 1. hist. c. 39.* Magna pars Consilii est in Tempore, *sec. Senec. Epist. 71.* Etiam Leges; Placuerunt Leges Oppiæ, sic temporibus Reipublicæ postulantibus, *l. 3. Annal. c. 34.* Etiam, & Maximè Res dubiæ Peligno, ut Regnum Rhadamistus capeſſat Autor, oppositus Priſcus, rebus turbidis ut pro Tempore consulat, *l. 12. Annal. cap. 49.* Sic tumultuante Exercitu Drusus Filius à Tiberio mittitur ad illum, nullis satis certis mandatis, è Re consulturus, *l. 1. Annal. c. 24.* Temporis præterea Rationem habet Phrahater apud *Iustin. lib. 38. c. 9.* qui Demetrium non misericordiâ vel respectu Cognationis ſervat, sed quod Regnum Syriæ affectat, usus Demetriô adversus Antiochum Fratrem, prout Res, vel Tempus, vel Fortuna belli exegerit. Sic Tiberio *l. 11. Ann. c. 63.* Maroboduus Ravennæ habitus, qui, si quando

info-

insolescerent Suevi, quasi rediturus, in regnum ostentabatur. Sic Agricola expulsus seditione domesticâ unum ex Regulis Gentis Hibernæ excepit, ac specie Amicitiae in occasionem retinebat: *Tacit. in Agric. c. 24.* Ita observat Tempus Vologeses in controversiis dirimendis, Locum Tempusque consilio destinatum, quid de Armeniâ, pro Fratribus quidem Pæto rescribens, sed sibi sic, ubi commodum, reservans, *l. 15. Ann. c. 14.* Mithridates in rebus afflictis, qui nullo in armis subsidio supplex; cultu vultuque quàm maximè ad præsentem Fortunam comparato, Regiam Eunonis ingreditur, genibusque ejus provolvitur, *l. 12. Annal. cap. 18.* sed paulò post ferociùs, quam pro Fortuna, apud Cæsarem differit, *d. l. xii. Annal. cap. xi.* ut etiam victus Curactacus *d. l. 12. c. 37.* & Moroboduus, qui ad Cæsaris misericordiam fugiens, non ut profugus & supplex, sed ex memoria prioris Fortunæ scribit, *lib. 2. Annal. cap. 63.* Neuter ex Tempore: Bene autem ex Tempore duo utuntur Politico Lingonum Legati *lib. 1. Histor. c. 54.* & Suilius *l. 13. Annal. c. 42.* qui mutatione temporum, non quantum inimici cuperent, demissus, qui imperitante Claudio terribilis ac venalis fuit. Agricola commendatur *cap. 6. in Agric.* quod, licet Quæstor & Tribunus Quietem tamen & ocium

ocium amaverit, gnarus sub Nerone temporum, quibus Inertia pro Sapientia fuit. Peccavit contra Galba *lib. 1. Histor. c. 5. fin.* Temporis non intelligens: idè odium promeruit. Præter adductas Species actionum Tempori etiam servire debet, Simulatio, ut proinde Nero castigetur à Tacito *l. 4. Ann. c. 59.* cum Sejanus eum insectaretur, quid in præsentiarum conducirer, oblitus, quando à Libertis & Clientibus capiscendæ potentiae properis extimulatur. Imò & Militia, sic enim auxilia cohortium ex usu temporis huc illuc measse, crevisse numero, vel minuta fuisse, docet Idem *lib. 4. Annal. cap. 5.* Et Rei Absolutio, quomodo T. Vinius ex carcere dimissus mutatione Temporum, *l. 1. Histor. c. 48.* Tandem si aptum Tempori Mendacium, probari videtur Nostro *lib. 3. Histor. cap. 75.* vix mihi si Rebelles etiam in Tempore se efferunt, cum Galliarum Proceribus *l. 3. Annal. c. 41.* contra eam Princeps, & ubi potest, omnes vinciat, nocentes & innocentes; fore enim Tempus ipsi credat, quò crimina & innoxius discernat, quale Consilium pro tempore, Germanis rebellionem parantibus, dat Q. Varo Segestes *ap. Nost. lib. 1. Annal. c. 55.* quo non observato miserè periit Exercitus Romanus. Ultimum Tempus Pax respicit: & tunc optimum Tempus de pace agendi, dum sibi
uterque

uterque confidit, ut judicat Cæsar l. 1. de bell. c. 10. En! satis Rationum pro Ratione Status quoad Tempus formandâ. Atque hæc mea etiam pro Tempore scripta. Temporum Moderatori Deo pro Ratione gratiæ agendæ: regat hic præsentia & interiora Tempora, Nostrumque Statum, qui Mundi & Imperantium Statum ordinat, cui optimam quoque & ad Dei Verbum formatam Statûs Rationem commendamus. Pro his omnibus & singulis

Iesu, Tibi Gloria!

F I N I S.

AQ 1
1435060

